KAVRAM

LENİN e' karşı TROTSKY

sibirya heyeti raporu

leon trotsky

LENİN'E KARŞI TROTSKY

Kavram Yayınları
37
Birinci basım: Nisan 1993

Spartacus-Paris tarafından 1969'da yapılan basımından 1993'te Türkçeye çevrilmiştir.

Kitabın yayım hakları Kavram'dadır.
ISBN 975-366-026-1
Dizgi:Kavram, Baskı:Murat, Cilt:Gürkan
Kavram,Başkurt sk. 41/2 Cihangir 80090, İstanbul
tel: 244 02 85, fax:245 25 22

LENİN'E KARŞI TROTSKY

SİBİRYA HEYETİ RAPORU

Leon Trotsky

Türkçesi:Oya Tatlınar

KAV RAM

Türkçe Basıma Önsöz

Marksist solda uzun yıllar kabul gören bir tez, sol hareketin Stalin-Trotsky zıtlaşmasıyla en önemli bölünmesini yaşadığı, sonradan Mao tarafından başlatılan ayrı yönelişin de ikinci büyük, önemli bölünme olduğuydu. Bu kabul ediş içinde, 1917 Ekim Devrimi öncesindeki çok önemli tartışmaların ve sonuundaki bölünmelerin yeri yoktur. Yani ne İkinci-Üçüncü Enternasyonal ayrışması, ne Menşevik-Bolşevik saflaşması, ne de ilk Enternasyonal sırasında yaşanan Anarşistlerin ayrılması ne de daha az hatırlanan Sosyalist-Devrimciler, vd. yoktur. Devrim sonrasının tüm tartışmaları da, sanki Lenin sonrasında ya da Lenin hastayken başlamıştır ve Stalin-Trotsky arasında cereyan etmiştir. Tabiatıyla bu ele alışta, Buharin'e yer yoktur, Avusturyalı-Marksistlere yer yoktur, İtalyanlara yer yoktur, Tito'ya yoktur... Daha doğrusu genel kabul ediş içinde bunları küçük birer sapma ya da saflaşmanın genel kutuplarının yörüngesinde görme eğilimi vardır.

Bu ele alış zorunlu olarak, Lenin'i yanında kabul etmeye dayanır. yani Trotsky, Lenin'in politikalarının tezlerinin gerçek savunucusu ve geliştiricisidir ya da Stalin öyledir. Stalin'in öyle olduğu "resmen" kanıtlanmışsa da, sonrasında yaşanan destabi-

lizasyonla tartışmaya temel oluşturan malzemenin öznesi değişmiş, ama veri kabul edilen saflaşma aynen kabul görmüştür.

Okuyacağınız bu kitapta, Fransız yayıncıların 1969 sonunda da değindikleri gibi iki nokta dikkat çekmektedir: Birincisi yukarda değinilen kabul edişin çok da yerli yerinde olmadığıdır. Buna bağlı bir sonuç da, bu kitabın, yani, Trotsky'nin "Sibirya Heyeti Raporu"nun 1960 sonuna kadar yok sayılmasıdır. Rapor'u Fransızcaya çeviren grup adına uzun bir önsöz yazılma gereği de zaten buradan doğmuştur.

Bu iki sonucun Türkiye için de 22 yıllık bir gecikmeyle geçerliliğini koruduğunu düşünmek, belki bu 22 yılın son beş yılında yaşananlardan ötürü en azından "çoğunluk"ça anlamlı değildir, ama gerçektir. Ve kısaca bir özet yapılırsa, 1903 Kongresi için Trotsky tarafından Lenin'e yöneltilen eleştirilere temel oluşturan yaklaşımın, Lenin-Trotsky çizgisinden söz edilemeyeceğini gösterdiği açıktır. Evet dönem dönem yaklaşmalar, beraberlikler vardır, ama yukarda değinilen saflaşmaya (ya da ardıllığa) temel oluşturan bir çizgi gösterilemez.

Bu günlerde durup düşünüldüğünde, böyle gösterilmesi gerektiğine ilişkin nedenlerin de neredeyse sıfırladığını görüyoruz. Ama yıllar süren bir kabul edişin rahatça ortadan kalkmadığı, kalkamayacağı da bir gerçek. Ve bu kitap işte bu nedenle hâlâ önem taşıyor.

Önem taşımasına temel oluşturacak daha önemli ve temelli yanıysa, kitapta okuyacağınız tartışmayı neredeyse tümüyle oluşturan "teknik" karşı çıkışların, "bir örgütlenme modeliyle başlayan" Leninizmin temellerine saldırmakta oluşulur. Yani, "örgüt modeli" konusunda yürütülen tartışma, aslında bütünü belirleyici önemdedir.

Bir üçüncü nokta da, kitabın neredeyse yarı hacmini oluşturan önsöz bölümüdür. Bu bölümde yazılanların, geçen yıllara karşın önemli ölçüde güncelliğini koruduğu görülecektir.

Elbette bir üzücü yan, 22 yıllık (en azından) gecikmedir. Ama diziyi, "Silinmiş Tartışmalar"ı oluşturan bütün kiaplar için de öyle değil midir?

Kavram Yayınları
Mart 1993

(Fransız) Yayıncıların Notu

1903 yılında "azınlık" ve "çoğunluk" (Menşevikler ve Bolşevikler) arasında bölünen Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi 2. Kongresinin Rus işçi hareketi içindeki önemini vurgulamaya gerek yok.

Çok canlı bir polemiğe yol açtığından, çok sayıda delege, derhal Kongre üzerine raporlar kaleme aldı. Raporlar içinde en önemlileri Lenin, Martov, Trotsky ve Krassikov'un raporlarıdır.

Şu ana kadar, sadece, *Bir Adım İleri İki Adım Geri*'de toplanan Lenin'in raporları biliniyordu.

Şimdi Trotsky'nin raporunu yayımlıyoruz. Bolşevizme göre, pek önemli olmayan bu raporun tarihi ve siyasi yönden ilginçliği ortadadır.

Birkaç yıldır Trotsky'nin eserleri büyük ölçüde yayımlanmakta ve Rus devrim hareketindeki rolü, yeniden değerlendirilmektedir. Rus tarihi ve devriminin çarpıtılması için gerçekleştirilen devasa Stalinist girişim çökmektedir ve bu çöküş, Rus kapitalizminin yaşadığı kriz ve muhalefet akımlarının yeniden doğuşu ile sadece hızlanmaktadır.

Bu bağlamda, bu kitap yine de özel bir açıklama gerektirmektedir. Zira eğer Stalinizm, geçici bir başarıyla, Trotsky'nin 1903-1917 dönemine ilişkin rolünü ve anısına varıncaya kadar her şeyi silmeye çalıştıysa, gözünü açma hareketi, ikinci bir çarpıtma girişimi ile karşı karşıyadır: Saklanan (ya da bilinmeyen) Trotskyist akımların da çarpıtılması, ki bu, Trotsky'deki her şeyi Leninist karşıtı bir hale getirebilmektedir. Bu akımlar, hayatının sonuna kadar, raporunun ve aynı konuları elen alan, aynı dönemin eseri *Siyasi Görevlerimiz*'in yeniden yayımlanmasına karşı çıkan Trotsky'ye abartılı olarak öykünmektedirler.

Proletaryanın dünya sahnesinde yeniden ortaya çıkışı, kendini sadece bazı olaylarla (Doğu Almanya-1953, Polonya ve Macaristan-1956, Belçika-1960-61 kışı, Fransa-1968, Amerikan zenci proletaryası ve Latin Amerika işçileri ayaklanmaları - Saint Dominque, Cardoba, Curaçao- İtalyan "militan 1 Mayısı"... bu liste devam edip gitmektedir) göstermez, aynı zamanda eleştirel teorinin yeniden doğuşu ile de açığa vurur. Bu teoride, hareket, kendi tarihine yeniden sahip çıkmaya çalışmaktadır. Çoktan eskimiş bazı metinlere ve görünüşte yeni polemiklere ilginin yeniden doğuşu bundan ileri gelmektedir.

Siyasi Görevlerimiz ve Sibirya Heyeti Raporu'nun sözel çevirisi, birkaç kişinin düşünce ve çalışmasına yaramaktadır. Daniel Guerin, edebi direktör olduğu Pierre Belfond Yayınları koleksiyonunda *Siyasi Görevlerimiz*'i yayımlama niyetinden bize söz ettiğinde, ona içimizden birini çevirmen olarak önerdik. Kararlaştırıldığı gibi, arkadaşımız bir de önsöz yazdı. Daniel Guerin, çeşitli edebi ve biçimsel nedenlerle (karmakarışık bir önsöz, kötü yazılmış, çok zor bir metni aydınlatmakta yetersiz, vb.) önsözün yayımına karşı çıktı, ama bu önsözün yayımına safça ve yalın bir şekilde muhalefet eden

Trotsky'nin vasiyetini uygulamakla görevli biri olarak, "içinden çıkılmaz bir durumda" olduğunu bize açıklayarak, bu işi sona erdirdi. Böylece, büyük bir olasılıkla dünya devrimini gerçekleştirmek ve sürekliliği ile uğraşmakla görevli, ama her halükarda, işçi hareketinin, Trotsky'nin eserini (sonuç olarak Rus işçi hareketinin tarihini) keşfedebileceği ya da bilmek zorunda olmadığı kararını vermek için yasal vekaletnameye sahip; Trotsky'nin vasiyetini uygulamakla görevli birinin var olduğunu öğrendik.

Piere Belfond Yayınları ile işbirliğimiz burada son buldu.

Siyasi Görevlerimiz'in bir an önce yayımlanması yararımızadır. Üstelik beklerken, reddedilen önsözü de *Sibirya Heyeti Raporu* ile aynı broşürde yayımlıyoruz. *Siyasi Görevlerimiz*, Rapor'un ana konularının açılımı olduğu ve aynı genel durum içinde yer aldığı için bu yanyana geliş, ne bir yapaylık ne de bir ehven-i şer oluşturmaktadır.

Denis Authier,
Pierre Guillaume,
Jean-Pierre Carasso
Kasım 1969

Çevirmenin Önsözü 1903 yazında Rusya II. Sosyal-Demokrat İşçi Partisi Kongresi toplandığında, başkaldırı mahiyetindeki genel grevler, Güney Rusya'da dalga dalga yayılmaktadır. İşçi hareketinin, yeni bir devrimci güç; uzun zamandır Rus demokratik hareketinin beklediği; mutlakiyet yönetiminin devrilmesini gerçekleştirmeyi sağlayacak güç olarak ortaya çıkması, o dönemde on yılı almıştır.

Rusya'da İşçi Hareketinin Başlayışı

Burada bizi ilgilendiren döneme kadar Rus işçi hareketi, birbirine çok yakın üç aşamada geçti. "Ekonomik" dönem: Hareket bu dönemle başlar ve temel olarak 1890'lı yılların ikinci yarısına yayılır: Bu, "maddi" talepler için mücadele dönemidir; sınıflar savaşı bir grevler dizisi biçimini almaktadır. Bu grevlerin en ünlüsü 1896 Petersburg grevidir. "Ekonomist" dönemi, sosyal-demokrat beyinlere soktuğu ideoloji adına kötüleyici anlamda "ekonomizm" olarak niteleyen *Iskra*'dır.

"Ekonomizm", işçi hareketinin, "ekonomik" mücadelesinde,

uzun bir süre daha maddi talepler düzeyini aşamayacağını gösteriyordu. Bundan, sosyal-demokratlar için olası tek siyasal etkinliğin, çarlığa karşı liberal (burjuva) muhalefete katılmak olduğu sonucu çıkıyordu. Ama Rusya'da ekonomiyi politikadan ayırmak uzun süre hayli güç oldu: En küçük talep için bile, her hareket, kaçınılmaz olarak karşısında yerleşik düzeni, düzenin polisi ve ordusunu buluyordu. Genel olarak, Rus proletaryasının, bu konuda deneyim kazanması ve hükümetin, kendi köşesine çekilmiş kapitalistler kadar doğrudan bir düşman olduğunu anlaması için birkaç yıl yetti. Bu, hareketin, ikinci aşaması olan siyasal aşamaya geçişini belirleyecek olguydu.

Bu kez ilk adım, öğrenci hareketinden geldi. 1890'lı yılların sonunda, ilk talep olan "akademik özgürlük" isteği ile üniversite olayları yeniden başladı. Ancak Rus Üniversite öğrencileri (genelde, aynı çağdaki Batılı akranlarından çok daha düşük sosyal kökenlerden geliyorlardı), çok çabuk sertleştiler ve işçilerinkiyle aynı nedenlerle mutlakiyette karşı doğrudan mücadeleye geçtiler. 1899 şubatında, Petersburg'taki bir öğrenci gösterisi, çok sert şekilde bastırıldı. Bir dayanışma grevi dalgası bütün Rus Üniversitelerine yayıldı. Ve nihayet 1901 yılı başına hükümet, bir çırpıda Kiev Üniversitesinden attığı 200 öğrenciyi askere aldı. Bu olay, genel bir öfkenin patlak vermesine yol açtı. Özellikle proletarya, hemen her yerde sokaklara döküldü. 1901 yılı, siyasal gösteriler yılı oldu. İşçi sınıfı, ilk kez açıkça çarlığa olan muhalefetini gösteriyordu. Rusya'nın güney batısı ve Ukrayna'da önemli köylü ayaklanmaları oldu.

Geriye ilk iki aşamanın sentezini yapmak kalıyordu artık; bunun için uzun süre beklemek gerekmedi: Sanayi ve işsizlik krizi tehlikesi ile karşı karşıya olan Güney Rusya'da, 1903 yılına, büyük boyutlu bir başkaldırı grevleri dalgası, damgasını vurdu. Bu son aşama, hem grevler hem de gösteriler dönemiydi.

Rus proletaryasından, mevcut rejime karşı, her açıdan global bir devrimci muhalefet ortaya çıktı. Bu aşama, 1905 ve 1917'nin genel bir tekrarı oldu. Bu hareketi en iyi analiz eden Rosa Luxemburg'tur. Bu nedenle *Genel Grev Parti ve Sendikalar* adli eserine başvuruyoruz.

Rusya'da (diğer yerlerde de olduğu gibi) devrimci proletarya hareketini, iki temel özellik karakterize etmektedir. Tamamiyle kendiliğinden doğan bir harekettir. Bu, mücadelenin bizzat kendi yapısından ve mücadele için devrimci örgütlerin kendiliğinden ortaya çıkışından kaynaklanmaktadır. Daha önceki mücadeleler sırasında oluşan ve kurumlaşarak varlığını sürdüren örgütler, hareketten yararlanarak güçlenmektedir.(1)

Rusya'da İşçi Örgütlerinin Doğuşu

1890'lı yıllardan önce, Rus İşçileri Kuzey Birliği ve Güney Birliği gibi geçici işçi örgütleri ortaya çıkmıştı. Bu örgütlerde, o dönemin halkçıları olan geleceğin sosyal-demokratları (Plehanov, Vera Zasuliç, Axelrod) mücadele vermişti. Bu örgütler, 80'li yıllara tepki olarak ortaya çıkan uzun bir süreç öncesinde yok oldular. Ancak, 1895'ten itibaren "malum" yeni örgütler (bu kez sosyal-demokratlar) ortaya çıkmadan önce çok sayıda işçi grubu, pek oturmamış bir şekilde varlıklarını sürdürdüler.(2)

Proleter örgütlerin, işçi mücadelesinin tedricen yeniden harekete geçmesi ile birlikte "mantar gibi bitmesi", 90'lı yılların ikinci yarısının başındadır. (Deutscher, *age,* s. 74). Bu yeni dönemi (yani sonu, önce 1905, sonra da 1917 devrimine varan sosyal ve siyasal sürecin ortaya çıkışını) karakterize eden, bir yanda çok sayıda proleter örgütün, yerel mcadeleler sırasında yerel çapta kendiliğinden ortaya çıkışı, diğer yandan da bu örgütlerin halkçı ideolojiden Marksizm için vazgeçişleridir.

1883'te Rusya dışında, eski halkçılar Plehanov, Zasuliç, Axelrod, Deutsch vb. tarafından kurulan "Emeğin Kurtuluşu" grubu, Rusya'da Marksist teoriyi yaymayı üstlenen ilk gruptur. 1890'lı yılların başında legal basında bile yer alan Marksist düşünceler, "yasal Maksizmde" sadece kesin bir halkçılık aleyhtarı yan bulan hükümete de işlemiştir. Böylece genç aydınların çoğu, katıldıkları işçi örgütlerinde Marksizmi ögretmeyi başarmıştır.

Marksizmin Rusya'ya girişi konusunda iki şeye dikkat etmek gerekir: İlki, Marksizmin Rusya'da üstlendiği karmaşık roldür. Bir yandan Rus proletaryasının, diğer ülkelerin proletaryası gibi benimsemek zorunda olduğu teoriydi, diğer yandan aydınlar için yenilik ideolojisiydi. Ve onlara Rusya'da kapitalizmin gelişimimin kaçınılmaz olduğu ve bu gelişimin, mutlakiyet rejiminin devrilmesi ve Rusya'nın Avrupalılaşması ile sonuçlanacağı inancını veren düşünceydi (Trotsky, *Siyàsi Görevlerimiz*'in giriş bölümünde bu tezi uzun uzun açıklamaktadır.)(3) İkinci noktaya gelince; Proleter teorinin en gelişmiş, en derli toplu ifadesi olan ve Avrupa proletaryasının ilk devrimci mücadeleleri temeli üzerine inşa edilen Marksizmin Rusya'ya girişi, Rus proletaryasının ortaya çıkmasından önce, yeni ideolojiden yoksun aydınlar tarafından ithali ile gerçekleşiyordu. Rus proletaryası, ilk aşamada bunu kabul etmek zorundaydı, zira varlığına uygun düşüyordu.Ancak sosyal-demokratlar, Marksizmde yalnızca olayların görünümünü buldular. (Marksizm, öncelikle aydınlarca kabul edildi, sonra onlar tarfından işçilere aşılandı.) Ve bu görünüm, sosyal-demokratlarm gözünde, Kautsky'nin "kendiliğindenlik" konusundaki yanılgılarını ve birikimini bozmadan yeniden ele aldıkları "bilinci" doğruladı.

İşçi örgütlerinin doğuşu ve partinin oluşumana gelince; bu konuda bu güne kadar gelen alışılmış saçma görüşleri ortadan

kaldırmak gerekir. Özellikle tarihçiler, hareketle örgütler arasında reel bir bağ görmemektedir. Bir örgütten, sadece, gerçek anlamda kurulduğu ve kurumlaştığında söz edilebilir. O halde örgütler, tarihi sürece dışardan müdahale eden, "karışıklıklara yol açan" ve zaferleri belirleyen özerk güçler gibidir. Bu, gerçeğin polisiye görünümüdür.

Zaten tarihçiler, polisler ve diğer ideologlar, kurulmuş örgütlerin kendi üzerlerinde yarattığı yanılsamalardan söz edip durmaktadırlar. Eğer proletarya örgütleri, oldukça hızlı bir şekilde, genel hareketle bağlarında karmaşık bir görünüm kazanıyorlarsa (genelde, doğdukları mücadele döneminden sonra gelen ilk "geri çekilme" aşamasından itibaren) bu, reel uygulamalarının da gerçekten karmaşık oluşundandır. Örgüt, bir sınıflar mücadelesi biçimi ve aracıydı; bugün ise mücadeleler, bizzat örgütü güçlendirme ve yaşatma yoludur. Örgüt, üyeleri için, kendine özgü amaçlarla kendi niteliği gereği bir realite haline gelmektedir. Hatta kendi üyeleri tarafından bir amaç olarak kabul edilmektedir. Bu, Trotsky'nin *Siyasi Görevlerimiz*'de ele aldığı "örgüt fetişizminin" altüst oluşundandır; reel sosyal uygulama bakımından, çok belirgin bir gerçeği gizlemektedir: örgüt, artık kendini yaratan sosyal güçlerin bir aracı değildir, ama diğer güçlerin; düşman güçlerin aracıdır.

Kendi kaprislerini gerçekle karıştırmayan örgütler, sadece devrimci örgütlerdir. Kendilerini, gerçeğin devrimcilere empoze ettiği görevlere adarlar (ve genellikle "sükunet" döneminde, bu görevler teorik düzeyde kalır). Belirli bir dönemin devrimci görevlerini kararlaştırmak için ortaya çıkan ve şu ya da bu şekilde ayakta kalan ya da herhangi bir liderin kafasından çıkan planlara göre yapılan her örgüt, proletaryanın gelecekteki hareketleri sırasında sadece bir engel olacaktır. (4)

Bu arada, yerleşik düzenin eline düşme, hatta karşı-devrimci girişimlerin temel taşı haline gelme ihtimali vardır. Bu konuda, Alman sosyal-demokrasisinden Fransız Komünist Partisine kadar çok sayıda örnek bulunmaktadır.

Siyasi Görevlerimiz'in de gösterdiği gibi, "fetişist" görüş, 1905 Devrimi arefesinde, Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisinde baskın bir görüş haline gelmişti. Bolşeviklerin (bu konuda partinin en çılgın fraksiyonu), 1905 Devrimi sırasında Rus proletaryasının spontone olarak yarattığı "Sovyetler"e bu şekilde girmeyi ve bu devrimi getiren tahlillerde kendilerinin taşıdığı büyük önemi kabul etmeyi reddedişi de tam olarak aynı çizgide yer alır.

İlk Kongreye Kadar

Sosyal Demokrat Partinin kurulma çalışmaları, 1895'e doğru başlar. Aralık ayında Lenin, Martov ve Portressov; Petersburg'da "İşçi Sınıfının Kurtuluşu İçin Mücadele Birliği"ni kurarlar. Birlik, zaten mevcut olan yirmi işçi derneğini bünyesinde toplar. Bu yüzden birlik, kuruluşundan birkaç gün sonra yöneticileri tutuklandığında, varlığını sürdürür. 1896 grevleri ve daha genel şekilde, yüzyıl sonunda, işçi hareketinin tırmanış dönemi, Birliği güçlendirir ve başka işçi örgütlerini yaratır: İşçi Sınıfı Kurtuluş Grubu, Sermaye ile Mücadele İçin İşçi Grubu ve Saint Petersburg İşçi Örgütü, başlangıçta sadece işçilerden oluşmaktadır. Trotsky, Güneyde, 1897 ilkbaharında yeni bir Rus İşçileri Güney Birliği yani Nikolayev Birliği'ni kurar. (Deutscher, *age*, s. 55) Arkadaşlarının çoğu ile birlikte 1898'in ilk haftalarında tutuklanır, ama bu, yerel işçi hareketinin gelişmesini engellemez. Deutscher'ın de belirttiği gibi (*age*, sf. 41) II. Rus Sosyal-Demokratlar Entemasyonali'nin bir raporuna göre, devrimci gruplar, Trotsky Birliğini kurmadan önce

1896'da Odesa'da son derce aktiftirler. Bu sıralamaya uzun süre devam edilebilir. Ama zaten bu dönemde, Rus proletaryası içinde örgütlenmeye doğru genel bir eğilim olduğunu ve bu eğilimin, işçi mücadelelerinin çoğalması ve yoğunlaşmasının sonucu olduğunu vargulamak için yeterince şey söylendi. Süreç, 1898'de Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi Kuruluş Kongresi ile noktalandı.

Kongre, Rusya'da, Minsk'te toplandı. Kongreye katılan 9 kişi, Robotchaya Gazeta (Kiev işçi gazetesi) Grubu, Çalışma Özgürlüğü Grubu, dört Mücadele Birliği ve Bund'u (1897'de imparatorluk çapında kurulan Yahudi İşçileri Genel Birliği) temsil ediyordu. Bund, mükemmel bir örgüttü.(5) Bu yüzden Kongrenin toplanması için gerekli maddi koşulları Bund sağladı.

O çağda Rusya'daki siyasal koşullar göz önüne alındığında bu, çok önemli bir görevdi. Partinin yerel bazdaki örgütleri, "komiteler" adını aldı. Kongre, Pierre Strouvé tarafından kaleme alınan ve Trotsky'nin de temel tez olarak ileri sürdüğü bir bildirgeyi (manifesto) kabul etti: "Parti, örgütlü işçi kitlelerinin sınıf hareketi olmayı ve kalıcı hale gelmeyi istemektedir." Gerçekten de Rusya'da, sosyalist devrim ve diktatörlük için proletaryanın parti haline gelişinde, inişleri çıkışları olan uzun soluklu uluslararası süreç başlıyordu. Ve nihayet bu Kongreden, Rus devrimci örgütlerinin ana çizgilerinden biri ortaya çıktı: İç mücadeleler. Rusya dışında kurulan Plehanov'un Emek Özgürlüğü Grubu, yerel örgütler kendisini, sadece partinin diğer örgütleri içinde bir unsur olarak görmek istedikleri bir sırada, ilk Rus sosyal-demokrat grubu olarak parti yönetimini üstlendi. (Nettl, *age,* s. 252). Bu gelişmeler kısa bir süre sonra yerini, örgütlü Rus hareketi içinde çok derin bir eğilim çatışmasına bırakıyordu. Lenin'in *Ne Yapmalı?* adlı eserinde

"Üçüncü dönem" olarak adlandırdığı süreci karakterize eden "ekonomistlerle" "politikler" arasındaki karşıtlıktır.

Rus İşçi Hareketinin Gelişiminde "Ekonomizmin" Rolü

Lenin, Martov, Plehanov gibi "ekonomistler" ve geleceğin "İskristleri", daha çok işçi sınıfının maddi yaşam koşullarını biran önce iyileştirme amacıyla mücadele veren sosyal-demokratlar ve sosyal-demokrat örgütleri devrim için görevlendirdiler. (Bu eğilim, hareketin başından beri vardı); Trotsky'ninki ile Martov ve Lenin'inkiler dahil, Mücadele Birliklerinin etkinliği, bu şahısların tutuklanmalarından sonra "ekonomistti". Bir grup "ekonomist" tarafından 1898 sonunda kaleme alınan "Credo", "ekonomizmin" ana tezinin açıklandığı metindir: Rus sosyal-demokatının görevi; "Rus koşullarını" dikkate alarak, dilek ve isteklerini kapsayan mücadelelerinde işçilere yardım etmek, politik alanda da çarlığa karşı savaşımlarında liberal ve radikal demokratların yanında yer almaktır. Öte yandan "Credo", "uzlaşmaz Marksizmin" sonunu ilan ediyordu. Bu, "ekonomist" görüşün eleştirel bir betimlemesiydi. Zaten pek çok "ekonomist" Credo'yu benimsemeyecekti. Ama Lenin, Martov ve sürgündeki diğer sosyal-demokratlar bu metni görür görmez, ondan yararlanabilecekleri kısmı farkettiler. Credo'nun en kötü haliyle bile "ekonomist" yönelimin mantıklı bir sonucu olduğunu gösterdiler ve sosyal-demokratların, proleteryayı demokratik mücadeleye sokabileceğini ve sokmak zorunda olduğunu tekrarladılar. Bu, *Iskra*'nın getireceği ilk eleştiri ile aynı doğrultudaydı.

Rus "ekonomizmi", daha genel bir akımın; reformizmin değişik bir şeklidir. Bu kimliği ortaya koyarak her şey söylenmiş gibi görünebilir. Gerçekte "Rus ekonomizmi", özel bir içeriğe, aynı dönemde reformizmin Batı'da sahip

olduğundan çok farklı bir içeriğe sahiptir. Reformizm, tıpkı devrimin; bir başka durumun, bir başka çağın ürünü olduğu gibi, belirli bir zaman diliminde işçi sınıfının içinde bulunduğu durumun ürünüdür. Kapitalist üretim biçiminin uzun süredir baskın olduğu ülkelerde reformizm, kapitalizmin kendi iç çelişkilerini pek fazla sarsıntı yaratmadan çözdüğü bir durumun ürünüydü, işçi sınıfının yaşam düzeyini hafifçe yükseltiyor ve ilk başkaldırı girişimlerini kanlı şekilde bastırdıktan sonra politik erkini güçlendiriyordu. Yeniden derlenip toparlanan bu sosyal biçim, gerçekten de aşılamıyordu. Savaştan sonra durum değişti. Ve Alman proletaryası, geçici olarak zayıflayan ve kendisini katlanılamayacak maddi bir duruma sokan kapitalizme karşı devrimci eyleme geçti. O dönem, Rusya'da koşullar tümüyle farklıdır. Kapitalizm yeni gelmiştir. Hâlâ hakim olan, küçük ölçekli bağımsız üretimdir. Her on Rustan dokuzu köylüdür. Sosyalizmin vazgeçilmez koşulu, yani üretim sürecinin toplumsallaşması henüz oluşmamıştır -ya da çok az oluşmuştur-. Rus proletaryası, maddi kazanç için mücadele etmekle mutlakiyeti devirmek (sosyalist bir devrim gerçekleştirmek için hiçbir durumda anlam taşımayan) arasında seçim yapamayacaktır. Ama Majestelerinin kazakları ile çatışmadan greve gidemeyen Rus proletaryası, ekonomik müadele alanını kaçınılmaz olarak politik alana kaydıracaktır. Daha doğrusu, Rus proleteryasının her türlü savaşımı aynı zamanda politiktir de. O halde "ekonomizm", Rusya'da işçi hareketinin ilk aşamalarında, Rus proletaryasının genelde henüz hükümetin polisi ile karşı karşıya kalmadığı ve ilk düşmanının bizzat çarlık olduğu bilincine varamadığı kısa bir sürece karşılık gelmektedir. Böylece "ekonomizm", devrim öncesi Rusyası'nda uygulanabilir tek kategori olarak, olaylar tarafından; 1901'de proleteryanın siyasal gösterileri ile çabucak aşilmak zorundaydı. "Ekonomizm" tektük aydınların ürünü değildir, ama Rus işçi hareketinin ilk aşamalarında gerekli olan ideolojidir.

Leninizm: "Ekonomizmin" Aldatıcı Aşaması

Yüzyılın başında "ekonomizmin" yerine "Leninizm" geçer, yani "Iskrizm": Aşırı merkeziyetçi bir örgüt kavramı ile birleşen ve Kautsky'nin, işçilere "dışardan" sınıf bilinci getirme tezi(6) ile tamamlanan "siyasal mücadeleye" verilen öncelik, sadece Rus işçi hareketinin ürünü değildir; sonu Ekim Devrimi ve Çağdaş Rusya'ya varan tarihi hareketin ideolojisidir; Rus toplumunda sınıflar arası genel ilişkilerin ürünüdür.

Leninizm, kendi özelliği olan üç noktada (*Ne Yapmalı*'nın tezleri), "ekonomizme" tamamen aykırıdır. Trotsky'ye öykünmek için (*Siyasi Görevlerimiz*, son bölüm) Lenin ve "Iskristler", ekonomistlerin getirdiği tezlere karşı tezler getirmişlerdir: Siyasal mücadele-ekonomik mücadele/ aşırı merkeziyetçi örgüt- aşırı gevşek örgüt/ işçilere sosyalist bilinç vermek gerekir- işçiler kararlarını kendileri vermelidir. Bu tartışma hiç kuşku yok ki, iki taraf da birbirini bol bol alıntı yağmuruna tuttu ğu halde, "Marksizm" dışında gelişmiştir.

Lenin için (Kautsky için de) proleterya, kendiliğinden işçi sendikası yapısındaydı; "ekonomistler" için ise bu, proleteryanın Rusya'da bu düzeyde kalmak zorunda oluğu uzun bir dönemdi. Lenin'in görüşüne göre, devrimci aydınların görevinin, proleteryaya sosyalist bilinç ve politika getirmek olduğu sonucu çıkıyordu. Bu, o dönemde (burjuva devriminden önce) bu sınıfın siyasal yönetimini ele almak ve proleteryayı çarlığa karşı genel bir mücadeleye sokmak zorunda oldukları anlamına geliyordu. "Siyasal mücadelenin", feodalizme karşı mücadele, yani burjuva mücadelesinden farklı bir içeriği yoktu. Bu mücadele gerekliydi, ancak siyasal güce, yani burjuva sınıfı iktidarına karşı savaşmak zorunda olduğu ölçüde siyasal olan,

proleteryanın özel devrimci hareketi ile hiç ilgisi yoktu. Mücadelesinin siyasal karakterini belirleyen kısmıydı; bu yüzden proleterya hareketi, politikayı ortadan kaldırmaya yönelmektedir. "Ekonomistler" ise, proleteryanın devrimci olmasını beklemek gerektiğini ve "şimdilik" sosyal-demokratların bir yandan sendika birliği için mücadeleler organize etmek, bir yandan da mutlakiyete karşı mücadelede liberal muhalefete katılmak zorunda olduklarını açıklıyorlardı. "Rusya koşulları", gerçekte sosyal-demokratları, sosyalist ideoloji ile birlikte burjuva anlamında devrimci olmaya zorluyordu.

Örgütlenme sorunu" gündemdeydi ve polemik (kalem kavgası) öncelikle bu konu üzerindeydi. "Iskristler", "merkeziyetçiliği", "ekonomistler" de özerkliği savunuyorlardı. Yüzyıl sonunda, merkeziyetçiliğe eğilim, sosyal-demokratların yerel çapta ilk örgütlerinin kurulması gibi kendiğilinden doğdu. Lenin ve "Iskra Grubu", sadece bu eğilimin az çok bilinçli yorumcuları oldular. Martov'un formülüne göre, "merkeziyetçilik" yayılıyordu (yani politik-sosyal realitede); bu, hedef olarak sosyal-demokrat güçlerin merkezileşmesini seçen iki grubun birbirinden ayrı ve aynı anda ortaya çıkışı ile çok açık şekilde kendini gösterdi: Youjny Rabotchi Grubu ve Iskra Grubu. Gerçekte Youjny Rabotchi'nin (Güney İşçisi) tarihi, Rus proleteryasının tamamını ortak siyasal görevler çerçevesinde toplayacak şekilde (ve kesinlikle, Iskra gibi yurt dışında değil, bizzat Rusya'da bulunan bir grup etrafında) bir parti kurmak için gerçekleştirilen başarısız bir girişimdir. Youjny Rabotchi'nin kuruluşundan bir yıl sonra çok sayıda örgüt, RSDİP(7) Güney Komite ve Örgütleri Birliği etrafında toplanmıştı bile. Süreç, polis baskısının etkisiyle 1902'de geçici olarak durmak zorunda kaldı. RSDİP'in merkezileşmesi, ancak, Rusya dışında bulunan bir grup etrafında gerçekleştirilebildi.

II. RSDİP Kongresi Hazırlığı ve İşçi Hareketi

Birinci Iskra döneminin (1903 ekimine kadar Leninist Iskra) tamamına, parti etkinliği konusunda Kongre hazırlığı ve "ekonomizm" ile mücadele egemen oldu. Bu iki nokta, "İskrist" fraksiyonu için tek bir konuydu aslında.

Iskra'nın ortaya çıkışını izleyen yıl (1900) Lenin ve Krupskaya, Rusya'da gazete yayımlamanın maddi koşullarını yaratmaya, yani Rusya'da, Iskra örgütünü kuran unsurlarla bir şebeke oluşturmaya çalışmışlardı. Komitelerin çoğu, Iskra'nın eğilimini kabul ettiler. (II. Kongredeki 40 delegenin 30'dan fazlası Iskrist idi). Bu, esas olarak Iskra yöneliminin, mücadelelerin genişletilmesi ve derinleştirilmesi şeklinde oluşundan kaynaklandı.Trotsky'nin Sibirya'da, örgütlenmenin merkezileştirilmesi gerekliliği konusunda yazdığı metinler ışığında, Youjny Rabotchi dışında, 1899'da, Petersburg'lu sosyal demokratlardan oluşan bir grubun, merkeziyetçi bir parti kurma yolundaki başarısız girişiminden de söz edebiliriz. Bu genel eğilim olmadan, en mükemlel "ajanlar" örgütü bile hiçbir şey yapamayacak ve kuşkusuz ortaya dahi çıkamayacaklardı.

Ancak Trotsky'nin*Siyasal Görevlerimiz*'de de belirtiği gibi, "ideolojik mücadele", pek çok yerde sıcak geçti ve çoğunlukla yerel işçi hareketinin dışlanması ile sonlandı. Zira açıktır ki, "ekonomistler" ya da sözümona ekonomistler (bu kategoride yer almak için aydınlar sınıfı diktatörlüğüne karşı çıkmak ve Iskra çizgisini tümüyle kabul etmemek yeterliydi) aslında işçiydi. Devrimci işçiler, kendilerine proleterya sınıfı bilinci verenin, aydın sınıfı olduğunu bir türlü kabul etmiyorlardı. Bu dönemde Petersburg, Harkov, Odesa, Ekaterimoslov, Voronej gibi kentlerde, parti komiteleri ile elbirliği ile ama aynı zaman-

da Sosyal-Demokrat partiye karşı olduklarını söyleyen çok sayıda "işçi örgütü" doğdu ya da mevcut olanlar güçlendi.

Bu, Sosyal-Demokrat Parti ile "örgütlü işçi kitleleri hareketi" arasında epeydir var olan kopukluğu çok iyi açıklamaktadır. Bu konuda önemli olan, Iskra'nın yaptıkları değil, Rusya'daki komitelerin etkinliğidir. Oysa Trotsky, bunları, grev hareketlerine (sendika) bel bağlamadan ve genelde "en az direniş çizgisini" izleyerek, iç mücadeleler tarafından tümüyle silinip süpürülmüş olarak nitelemektedir. *Rus Sosyal Demokrasisinde Örgütlenme Sorunları*'nda (8) Rosa Luxemburg'un belirttiğine göre, kitle haraketleri, partinin kontrolü dışında gerçekleşiyordu ve komiteler, grevde rol üstlendiklerinde, bu muhafazakar anlamda oluyordu.(9) Trotsky'nin, Güney'deki 1903 grevlerinin taşıdığı büyük önemi kavraması ve bundan devrimin genel bir grevle başlayacağı sonucunu ve bunu sadece ya da kısmen RSDİP ile paylaşması gerektiği düşüncesini çıkarması için 1904 sonunu beklemek gerekmektedir. (Deutscher, *age,* s. 158) Bu "bağlantı kopukluğu", sosyal-demokratların çoğunu, 1905 devriminin en önemli olayını görmezden gelmeye götürüyordu: yani 20. yy devrimlerinin "bulunan son biçiminin; *sovyetler*in ortaya çıkışını."

İşçi hareketi mantığı ile hareketin kendini adadığı ilk örgütlerin mantığı arasındaki kopmanın ortaya çıkması için yalnızca birkaç yıl gerekti (1895-1905). Bu, II. Kongrenin metafizik tartışmalarına yansıdı.

Bolşevik-Menşevik ayrımı ve Rus İşçi Hareketi

Çok uzun zamandır beklenen II. Kongre, Temmuz 1903'te, önce Brüksel'de,sonra da Çar polisi tarafından izlenen kongre üyeleriyle Londra'da yapılan toplantılarla sona erdi. Yahudi

İşçileri Genel Birliği (Bund), Rabotcheie Dielo (İşçi Davası, "ekonomistler" tarafından yurt dışında çıkarılan gazete) ve Youjny Rabotchi'den birkaç delege ile Iskra görüşünü savunan delegelerin (Rus komiteleri ve göçmen sosyal-demokratların "Iskrist" örgütünü -Birlik- temsil eden) çoğunun katılımı ile toplanıyordu. Tam sayıyı vermek oldukça güçtür: Bazı kongre üyelerinin, bir ya da iki oy kullanma hakkı olan diğerlerinin aksine, sadece oy kullanmadan tartışmalara katılma hakkı vardı. (Konuyla ilgilenenler için Bkz. Lenin'in *Bir Adım İleri İki Adım Geri*'deki ayrıntılaır içeren karmaşık taslağı.) Bund ve Rabotcheie Dielo delgeleri ise, Londra'ya gitmeye karşı olduklarından Kongreyi izlemediler.

Kongreden önce, birlik halindeki "Iskrist" çoğunluk, rakiplerini ("ekonomistler" ve "bundistler"), genelde Parti programını kabul etti. "İskristler", Iskra'yı, Parti merkez organı olarak tanımak (o zamana kadar resmen tanınmıyordu) ve örgütsel bir özerklik talebinde bulunan ve Yahudi proletaryanın tek sosyal-demokrat temsilcisi olarak kabul edilmek isteyen Bund'u kınamak ve dışlamak için birleştiler.

Bu, Kongrenin, tüzüklerini incelediği ve ayrılıkların "mavi gökyüzünde gök gürültüsü gibi" patladığı yönetici organlarda seçim sorunlarını ele alma noktasına geldiği zamandır.

İlk ciddi ayrılıklar, kulislerde Iskra yayın-düzen görevli sayısı sorununda, Kongrede de tüzük birinci fıkrası konusunda ortaya çıktı. "İskrist" fraksiyonu, Kongrenin her oturum arasında toplanıyordu. Lenin, redaktör sayısının altıdan üçe indirilmesini, böylece kuruculardan üçünün; Axelrod, Zasuliç ve Petressov'un "daha verimli olmaları için" yayın-düzenden çıkarılmalarını önerdi. Bir yanda Axelrod, Zasuliç, Potressov, Martov ve Trotsky, diğer tarafta Lenin ve Plehanov. Bu öneri,

iki grup arasındaki bozuşmanın, kişisel gerekçesi oldu. İlişkiler gerginleşti, bitti sanılan eski uyuşmazlıklar yeniden ortaya çıktı; tüzükler konusundaki tartışmanın meydana geldiği ortam buydu.

Martov ve Lenin, Kongre'den önce, parti üyesinin tanımı (madde 1) konusunda tam olarak anlaşmaya varamadıklarını ortaya koymuşlar, ama sorunu derinleştirmemişlerdi ve komisyon, hazırladığı tüzük tasarısında iki yorumu da bir kenara koydu: Kararı Kongre verecekti. Lenin'in tasarısı şöyleydi: "Parti üyesi her kim olursa olsun, parti programını kabul eder ve hem maddi açıdan hem de örgütlerinden birinde, bizzat militan olarak partiyi destekler." Bu sözlere karşılık Martov da şunu öneriyordu: "Parti örgütlerinden birinin yönetiminde ve kontrolünde çalışmak."(10) Önemli olan, rakipleri, "sosyal-demokrasi, örgütlü işçi kitlelerinin sınıf hareketi olmayı ve öyle kalmayı istemektedir" şeklindeki I. Kongre Bildirgesi tezi ile yetinirken, Lenin'in (ve bu sorunda da kendisini destekleyen Plehanov'un) proleterya partisini kurumsallaşmış örgüt haline getirdiğini görmektir. Axelrod ise, önerilerine somut bir örnek vermek için, kendini sosyal-demokrat olarak kabul eden ve öyle olduğunu ilan eden bir öğreticinin gerçekten parti üyesi olduğu açıklamasını getiriyordu.

Tartışma, diğerinden daha güçlü bir mantıkla kendini egemen hisseden iki tarafın beklemediği bir şekilde, çok şiddetli oldu. Menşevik adı verilecek olanlar, Lenin'i devrimci demokratlıkla (Jakobinizm), Lenin de onları anarşizmle suçladı. Polemik, hukuki bir alana yerleşiyordu. Bireylerin reel sosyal davranışlarından başka bir "ölçüt" varmış gibi Pierre'in parti üyesi olduğunu/ Paul'un üye olmadığını söylemeye imkan verecek ölçüt aranıyordu; "kontrol edenlerin", "kontrol edilmeye" ihti yacı yokmuşcasına "kontrol etmesi" isteniyordu.

Bu tartışmayı akademik olarak değerlendirme alışkanlığı vardır. Kongrenin "faal" delegelerinin çoğunun, tartışmayı değerlendirişi de gerçekten böyledir (*Sibirya Heyeti Raporu*). Örgüt ile hareket arasındaki kopukluk, örgütün içinde de artıyordu. Yöneticiler arasındaki çekişmenin içrekliği (ezoterizm-batınilik), bu gerçeğin kaçınılmaz görünümüydü. Öte yandan çekişmeler, şimdilik bilinçli ya da bilinçsiz olsa da, iki fraksiyon, farklı iki tarihi hareketi temsil ediyordu. Her biri kendi örgütsel yapısını kurmak istiyordu.

Sonuçta, "Iskra karşıtı" delegelerin desteği sayesinde üstün gelen, Martov'un projesidir. Ama bu, pek önem taşımamaktadır: Yeniden birleşme girişimine rağmen, 1905'ten sonra iki taraf arasındaki uçurum giderek derinleşecektir.

Avrupaya Gelişinden ***Siyasi Görevlerimiz****'in* *Yayımlanışına Kadar Trotsky*

Trotsky, Menşevik dönemine, yani 1903 ağustosu ile 1909 ağustosu arasında, kongrenin bitiminden *Siyasi Görevlerimiz*'in yayımlanmasına kadar süren döneme, *Hayatım* adlı kitabında iki sayfadan fazla ayırmamıştır. (10. bölümün başı). Bu, kolayca anlaşılır bir şeydir: Trotsky'nin, *Hayatım*'ın önsözünde de yazdığı gibi, "bu kitap, hayatımı hiçbir kaygı taşımadan inceden inceye tanımlayan bir kitap değildir; hayatımın birçok parçadan oluşan bir bölümüdür." Ondan, böylesi bir kitapta, kısa "Menşevik" dönemini ve zorlu Leninizm aleyhtarlığını anlatmasını istemek olmayacak bir şeydir. Ama, *Siyasi Görevlerimiz* ve *Sibirya Heyeti Raporu*'nu yazdığı siyasal dönemin koşullarını anlamak isteyenler için Trotsky'den böyle bir istekte bulunulabilir.

Nikolayev Birliği'ndeki etkinliği yüzünden sürgün edildiği Sibirya'dan kaçan Trotsky, II. Kongre'den birkaç ay önce Avrupa'ya geldi. Hemen Iskra yayın-düzenine katıldı, zira Sibirya'da Iskra davasını savunuyordu. Kısa sürede konuşmacı olarak hayli ün kazandı ve Iskra için birçok makale yazdı. Hatta Lenin, Trotsky'nin yedinci yayın-düzen üyesi olarak Iskra'ya girmesini önerdi, ama Plehanv buna karşı çıktı. (*Hayatım,* 12. bölüm) RSDİP Sibirya Birliği tarafından temsilci olarak görevlendirildiği Kongrede, genellikle Bund ve "Iskra aleyhtarları" ile zorlu bir mücadeleye girdi. Bölünme sırasında Trotsky, "azınlığın" yanında yer aldı ve Lenin'in en gürültücü, ama aynı zamanda en parlak rakibi oldu. Yayın-düzenin yeniden örgütlenmesi projesi, bölücü ve "çoğunluğa öykünmeci" tutumu ile "İskrist" fraksiyonu içinde öfke yarattı. Trotsky, Lenin'i, parti yönetimini egemenliği altına almak ve partide diktatörlüğünü "pişman olmuş eski ekonomistlere" ("çoğunluk") dayamak istemekle suçluyordu.

1903 Eylülünde "azınlık" liderlerinin biraraya geldiği konferansta, Bolşevikler tarafından işgal edilen parti merkez organlarının boykot edilmesini onaylayan kararı kaleme alan Trotsky'dir. Plehanov, karara boyun eğdi: Iskra'nın Ekim sayısında, Lenin'in "uzlaşmazlığını" eleştiren "Yapılmaması Gereken" adlı bir makale yayımladı. Aynı zamanda yayın-düzen ekibi üyelerinden geri dönmelerini istedi. Trotsky onları izledi ve bu kez tümüyle Menşevik olarak Iskra için yeniden çalışmaya başladı, zira Lenin, "kongre tarafından seçilmeyen" bir organın üyesi olarak kalmayı reddetti.

Trotsky, 1904 başında *Sibirya Heyeti Raporu*'nu yayımladı. Bu broşürün yayınlanış bahanesi, delege adına, Kongredeki etkinliği konusunda vekillerine bir rapor hazırlamanın gerekliliğiydi. Ama bu broşür, her şeyden önce, "azınlığın" öneri ve

tavırlarının savunması ve Lenin'e karşı bir saldırıdır. Bu metin, II. Kongrede geçenleri, dört ay sonra yayımlanan *Bir Adım İleri, iki Adım Geri*'den daha iyi ortaya koymaktadır. Zaten rapor, *Siyasi Görevlerimiz*'de geliştirilecek düşüncelerin çekirdek halini içermektedir: Özellikle Lenin "Roberpierizminin" eleştirisini ve partinin sınıfa "dönüşümünün", kısa büre içinde örgütün partiye, merkez komitenin örgüte ve nihayet diktatörün merkez komiteye dönüşmesi anlamına geldiği düşüncesini... Bu rapora eklenen bir bölümle Trotsky, kendisinin de "merkeziyetçilikten" yana olduğunu ve "ekonomistlerin" örgütlenme "özenticiliğine" karşı çıktığını kanıtlamak için Sibirya'da yazdığı bir metne atıfta bulunmaktadır. Merkeziyetçiliği, parti tarafından, gelişimi sırasında üretilen, parti içindeki ilişkilerinin bütünü olarak değerlendirmektedir. Zaten merkeziyetçiliğin, partinin örgütlenme ilkelerinden biri olarak ilan edilmesi için bir parti gerçeği olması gerekir. "Empoze" edilmiş merkeziyetçilik, "hevesliliğin" boş bir karşı tezinden başka bir şey olmayacaktır. Trotsky'nin *Siyasi Görevlerimiz*'de kullandığı ifadeyi tekrarlarsak; "sosyal-demokrat merkeziyetçilik, bir 'Avrupa' merkeziyetçiliğidir, Asya'ya özgü değildir": dağınık ve merkezden uzak güçlerin iradeli ve zorlu şekilde biraraya gelişi değildir, aynı amaca doğru ilerleyen farklı güçler arasında bulunan organik bağlar bütünüdür.

Menşeviklerle ilk bozuşma, Nisan 1904'te meydana gelmiştir. Sık sık görüldüğü gibi, kişisel çatışmalar, siyasal bahanelere eklenmiş vaziyettedir: Plehanov'un (ekim ayından itibaren "azınlığa" geçen), Trotsky'ye düşmanlığı gibi... Aslında iki siyasal neden, Trotsky ile Menşevikleri (en azından içlerinden bazıları ile) karşı karşıya getiriyordu: Plehanov dışındaki Menşevikler, Trotsky'nin Rus liberalleri üzerine yazdığı bir makale (aynı zamada Bolşeviklerle yapılan polemiği içeriyordu), bazı komite üyelerinin öfkeli tepkisine yol açtı ve

Plehanov'un, eğer Trotsky, Iskra yayın-düzeninden çıkarılmazsa istifa tehdidinde bulunmaya karar vermesini getirdi. Tereddütlerden sonra yayın-düzen kurulu, Trotsky yerine Plehanov'u tercih etti.

Bozuşmanın daha temel olan diğer nedeni, bazı Menşeviklerin (özellikle Dan ve Zasuliç) Rus liberal akımı karşısındaki tutumlarında yatıyordu. Menşeviklerin bir fraksiyonu, giderek daha açık bir şekilde liberallerle ittifaka gittiği sırada Trotsky, şiddetli bir liberal karşıtıydı.

O dönemde Trotsky, Menşevik çevreleri terketti ve orta çizgide uzlaştırıcı bir konuma doğru değişim gösterdi. Bu, farklı grupları biraraya getirme ümidinden çok çabuk vaz geçmesine rağmen, 1917 yazına kadar sürdürdüğü "fraksiyonlar üstü" konumdan ötürüdür. Bu değişim, Trotsky'nin 1904 eylülünde Iskra'ya gönderdği "Yoldaşlara Açık Mektup"la kendini göstermiştir. *Siyasi Görevlerimiz*'in ağustos ayında yazılan önsözü, bir ara aşamayı temsil etmektedir: Trotsky, kendini hâlâ Meşevik ilan etmektedir, ama her şeyden önce, partiyi yeniden birleştirmenin gerekliliği konusunda ısrar etmektedir.

Siyasi Görevlerimiz'in Doğuşu

Trotsky'nin kendini, *Siyasi Görevlerimiz*'in hazırlanmasına adayışı, nisan-ağustos 1904'tedir. Konu henüz, sosyal-demokrasi içindeki ayrılıklardır, ama yazar, tartışmayı genişletmek ve olup bitenlerdeki derin nedenleri bulmayı denemek istemiştir.

"Ayrılıklar sorunu" konusunda, "azınlık" içinde iki ana eğilim ortaya çıkmıştı ("Çoğunluk", doğası gereği konuyla ilgili olarak dişe dokunur bir şey koymadı ortaya. Lenin'in *Bir Adım*

İleri İki Adım Geri'si, seçim aritmetiği ve verimsiz kanıtları ile bize ilginç gelmemektedir). Başta Martov ve Plehanov olmak üzere bazı "azınlık" edebiyatçıları, Lenin'in önerilerine her şeyden önce "ideolojik bir eleştiri" getirmişlerdir. Lenin'in tezler ile Marx'tan seçme metinler arasındaki çelişkiyi göstermek, "çoğunluğun bürokrasiciliği" ile alay etmek ve Lenin'i "Jakobencilik" ile suçlamaktan zevk duymuşlardır. Ancak Martov, örneğin, "bürokrasiciliği" öncelikle dar/bayağı" anlamında kullanıyordu; bir tavır (makamlara saldırı) söz konusuydu. Zaten uluslararası "bürokratizm" terimini değil, Rusça "miestnitchestro" terimini kullanıyordu. Martov ve Plehanov'un dilinde "Jakobencilik" terimi ise, kapsamlı bir analizin yansımasından çok alay anlamına geliyordu.

Örneğin Martov'un "Ağıt Söylevi Yerine, İleri mi, Geri mi?" adlı makalesinin şu satırları: "Lenin Yoldaş! Yazık!: Proletarya (11) ile bozulmaz bir bağ kuran Jacoben (devrimci demokrat), sadece bir burjuva demokrattır ve 'Jakoben' -somut tarihin siyasi bir şahsiyeti ile bilinçli proleterya arasındaki 'bozulmaz bağ' gibi, yazarımızın siyasi düşüncesinin bütün eksikliğini ortaya koyan bir büyük *anlamsızlıktır*."

Trotsky, bu pasajı neredeyse kelime kelime yeniden ele alacak (*Siyasi Görevlerimiz*'de) ve "anlaşımsızlık" görünümü altında "Leninist" ideolojide sınıfın ne anlama geldiğini ortaya çıkarmaya çalışacaktır.

Aynı türde bir eleştiri ("ideolojik", hatta "dogmatik"), *Ne Yapmalı?*'daki tezleri eleştiren Plehanov'un bir makalesinde de yer almıştır. (*Iskra*, No: 70, 1904 yazı). Sınıf bilinci, işçilere "dışardan" verilmeli önerisine karşı Plehanov, *Kutsal Aile*'den şu ünlü pasajı getirmiştir: "sosyalist yazarların, bu tarihi rolü proleteryaya atfetmeleri, ancak proleterleri 'tanrılar' gibi kabul

etmeleri durumunda gerçekleşebilir. Oysa tam tersidir. Çünkü insanlığın, hatta insanlık görünümünün soyutlaması, aslında proleterya içinde tamamlanmaktadır. Çünkü mevcut toplumun yaşam koşulları, en insanlık dışı görünüm altında proleterya yaşam şartlarında yoğunlaşmaktadır. Çünkü insan bu koşullarda çürüyüp gitmektedir, ama bu yıkımdan sadece teorik bir bilinç kazanmakla kalmayıp, artık dışında kalamadığı, ayıbını örtemediği ve kendisini bu insanlık dışılığa karşı başkaldırmak zorunda bırakan mutlak bir sefaletle de -gerekliliğin pratik ifadesi (not/ notwendigheit) üzerine sözcük oyunları)- yüzyüze gelmektedir. Bütün bu nedenlerle proleterya kendini kurtarmalıdır ve kurtarmak zorundadır. Ancak varoluş koşullarını ortadan kaldırmadan kendini kurtaramaz. Mevcut toplumun insanlık dışı yaşam koşullarının tümünü yok etmeden de kendi yaşam koşullarını ortadan kaldıramaz. Sağlam bir eğitim ve katı bir çalışmadan geçmesi boşuna değildir. Tek tek proleterlerin ya da proleteryanın tamamının hedef olarak neyi tasarladıklarını şu anda bilmek söz konusu değildir. Sadece ulaştıkları sonucu ve proleteryanın ne yapmak zorunda kalacağının bilinmesi söz konusudur.(12)

Plehanov, Lenin'in, Marksist olduğunu ileri sürdüğü bir sırada, tersini söylemeye cesaret edişine şaşırır ve kendi tezlerini Lenin'in nerede ele geçirebildiğini bir türlü anlayamaz. Gelişimi bu noktada durur (çoğu zaman böyle olur. Trotsky'nin *Siyasi Görevlerimiz*'de aynı şey başına gelir): Lenin ve ideolojisi, tarihi bir yanlışlık olarak ortaya çıkar.

1903 sonunda *Iskra*'nın 55 ve 57. sayılarında "dizi" halinde yayımlanan makalesinde Azelrod, sınıf özelliklerinin açılımına kadar ayrılıkların analizini yapmaya çalışmıştır. Makalenin adı: "Rus Sosyal-Demokrasinin Birleşmesi ve Görevleri"dir. Trotsky, *Siyasi Görevlerimiz*'de sık sık bu makaleye değinmektedir.

Axelrod, özellikle 18 Brumaire'in* Rusya'da yaşanan ve yaşanacak olaylara uyarladığı bir bölümünü iğneleyici sözleri arasına koymaktadır.(13) Makale, içiçe geçen üç ana noktayla ilgilidir: 1. Rus Sosyal-Demokrasisinin doğduğu ve geliştiği koşulların analizi, 2. Rus Sosyal-Demokrasisinin çifte işlevi ve bünyesinde zorunlu olarak ortaya çıkan iki eğilim, 3. Gelecekte Bolşeviklerin zaferi ile sonuçlanacak olaylarla ilgili bir dizi olasılık. Sosyal-demokrasinin amacı sosyalist devrimdir, ama Rusya'da burjuva devrimi gerçekleşmediğinden, nesnel olarak sosyal-demokratlar, amaçlarına ulaşmak için kendilerini ters istikamete (Çarlığa karşı burjuva devrimine ulaşan demokratik mücadele) sürükleyen bir yol olarak kullanmak zorundadır. Bu yolun, varacağı noktadan çok daha güçlü olma olasılığı hayli yüksektir. Sosyal-demokrasinin saptadığı sosyalist hedef, giderek yalnızca, hayli "subjektif" bir görünüm almaya, yani ideoloji haline gelmeye doğru yönelmektedir. "Kendiliğindenlik" (Rusya koşullarında mücadelenin gerekliliği) sosyal-demokrasiyi, hiçbir sosyalist özelliği olmayan bir mücadele yoluna doğru itmektedir. Bu, proleterya hareketini temsil etmeyi ve yönetmeyi üstelenen partide iki eğilimin ortaya çıkışını göstermektedir. "Başkaldıran" azınlık eğilimi, durumu, gittikçe kötüye giden demokratik mücadele içinde sürüklenmektedir ve sadece proleterya kousunda hiçbir ödün vermemeyi istemektedir. Bir tehlike görmeyen diğer eğilim, burjuvazinin Rusya'da üstlenmediği rolü üstlenmekte, yönetime yerleşmekte ve sonuçta, proleterya mücadelesini, burjuva devrimi için işbitirici unsur haline getirmektedir. Axelrod'a göre, Kongreden ayrılanlar bu iki eğilime mensup olanlardır. Çatışmanın tüzükler konusuna yönelmesi, bir tesadüf değildir. Aslolan, kesilikle, belirli bir hareketin kendine verdiği örgütsel biçimdir. Radikal

*Brumaire: Fransız Devriminde kullanılan takvimin ikinci ayı.(23 ekim-21 kasım) (t.ç.n.)

burjuva akımı, idealini, devrimci burjuvazinin örgütsel biçimlerinde bulmaktadır (Jakobencilik);(14) partisi ise, yalnızca profesyonel devrimcileri bünyesinde toplamak ve proleteryanın dışında olmak zorundadır. Üyeleri bilinçli olsun ya da olmasın, böylesi bir parti, iktidarı ele geçirmek için kısa vadede "Blankistliğe"* alışır. Tersine Menşevikler, burjuva devriminin, kendini proleterya olarak ilan eden parti tarafından yapılmasını arzu ederler ve batılı sosyal-demokrasi örgüt biçimleri ile yetinirler. Partinin gerçekten de proleteryanın tamamlayıcı parçası olmasını isterler, onu yüceltmezler ve Rusya'da mücadele koşullarının empoze ettiği şeyin (hemen hemen yalnızca düşkün aydınlar ve sınıflarından soyutlanmış işçiler tarafından kurulan bir örgüt) kurumsallaştırılmasını kesinlikle istemezler.(15)

Axelrod'un partiyi çekip götüren Bolşeviklerin yer aldığı yönetimi önceden görmesi ve sonucunu tahmin etmesi, sadece bu tahlilden kaynaklanmaz: "aydın sınıfının bütün radikal unsurları, sosyal-demokrasi bayrağı altında birleşmekte, merkezi örgüt etrafında toplanmakta, her türlü yolla onu desteklemekte ve örgüte her zaman, daha çok devrimci profesyonellerden, yani yalnızca örgüte kendilerini tamamen adayan şahıslardan oluşan bir mücadele grubu sağlamaktadır (Lenin tarafından kaleme alman madde I. tasarısı). Öte yandan işçi kitleleri, artık çok daha fazla oranda bu örgütün bilgisi dahilinde hareket etmektedir ve örgüte itaat etmeye hazırdır. (O dönemde, Axelrod, varsayımını destelemek için bir RSDİP komitesi tüzüğüne atıfta bulunmaktadır). Bu ne anlama gelecektir? Gerçekleşen bu varsayımın sosyal ve siyasal anlamı ne olacaktır? Olayları ad-

*Auguste Blanqi (1805-1881), sınıf mücadelesinin kaçınılmaz olduğunu, halk yönetiminin kurulması için sıkı bir disiplin altında örgütlenmiş gizli grupların zorunlu olduğunu savunan, Fransız radikalizminin efsaneleşmiş kahramanı. Bir devrim kuramcısı ve isyancı. Ona göre iktidarı ancak küçük bir grup ele geçirebilirdi. (t.ç.n.)

landırmaktan korkmayanlar, soruya kolaylıkla cevap vereceklerdir. Rusya işçi kitlelerini, bir savaş ordusu gibi yöneten, demokratik burjuvazinin kurduğu politik bir devrimci örgütümüz olacaktır. Ve hatta tehlikeli alaycılığını tamamlamak için, tarih bizi, belki de basit bir sosyal-demokrat değil, ortodoks yanı ağır basan bir Marksist olarak, bu devrimci burjuvazi örgütünün başına getirecektir.

Marx, Fransız Devrimi konusunda şunları yazmaktadır: "Özgürlük için mücadele edenler, mücadelenin sınırlı burjuvaca içeriğini kendilerinden bile gizlemek için zorunlu aldatıcı artistik biçimleri ve düşünceleri, Roma imparatorluğunun klasik ve katı geleneklerinde bulmuşlardır." Acaba tarih, hareketimizin "sınırlı burjuvaca içeriğini" kendimizden bile gizlememiz için "klasik" devrimci sosyal-demokrasinin ideal kostümünü üzerimize geçirerek, niçin bize aynı oyunu oynatacaktı?

Geriye, RSDİP'in çoktan aşırı boyutlara varan kırtasiyecilik işlerinden, devrim sonrası Rusya'da kapitalizmin gelişiminin, muhtemelen önce işçiler, sonra da bürokrasi tarafından yönetileceği tahminini çıkarmak kalıyordu. Ama Axelrod öyle yapmadı.

Trotsky, pek çok kere bu makaleyi ele almaktadır. Aslında *Siyasi Görevlerimiz*'in birçok bölümü, özelikle Deutscher'in *Silahlı Peygamber*'de (III. bölümün sonu) atıfta bulunduğu ve şu ana kadar gördüğümüz tek bölümün açılımından başka bir şey değildir. *Siyasi Görevlerimiz*, çağın Rus sosyal-demokrat düşüncesinin bir ürünüdür. Trotsky'yi parti arkadaşlarının (Menşevik ve Bolşevikler) çoğundan ayıran tek şey, devrimin ilanının eli kulağında oluşu ve devrimci coşkudur. Ancak bu kitapta dahi, Rus sosyal-demokrat düşüncesi, olayların açık bir görünümüne ulaşmadı; Rusya'nın o dönemdeki koşullarında

Rus bir Marx bulmak imkansızdı. Dönemin ve ülkenin, her şeyden önce teoriye değil, ideolojiye ihtiyacı vardı. Teori unsurları, Lenin, Menşevikler ve özellikle 1905'ten sonra Trotsky'de ortaya çıktı. Ama yanılsamalar altında boğulup gittiler. Rus Sosyal-Demokrat düşüncesini (ve özellikle Bolşevizmi) karakterize eden, daha çok örgütlenme ve sınıf bilinci sorunu konusundaki yanılgıların tümüdür. Bir yandan da sosyal-kapitalist ilişkilerin devrimci değişimi konusundaki sorunlara gösterdiği nerdeyse yok denecek ilgidir. Bu nedenle, yaşadıkları çağın insanı olmuşlardır, bizimkinin değil. Bu yüzden biçim için, Bolşeviklerden çok Menşevikleri "yeniden saygınlığına kavuşturmak" söz konusu değildir.

Menşeviklerin çoğu, II. Enternasyonel reformizmi içine gömülmüş ve Rus burjuvazisi ile umutsuzca işbirliğine girmiştir. Bolşeviklere gelince; Rus bujuvazisinin yeterince yerine getirmeye muktedir olmadığı görevleri gerçekleştirmişlerdir. Sadece Sosyal-Demokrat partide, özellikle de Axelrod ve Trotsky'de, bir Rus devrim teorisi unsurları bulunduğunu göstermek söz konusudur.

Siyasi Görevlerimiz'in, Rosa Luxemburg'un "Rus Sosyal Demokrasisinde Örgütlenme Sorunları" adlı makalesi ile çok ortak noktası vardır.(16) Bolşeviklere karşı mücadelelerinde Menşevikler, sosyalizmin uluslararası hale gelen büyük isimlerini, özellikle de Kautsky ve Luxemburg'u yardıma çağırmışlardır. Kautsky, olaylara kuşbakışı bakıyor, uzun erimli düşünüyordu ve Bolşevikleri, daha önerilerini öğrenmeden kınadı (aksi takdirde bunu Menşevikler yapacaktı). Tam tersine Luxemburg, Rus devrimci hareketinin temel çizgilerinden haberdardı. Lenin'in kayda değer bir eleştiri getirilemeyecek durumda olan başlıca eserlerini okumuştu. Bu yüzden 1904 temmuzunda *Iskra*'da ve Alman Sosyal-Demokrasisinin merkez

organı *Neue Zeit*'te yayımlanan makalesi hayli önemlidir. Rusya'da Menşeviklerin davası için çok işe yaramıştır. Bu nedenle Lenin, makaleye, herkesin kendisine göre değerlendireceği ve Luxemburg'un da "boşboğazlık"(17) olarak niteleyeceği bir cevap vermiştir.

"Bolşevik-Leninist" Trotsky ve ***Siyasi Görevlerimiz***

Trotsky, *Hayatım* adlı eserinde, bu broşürden tek kelime söz etmez. Hayatı boyunca, *Siyasi Görevlerimiz*'in ve *Sibirya Heyeti Raporu*'nun çevrilmesine ya da yeniden yayımlanmasına karşı çıkmıştır. 20'li yılların sonundan itibaren, Stalinistlere karşı "Bolşevizm-Leninizmin" uzlaşmaz bir havarisi olan Trotsky, Lenin'in "uygulamaları" ve tezlerinin sert ve genellikle de yerinde eleştirisine adanmış eserlerini okuyucusuna ulaştıramıyordu. Bununla birlikte yaşamım sonunda, unutulmuş *Siyasi Görevlerimiz*'i yeniden ortaya çıkardığı ve bu kitapta yer alan bazı tezleri her zaman benimsediğini açıkladığı görülmektedir: bu tezlerde Trotsky, II. Kongreyi izleyen dönemi ele almakta ve bu süreçte "komitecilerin" partide oynadığı önemli rolü tahlil etmekte ve sonuçta bu metne ulaşmaktadır: "1904 yılında yazdığım ve Lenin'e yönelik eleştirileri 'genellikle' (bizim tarafımızdan altı çizilen) olgunluktan ve doğruluktan yoksun olan *Siyasi Görevlerimiz* başlıklı broşürde, bu dönem "komitecilerinin" (merkezileşme ilkelerinde bir destek bulmalarından sonra işçiler üzerine dayanma ihtiyacı duymaktan vazgeçmişlerdi) düşünme biçimine tamamen uygun bir görüş sunan sayfalar vardır." Lenin'in, bir yıl sonra Kongrede kendini beğenmiş komiteciler karşısında desteklemek zorunda kaldığı mücadele, bu tahlili tümüyle doğrulamaktadır.(18) Örgüt fetişizmi, ona garip geliyordu. II. Kongrenin hemen ardından komitecilerin "sınıf"(19) anlayışını farketti ve onlara karşı sıkı

bir mücadeleye girişti. "Ama" diye devam etmektedir Trotsky, "zafer, işçilerin parti komitelerine giremeyeceklerini ilan eden komitecilere kalacaktır."(Stalin)(20) Böyleci Trotsky, Bolşevik Partisi ile "SSCB bürokratik yozlaşmışlığı" arasında bir tür "köprü" kurmaktadır.

Trotsky'nin Değişimi

Trotsky, 1904 yılında, "burjuva radikal" olarak nitelediği bir hareketin başına Bolşeviklerle birlikte geçmeyi niçin tercih etti? Daha açık söylemek gerekirse, Trotsky nasıl, Rusya'da kapitalist sömürünün genelleştirilmesi ile sonuçlanan tarihi hareketin bir elemanı (diğerleri arasından) oldu? "Çözüm", "sürekli devrim" teorisinde ve bu teorisinin getirdiği özel tarihi hareket içindedir.

Trotsky'nin 1904 yılında '*Bilançolar ve Perspektifler*'de(21) ustaca sergilediği "sürekli devrim" teorisi; Rus burjuvazisinin, burjuva devrimini hakkıyla yürütebilmesi için (kitabında açıkladığı tarihi nedenlerle) çok zayıf olduğunu, devrimi, devrimci köylü sınıfına dayanan ve onu yöneten proleteryanın yapacağını; ama (bu "ama"dan itibaren ideoloji başlamaktadır) proleterya iktidarının, burjuva devrimi kazanımları ile yetinemeyeceğini ve mümkün olan en kısa sürede proleterya devrimine ve sosyalizme geçmeyi deneyeceğini göstermektedir. Bu yüzden devrim, Rusya'da iktidarın ele geçirilmesinden sonra büyük bir hızla, gelişmiş kapitalist ülkelere dek yayılmak zorundadır. Henüz Marksist sosyalizm kavramını (22) savunan Trotsky, bunun ancak uluslararası ölçekte gerçekleşebileceğini (*Alman İdeolojisi*, "Tarih" başlıklı bölümün sonu) ve yalnızca Rusya ile sınırlı olan bir devrimin kapitalizmi aşmaya muktedir olmadığını bilmektedir.

"Sürekli devrim" teorisinde görülen yan, yalnızca devrim

sürecinin uluslararası hale getirilmesidir. Tali önemde değildir, ama (Stalinistlerin de farkettikleri gibi) genel durumdan soyutlanmıştır. Trotsky'nin aslında savunmadığı teze; devrimin ihracının anlamsızlığına indirgenmektedir. Devrimin uluslararası hale getirilmesi, Rusya'da "sürekli devrim" olasılığının "vazgeçilmez" koşuludur. Ama uluslararası hale getirme teorisi, hiçbir durumda, "sürekli devrim" teorisi değildir.

Lenin'in, partizanların görüşünün aksine, proleteryanın, Bolşevik parti öncülüğünde iktidarı ele geçirmeye hazırlanmak zorunda olduğunu açıklamasıyla bu teorinin ilk bölümü doğrulandı ve Lenin, 1917'de bu görüşe katıldı. Devrimin uluslararası hale getirilmesi gerçekleşmedi. Rusya'da süreç, devlet kapitalizmi düzeyinde kaldı ve proleterya, çok hızlı şekilde bütün gücünü kaybetti.

Trotsky'nin (ve Parvus'un)(23) teorisi, kısmen katıldığı hareketin yapısını, kısmen de niçin katıldığını açıklamaktadır: Giriştiği eylemin ona verdiği "sürekli devrim" fikrinin sonu, kısa vadede, kapitalizmin yaşamasına değil, sosyalizme varacaktır. "Kesintisiz devrim" teorisi, anlaşılmaz bir yapı sergilemektedir: Teori, ilk bölümde, 1917 Devrimi ile sonuçlanan tarihi hareketin bilimsel teorisidir. Parvus ve Trotsky'nin değeri; hareketin öncülerinin aldatıcı şemalarla yetindiği bir anda bu hareketin teorisini ilk formüle eden kişiler olmalarındandır (atıfta bulunduğumuz Axelrod, ancak varsayım aşamasında kalmıştır). Lenin, burjuvazinin zayıflığını hesaba katarak devrimin bir "demokratik işçi-köylü diktatörlüğü" yaratacağını düşünüyordu; yani işçi ve köylüler, feodalizm ve mutlakiyetin kalıntılarını tasfiye etmek için iktidara geleceklerdi (burjuva devrimi). Öte yandan Menşevikler, "klasik" olarak adlandırılan şemayla (Trotsky dahil -*Siyasi Görevlerimiz*'de- 1905 öncesinde partinin bütününce paylaşılan görüş) yetiniyorlardı: İlkin burju-

vazi, proleteryanın yardımıyla devrim yapacak; sonra da proleterya, "gelecekteki özgür Rusya" çerçevesi içinde sosyalist devrim için mücadeleye geçebilecekti.

Ama, ikinci ve üçüncü bölümleriyle (devrimci sürecin uluslararası hale gelişi ve Rusya'da sosyalist devrime geçiş) "sürekli devrim" teorisi, Trotsky ve teoriyi kabul eden Rus devrimcileri için ideoloji rolü üstlendi: Teori, devrimcilere, hareketlerinin "sınırlı burjuva niteliğinden" gizlenme imkanı verdi ve bu harekete, burjuvazi içinde bulamadığı liderlerini kendi içinde bulma fırsatı sağladı.

"Sürekli devrim" teorisi, Trotsky'de ve Rus devriminde yaşadı. Teori, her şeyden öte, o zamandan beri, kapitalizmin pek gelişmediği ve burjuvazinin (burada ulusal kurtuluş mücadelesinin yerini alan), burjuva devrimini gerçekleştirme yeteneğine sahip olmadığı ülkelerde yapılan devrimleri açıklar gibi görünmektedir. Bu teori, "ulusal devrimin" yalnızca, proleteryanın yönetici rol üstleneceği bir "sınıf kitlesi" tarafından gerçekleştirilebileceğini göstermektedir. Gerçekten de bu durumda parti (bu "sınıf kitlesinin" temel taşı), esas olarak köylü hareketine dayanarak, iktidarı ele geçirmekte; ve o dönemde mümkün tek sosyal sistem kurulmaktadır, (bütün sözümona "kültürel devrimlere" rağmen): Bürokrasi tarafından yönetilen kapitalizm. Bununla birlikte "sürekli devrimin" çifte değeri, geçenleri hem açıklar gibi görünmesi hem de olayları gizlemesidir. İşte bu, diğerleri arasında Trotsky'ye mevcut ününü kazandıracaktır."

Leninistler ve Proletarya Devrimi

Bu metinler, niçin şimdi yayımlanmaktadır? Hiç kuşku yok ki, yeni bir bulgu söz konusu değildir. Trotsky'nin bu eseri

unutmadığını görmüştük. Eser, birçok yazar tarafından da önemli bulunmaktadır: Deutscher, *Silahlı Peygamber*'in üçüncü bölümümün sonunda, uzun bir alıntı yapmıştır. Bu metin, Souvarine'in *Stalin, Bolşevizme Tarihi Bir Bakış* adlı eserinde de yer almıştır. Deutscher, Rosa Luxemburg'un Lenin'e yönelik eleştirisini hatırlattıktan sonra şöyle yazmıştır: "Ama en başarılılar hariç, en şiddetli davranışlar Trotsky'den gelecektir; Trotsky, *Siyasi Görevlerimiz* adlı broşürde Lenin'i "partimizin gerici kanat lideri" olarak nitelemekte ve "Jakobenciliğin trajik uzlaşmazlığının onursuz çizgisini" eleştirmektedir (s. 66).

Bildiğimiz kadarıyla *Siyasi Görevlerimiz ve Sibirya Heyeti Raporu*'ndan yapılan en uzun alıntılar, K. Papaionnou'nun *Sosyal Sözleşme* dergisinin 1966 Temmuz-Ağustos sayısında çıkan "Totaliter Parti" adlı makalesinde yer almıştır.

Bizi, çeviri yapmaya ve bu metinleri Fransızca yayımlamaya iten, bu makalenin verdiği bilgilerdir. Mayıs 1968 öğrenci hareketi ve genel grevi olmasaydı (gerekli "pazarı" yaratmıştır), bu proje bu kadar çabuk gerçekleşmeyecekti.

Mayıs hareketi, geçmişteki bazı devrimci akımları ve "Leninizm karşıtı solu" az çok yapay şekilde sıkıntıdan kurtarmıştır. Devrimci hareketin zayıflığı, "geçmiş aşmadaki" bu yetersizlikte ortaya çıkmıştır. 1848, Komün, 1917, Barselona, hatta "Halk cephesi" yeniden doğmuştur. Bununla birlikte yeni bir yapı görünmektedir: Eylem Komiteleri. Ancak devrimcilerin küçük gruplar halinde biraraya gelmesi, devrimci hareketin sadece embriyon halinde olduğu her döneme damgasını vurmuştur. Sonuçta Eylem Komiteleri, çoğu kez, üçbeş kişiden oluşan çeşitli öncü grupların "kitle örgütleridir". İşçi Eylem Komitelerinden sadece kendi arzuladıkları yönetim dışında her türlü yönetimi dışlayan azınlık bir grup, olumlu bir şey ortaya koya-

bildi. Bu olumluluk, yeni bir devrimci yapı olarak kendi varlıkları ile sınırlı kalıyordu; bu yeni yapı, resmi sendikacılıktan daha "sıkı" bir sendikacılık olan eylemlerine zarar vermiyordu.

Böylece ortaya içeriksiz bir devrimci "yapı" çıkmaktadır. Sadece baskın ideoloji, genellikle bir parodiye dönüşen modern çağın devrimi için kendi görüş ve düşüncelerini benimsettirebilir.

Parodide, her çeşit tipin oynayacağı bir rol vardı ve bu, bir başka çağın kalıntılarının taşıdığı önemi açıklamaktadır: "Halk Cephesini" yeniden oluşturan her türden (Çin yanlısı FKP... vb.) Stalinci, "tek bir işçi cephesi" (yani işçi örgütleri gibi görünen partiler ve sendikaların seçim koalisyonu) için çağrıda bulunan Trotskyistler ve kapitalist sefaletin işçileri ile özyönetim için propaganda yapan "kendiliğindenciler", "işçiciler" ve "aşırı solcular", 50 yıldır, her birinin ezberlediği rolü oynadığı "örgütlenme sorunu" kunusundaki tartışmalar, bütün bunlara eklenmiştir, eklenmeye de devam edecektir.*Siyasi Görevlerimiz ve Sibirya Heyeti Raporu*, repertuara bir rol daha ekleyecek ve "Leninizmin" doğal çöküşünü hızlandırmaya imkan verecektir.

"Leninizm" bugün, küçük önemsiz öğrenci gruplarına sığınmıştır: Bu, *Ne Yapmalı?* formülünün tersine çevrilmesindendir; "Leninist bilince, sadece kendi güçlerine inanan proleter olmayan devrimciler erişebilir." İşçi sınıfını, kendiliğinden devrimci tek sınıf haline getiren aynı neden (yani mevcut sosyal ilişkiler içindeki konumu) öğrencileri de yalnızca biçim devrimciliğini kendiliğinden becerebilir hale getirir. Öğrenciler, olsa olsa, boş devrimci özlemlerin taşıyıcısı olabilirler. Bu, öğrenci toplantılarının yuvarlak laflarında ve tiyatrovari

yapısında kendini göstermiştir. Sözümona "öğrenci devrimi", hiçbir sonuca varmamış ve sadece, bu "devrimin" var olabildiği durumu yaratan genel grevin son erişi ile çökmüştür. Öğrenci hareketi, "patlayıcı/ ateşleyici" özelliğe sahip değildi, ama yeni bir devrim için "giriş bileti"(24) henüz verilmişti kendilerine.

Mayıs ayında proletarya, genel olarak reformist olarak kaldı, bu, proletaryanın, kendini, yaşlı dünyanın güçleri tarafından "alet olarak kullandırtmaya" devam edebildiğini açıklamaktadır. Proletarya içinde son derece azınlıkta kalan devrimci bellibelirsiz bir kesimin ortaya çıkışı, Mayıs hareketinin tek önemli olayıdır; bu bize sadece, yeni bir devrimci sürecin gerçekten başladığını göstermektedir.

Bu devrimin çözmesi gereken sorunlar, Mayıs ayında ortaya çıkanlardan farklı olacaktır. Bu sorunlar, bir yandan isyanın ve gerici güçlerin derhal "fiziki" olarak bastırılmasının askeri ve siyasal sorunları, diğer yandan kapitalist ekonominin ve bütün bir ekonominin kaynağından (ticari ilişkiler) yok edilmesi sorunları ve daha önceden sosyalleşmiş, ancak her zaman azınlık bir sınıfının elinde kalmış, sürekli bireysel değişim çerçevesinde tutsak hale gelmiş üretim sürecinin toplum tarafından yeniden yarar duruma getirilmesinin ortaya çıkardığı sorunlar olacaktır.

"Örgütlenme sorunu", yalnızca içi boş bir formüldür ve ancak örgütlenmenin organize edilmesi ile uğraşanlarda ortaya çıkmaktadır. Devrimci görevler kendini gösterdiğinde (bu, Mayıs hareketinde olmamıştır), yıkmak zorunda oldukları toplum tarafından yaratılan devrimci güçler, onları dağıtmak için kendiliğinden biraraya gelmektedir.

Devrimci bir hareketin yarattığı örgüt, tıpkı programı ve amaçları gibi, dönemin somut durumu tarafından yaratılmakta

ve oluşturduğu yapılar, savaş koşulları değiştiğinde evrim göstermektedir. Devrimci bir hareket, her zaman hem yok edeceği topluma, hem de yaratacağı topluma tekabül etmektedir. Bolşevizm, "çarlık" Rusyası özel koşullarının bir ürünüdür, ve "Sovyet" Rusyası'nın karakteristik çizgileri, gerçekten de devrim sürecinin temeli olan parti örgütünde zaten mevcuttur; bu ortaya konduğunda, eski akımın takipçilerinin bu gülünç isteğinden, Lenin ve Trotsky'de, gelmekte olan devrimin teorisini aramaya varıncaya kadar, "Leninizm"in teorik eleştirisi tamamlanmış olmaktadır. Bu, zorunlu olarak, kendine ve görevlerine uygun bir görünüme ulaşmak ve başarmak için Leninizm-Trotskyizmin (diğerleri arasından) eleştirisinden geçmektedir. Bu arada, teorik eleştiri, her zaman Lenin ve Trotsky'ye başvuran dahi liderlerin yalancı parlaklığını söndürerek, onları (Lenin-Trotsky), devrimci militanların gerçek büyüklüğüne yeniden kavuşturacaktır.

Denis Authier

Temmuz 1969

NOTLAR

(1) Rusya'da yüzyıl başında, "kendiliğindenlik" ile "bilinç" arasındaki karşıtlık, tıpkı 1968 Mayısından sonra bugün Fransa'da yaşanan karışıklık gibi gözde devrimci ideolojinin kremalı pastası haline geldi. O halde şunu belirlemek gerekir: Rus proletaryasının devrimci mücadeleye kendiliğinden girdiğini (ya da Fransız proletaryasının 1968 yılında kendiliğinden genel bir greve gittiğini) yazarken, tam olarak, proletaryanın, hiç lideri olmadan, hiçbir yönetimin ona bir düzen vermeden harekete geçtiğini belirtmiyoruz; "kendiliğinden", sadece "kendi kendine oluşan" anlamına gelmiyor. Daha da önemlisi, "kendiliğinden oluşma" niteliği sadece bir "gösteri" olan bu olgunun; bu proletarya hareketlerinin, tümüyle, bu sınıfın, çağdaş toplumun temel sosyal ilişkiler bütünü içinde işgal ettiği konumla ve belirli bir süreçte kendisine olaylara müdahale etme fırsatı sağlayan özel bir yapı ile belirlendiğini saptıyoruz. Kapitalizm içinde proletaryanın durumu, ücretli çalışanlar geçimlerini sağladığı sürece hep aynı kalıyorsa, aynı birikim çarkı, üretici güçlerin gelişmesini sağlamakta, aynı zamanda sosyalist devrim koşullarını ve devrimci sınıfın gücünü de geliştirmektedir.

Yüzyılın başında Rusya'nın içinde bulunğu koşullar ile mevcut dünya konjonktürü arasındaki çok büyük farkı yaratan budur. Böylelikle, Marx ve Luxemburg'un kullandığı anlamda "kendiliğinden" nitelemesi, sosyal ilişkiler bütünü ile mutlak olarak belirlenenden başka bir anlama gelmez. Proletarya, sosyal ilişkiler içinde (her şeyden önce de kapitalist üretim ilişkilerinde) sahip olduğu konumun bir ürünüdür. Bu konum, proletaryayı burjuva toplumunun devrimci sınıfı; sermaye ile ücretliler arasındaki çelişkinin olumlu unsuru haline getirmektedir. Proletarya, kendiliğinden devrimcidir, zira yalnızca devrimci eylem bile buna tekabül etmektedir. Kendiliğinden hareket etmek, varlığına uygun şekilde hareket etmektir. Örneğin proletarya, oy kullandığında kendiliğinden hareket etmez: Bu eylemi, özel varlığına uygun şekilde yapmaz. Proletarya, oyunu, vatandaş olarak, siyasal burjuva toplumunun üyesi olarak kullanır. Proletarya, devrimci olmadığında bir hiçtir ve bu durumda devrimciler, proletarya ile hiçbir şey başaramazlar. Halkı eğiten insanlar olarak devrimciler, proletaryanın yer aldığı tarihi durumu yaratabilecek kişiler değillerdir, ama çağdaş toplumun gelişimini sağlayabilirler. Böylesi bir durum ortaya

çıktığında, birçok nedenden dolayı burjuva toplumu içinde sıkışıp kalmış işçi kökenli olmayan devrimciler, devrimci görevlerin dağıtımı için kendiliğinden oluşan proletarya partisi içinde biraraya gelirler. Aynı şekilde, ihtiyacı olduğu için proletarya, kendi sınıf bilincine sahiptir; yani konumunu, diğer sınıflarla ilişkilerini ve rolünü açıkça gösterir. Kapitalist üretim ilişkilerindeki durumu nedeniyle işçi sınıfı, sosyalist bilinç taşıyan tek sınıftır.

Geriye . kalan sadece ideolojisidir; gerçeğin tersine çevrilmiş görünümüdür.

Lenin ve genelde Rus sosyal-demokratları, bu kavramların (kendiliğindenlik, sınıf bilinci, örgüt) anlamını, ilkini diğer ikisinin karşısına koyarak, tamamen değiştirmişlerdir: Nedeni, bu önsöz boyunca görülecektir.

"Kendiliğinden eylem"le "bilinçli eylem"i, "kendiliğindenlik" ile "parti"yi karşı karşıya getirmek anlamsızdır; ya da daha yerinde bir ifadeyle bu, gerici ve burjuvaya özgü bir kavramanın kökenidir. Bu nedenle felsefi yararsızlığına rağmen varlığını sürdürmektedir. Bu karşıtlık, işçi sınıfı "kendiliğinden" hareket ediyorsa ve eğer bilinç, simgelerine bağlı değilse, sadece bilinçsizlik anlamına gelecektir. Leninizm, aynı teze dayanan bir teori ve devrimci bir etkinlik oluşturmak istediğinde, şaşırmakta haklıyız. Oysa ki, işçi sınıfının her hareketi, her mücadelesi, kendi anlamını ve bilincini, kendiliğinden farketme eğilimindedir: "Proletarya partisi, çağdaş toplumun tarihi yurdunda kendiliğinden doğar." (Marx)

Bu kendiliğinden hareketin, onu engelleyen her şeye karşı acımasız bir mücadele, özellikle de ideolojinin her türlü yorumuna karşı sert ve sürekli bir savaş gerektirdiğini belirtmek zorunda kalmak üzücüdür. Bize, "devrimci hareket kendiliğinden ve önüne geçilemez ise, beklenecek ve yapılacak hiçbir şey yoktur" şeklinde aptalca bir cevap verenler, hangi noktada olduklarını ve bu hareket içinde gerçekten yapacak hiçbir şeyleri olmadığını ortaya koymaktadırlar. Devrimciler, çeşitli biçimler altındaki daimi mücadelenin, varlıklarının kendiliğinden doğan bir ürünü olduğunu bilirler, zira onların, kabullendikleri bu mücadele tutkusundan kurtulamazlar.

(2) Isaac Deutscher, *Silahlı Peygamber,* s. 41, Juillard Yay.

(3) Belfond yayınları

(4) Partinin Bolşevik kavramını, Engels'in 1885'te aynı konuda dile getirdiği şaşılası ölçüde güncel olan görüşle karşılaştırmak ilginçtir: "Bugün Alman proletaryasının artık ne resmi, ne kamusal ne de gizli bir örgüte ihtiyacı vardır. Aynı sınıfa mensup, aynı görüşleri ifade eden işçilerin basit ve doğal bağlantısı, bütün bir Alman impatorluğunu sarsacak tüzükler, yönetim komiteleri, kararlar ya da elle tutulur diğer yapılar olmadan da yeterlidir. (...) Bu dönemde, Amerika ve Avrupa proletaryasının uluslararası hareketi, sadece

birincil ve dar -gizli birlik- yapısı nedeniyle bu denli güçlü hale gelmedi; aynı zamanda alabildiğine geniş -uluslararası kamu işçileri örgütü- ikincil yapısı onu bir zincir haline getirdi. Ve aynı sınıf anlayışı üzerine kurulu basit dayanışma duygusu, her ülke ve her dilden işçiler arasında tek ve büyük bir proletarya partisinin kurulması ve varlığını sürdürmesi için yeterli oldu. (Engels Komünist Birlik Tarihi Üzerine Birkaç Söz, Köln Jüri Üyeleri Önünde *Karl Marx* içinde, Costes Yay).

(5) Nettl, *Rosa Luxemburg,* s. 251, İngilizce yayını.

(6) Bkz. K. Kautsky, Marksizmin Üç Kaynağı Son Sözler; İdeoloji ve Sınıflar Mücadelesi; "Dönek" Kautsky ve Öğrencisi Lenin (Spartacus Yay. cilt A, No: 35)

(7) Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi

(8) "*Diktatörlüğe Karşı Marksizm*", Spartacus Süreli yay. (Sie A, No: 7)

(9) Rus ve Sovyet Dünyası süreli yayınlarında sözü edilen Aralık 1904 Bakü grevi. Cilt 3, Nisan-Haziran 1962. "Bakü'de devrimci hareketin tarihi" başlıklı makalenin yazarı, çok miktarda bilinmeyen ya da "unutulmuş" belge kullanmaktadır.

(10) Lenin, II. Kongre'nin RSDİP ile ilişkisi, *Bütün Eserleri,* 4. baskı, cilt 7, s. 21.

(11) Martov, Lenin'in ünlü tanımı ile alay etmektedir. (Bir Adım İleri... s. 210) :"bilinçli proleterya örgütüne sınıf çıkarları ile kopmaz şekilde bağlanan Jakoben, tam anlamıyla devrimci sosyal-demokrattır.

(12) *Mark-Engels Verke,* Dietz Verlag, Berlin cilt 3, s. 30: Leninistler kaygılanmasınlar, Marx'ın bu metni, "bilgi kuramsal bölümden" öncedir. Herkesin bildiği gibi, "bilgi kuramsal bölüm", Leninizmi kurtarmak amacıyla FKP'nin son düşünürü tarafından, bazıları kurnazlıkla hazırlanmış kimi kavramlarla tasarlanan bir buluştur.

(13) Louis Napoleon Bonaparte -18 Brumaire- Pauvert yay.

(14) Lenin her zaman Zemlia i Volia (Halkçı Parti) örgütüne hayranlığını dile getirmiştir ("Ne Yapmalı?", "Gizli Örgüt" ve "Demokrasi Yanlılığı").

(15) Bu ve Bolşevizmin yalnızca Lenin'in temel tezinde (sınıf bilinci işçilere dışardan verilmelidir) yansıyan (açıkça tam tersi) proleterya ideolojisine sahip oluşu. Gerçekten de kendi sömürüsünü sürdürmekle sonuçlanacak bir devrim, proletaryaya yaptırıldığında, ister düşüncede olsun, isterse sözde, proletaryayı "eğitmek" gerekir. Günümüzde, çeşitli Bolşevizm ideologları, savımızda göremedikleri böylesi bir teorik yozlaşmaya, daha yerinde bir ifadeyle ahlaki bir eleştiri noktasına gelmektedirler. Bu gülünç düzeyde hâlâ kendilerini kandırmaktadırlar: Açtıkları yolu izleyen kişiler konusunda yanılgıya düştüğümüz Lenin ve Trotsky'ye olan yoğun hayranlığımızı koruyo-

ruz. Aslında gerçeği yazmakla yetiniyoruz: 1. Eski sosyal ve siyasal ilişkilerin yıkımı arasında Rus devrimi, yalnızca proleterya sömürüsünün sürmesini, ücretlilerin gelişimini sağlamış ve sermayenin güçlemesine imkan vermiştir. 2. Lenin ve Trotsky, bu anlamı belirsiz devrimin otantik yöneticileri olmuşlardır. Biz sadece, Marx ve Engels'e dayanarak, gönüllüler ve ahlakçılar onuruna; bilincin tarihi yapmadığını, tarihi yapan insanlarsa, bunu "özgürce" değil, yaşadıkları çağın sınırları içinde gerçekleştirdiklerini ve eğer bu insanlar her zaman bazı amaçlar belirleyerek hareket ediyorsa, bu amaçların, genellikle eriştikleri amaçlar değil, gerçeğin onlara empoze ettiğinden başka bir şey olmadığını tekarlıyoruz (Ludwig Feuerbach, *Klasik Alman Felsefesinin Sonu*; ya da bu konuda mükemmel bir anlatımın yer aldığı K. Marx, *Ahlaki Eleştiri ya da Eleştirel Ahlak*, Coster yay. Felsefi Eserler, cilt 3.)

(16) Trotsky, *Hayatım*'da (16. bölümün başı), 1904 yılında Rosa Lüksemburg'la ilişkileri olduğunu belirtmektedir.

(17) *Bir Adım İleri İki Adım Geri* başlığını taşıyan bu cevap, Belfond yayınları tarafından çıkarılan *Siyasi Görevlerimiz*'le aym derleme içinde yer alacaktır. *Nettl,* Rosa Luxembourg, s. 293, İngilizce baskısı

(18) 1905, III. Kongre, sadece Bolşeviklerden oluşmuştur. Delegeler arasında tek bir işçi bile yoktu. (Stalin adlı eserinde Souvarine'in atıfta bulunduğu "*Krupskaya'nın Anıları*", s. 72).

(19) Trotsky'ye göre bu sınıf, o zamanlar devrim toplumunda, "sosyalizm temellerini"(devletleştirme, kollektifleştirme, dış ticarette devlet tekeli vb) atacak olan ve şu anda SSCB'deki siyasal iktidarı elinde bulunduran bürokratik bir sınıftır. Trotskyizm, o günün Rus toplumunun kapitalizmle sosyalizm arasında bir tür aracı olacağını, başka bir deyişle Rusya'nın beş yılda içinden çıkamayacağı, bir çeşit "sosyalis toplumun ilk aşaması olduğunu" belirterek, sosyalizmi, belki de başka aşamaların izleyeceğini düşünen klasik reformizme varmaktadır.

Sosyalizm, (Marx'ın daha çok komünizmin ilk aşaması olarak adlandırdığı) yalnızca, "baskın halkların kendiliğinden ve ani eylemleri gibi görgül olarak (ampirik) mümkün" olabilir. Devrim, bir sektörle sınırlı kalıyorsa, sektörün içinde ve dışındaki ticari ilişkilerin kalıntıları, orada kaçınılmaz olarak (ve en iyi şekilde) kapitalist üretim biçimini sürdürmektedir. Ve "içinden çıkılmaz bir duruma düşülmektedir" (Alman ideolojisi). *Kapital*'in her sayfası, Rusya'da mevcut sosyal sistemin bir betimlemesi ve açıklamasıdır. Trotskyizm, bu sistemin "sosyalizmin başlangıcı için" aşılmasını sağlayarak, sistemin sol ideolojisi rolünü oynamaktadır. Reel sosyalizme geçişin, Rusya'da belki siyasal bir devrimle gerçekleşebileceğini söyleyerek, geçişin gerçek doğasını göstermektedir; yani Rus bürokrasisinden

bir fraksiyonun ideolojisinin, bir başka fraksiyon tarafından bertaraf edilişini...

(20) Grosset yay. s. 89-90.

(21) Geceyarısı yay.

(22) Hayatının ikinci yarısında bu kavramdan vazgeçmiştir.

(23) Parvus: A. L. Helfond'un takma adı, Almanya'ya yerleşmiş Rus Yahudisi, İktisatçı, gazeteci. Alman Sosyal-Demokrasisinin (ve II. Enternasyonalin) merkez organı *Neue Zeit* ve *Iskra*'ya katkıda bulunuyordu. Alman Sosyal-Demokrasisinin aşırı solunda yer alıyordu. Mücadelenin başından itibaren reformizme karşı oldu. Aynı zamanda *Aus Der Welt-Politik* (Dünya Politikası) adlı bir dergi çıkarıyordu. 1895'ten itibaren yazdığı yazılarda, Rus-Japon savaşını ve Rusya'dan çıkacak devrimi önceden haber verdi. Dünya Ekonomisi ve Tarım Krizi gibi eserlerinde evrensel düzeyde tahliller yapma yeteneğine sahip, çağın ender bulunan teorisyenlerinden biriydi.

Rus partisi karşısında Parvus, iki liderin (Trotsky ve Lenin) işbirliğine girdiği 1904 sonbaharı) dönemde Trotsky'nin yaptığı gibi, "fraksiyonlar üstü" bir tutum benimsedi. Parvus, *Iskra*'da, "Rusya ve Devrim" başlıklı uzun bir makale dizisi yazdı. Dünya ölçeğinde güçler arası ilişkileri tahlil ederek şu sonucu çıkarıyordu: "Kapitalizmin, dünya çapındaki gelişim süreci, Rusya'yı siyasal karışıklığa (1904) götürmektedir. Bu karışıklığın, bütün kapitalist ülkelerin siyasal gelişimi üzerinde kaçınılmaz olarak yansımaları olacaktır." Aynı dönemde Parvus, "sürekli devrim teorisini"sergilemeye başlar (Trotsky, teoriyi geliştirerek, 1906'da kendi adına "Bilançolar ve Perspektifler'de yeniden ele alacaktır): Proleterya, Rusya'da burjuva devrimini gerçekleştirebilecek tek sınıftır; ama proleterya, siyasal iktidarı bir kere ele geçirince, bu aşamayla yetinemeyecek ve bir "kesintisiz devrim" dönemi gelecektir: burjuva devrimi, birkaç yılda, topluma mal olan devrimde kendi kendini aşacak ve bütün bu süreç, proleteryanın yönetiminde gerçekleşecektir. Parvus'un, Lenin'in "Örgütsel Kavramlar ve Siyasal Yöntemlerine" ilişkin eleştirisini bağladığı, bu global tahlildir (*Aramızdaki Ayrılıklar*, 1905). Parvus, genelde sosyal-demokrasinin geleceğini kestirerek, kendi gelişimini dahi önceden tahmin etmiştir (Weimar cumhuriyeti devlet başkanı ve Alman karşı-devrimci sosyal-demokrasi lideri Ebert'in siyasi danışmanı olmuştur): "Tarihi gelişimin en kesin öznel faktörünün bilgelik değil, siyasal aptallık olduğu gibi çelişkili bir sonuca ulaşmak gerekir... Tarih, genellikle, onu güç duruma düşürdüğünü sananlar tarafından istendiği gibi yönlendirilmiştir... olayların, Sosyal-Demokrat Partinin, kapitalist düzenden arta kalanlardan siyasal açıdan sorumlu olacağı böylesi bir görünüm kazanacağını hayal etmek imkansız değildir." (Deutscher, *Silahlı Peygamber*, s. 144). (ç.n.)

(24) "Devrimin taşıdığı anlam, devrimin zafer günü düşüncelerine

dayadığı anlamı kesinlikle taşımaz. Başarı şansını elde etmek için devrimci hareketler, çağdaş toplumda, öncelikle, mevcut hükümete tamamen karşı çıkarak, mevcut toplumla tam bir uyum içinde yaşayan halk unsurlarından, görüşlerini ödünç almak zorundadırlar. Tek kelimeyle devrimciler, resmi sahneye "giriş biletlerini", bizzat yönetici sınıfların elinden almak durumundadırlar." (Karl Marx, *New York Tribune*, 27.7.1857)

SİBİRYA HEYETİ RAPORU

Leon Trotsky

Önsöz

Bu çalışmayı yayımlamaya hemen karar vermedim. Çalışma, kongre bitimini izlleyen iki gün içinde partimizin komiteleri için tasarlandı. Hiçbir gecikmeye tahammül etmeyecek karışıklıkların son bulması için vakit geçirmeden yazıldı. Bu broşürde ele aldığım sorunların nazik niteliği, tahmin ettiğimden de geniş boyutta yayımlanmasını sağladı. Bununla birlikte broşür sadece, Kongrede, Sibirya Birliği adına delege olarak sunduğum bir rapor biçimindedir. Yazdıklarımın ve unutulmuş, sonradan eklenmiş, yeniden yazılmış pasajları bol bir şekilde -keşiş Laurent'in sözlerini yeniden ele almak için-(1) kopyalarının kopyaları çıkarıldı. Bu doğal süreç, Joseph Gutenberg'un hemen hemen kaçınılmaz görünen müdahalesi gibi, gelişim aşamasında bulunmaktadır.

Ama beni, raporumu yayımlamaya iten asıl neden, "müstensih hatalarının" var oluşudur. Çok önemli başka nedenler de vardır. Başkan son sözü söylediğinde, kongrede ortaya çıkan örgütlenme konusundaki ayrılıklar son bulmamıştı. Bu ayrılıklar, toplantı salonunun dışına taştı ve bütün partiye yayıldı. Bugün, kongre(2) üzerine yapılan resmi açıklamayla,

ayrılıklar kesin olarak su yüzüne çıktı. Artık ayrılıklar ne engellenebilir ne de gizlenebilir; onları aşmak gerekir.

Partinin bütün elemanları; bilinçli, yarı bilinçli ya da bilinçsiz olarak iki eğilim etrafında toplanmaktadır. Örgütlenme konusundaki ayrılıklar kolayca çatışmalara dönüşmektedir. Bu süreçte iki eğilim, giderek -ama her biri farklı bir ritmle- kendilerini tanımlamaktadır. Bu raporun yazarının da katıldığı parti örgütünün, hayli karmaşık "diyalektik" kavramı, şimdiye dek genel çizgileriyle ortaya çıkabilseydi, rakip tarafın son derece basitleştirilmiş örgütsel kavramlarının, hemen hemen kusursuz biçimde bir yapı oluşturmaya vakti olurdu (örneğin Birlik Kongresi tutanakları);(3) hatta birçok ilişkinin etkisiyle kavramlar, üstelik hiçbir kazanım elde edemeden çarçabuk tam tersi bir anlama büründü.(4)

Rapor sadece, bu iki akımın çıkış noktasını tesbit etmektedir ve bu açıdan özellikle "tarihi" bir kazançtır. Bu iki eğilimin muhtemel geleceği ile ilgilenen kişi (her parti üyesi de ilgilenmelidir), mevcut durum ile yakın geçmişi karşılaştırmak zorundadır; bu yüzden rapor, bugün hâlâ güncelliğini korumaktadır, yarın da koruyacaktır. Yazar, uzun süredir *Iskra*'da yer almayan üst düzey yetkili bir yoldaş(5) tarafından yazılmış (yapılmaması gereken, No: 52), çığırdan çıkarıcı(6) "merkeziyetçiliğin" bazı özel yanlarının, raporumda kullandığım terimlere benzer terimlerle karakterize edildiği bir makaleyi okumaktan büyük bir manevi doyuma ulaşmıştır. Bu, tanımların bizzat, bir kalemden çıkmasındandır.

Komitelere yasadışı bir konumda yer verecek olan ve basılı bir broşürde bulunması kabul edilmeyen tali ya da şahsi nitelik taşıyan bazı bölümleri, el yazmamdan çıkardım. Kalan kısmı ile rapor, yazıldığı gibi basıldı.

N.Trotsky(7)

LEON TROTSKY

RUSYA SOSYAL DEMOKRAT İŞÇİ PARTİSİ İKİNCİ KONGRESİ ÜZERİNE SİBİRYA HEYETİ RAPORU

(CENEVRE 1903)

Aziz Yoldaşlar,

Parti II. Kongresinde bize, Sibirya Birliği'nin temsilini emanet ettiniz.(8) Bu görev yerine getirilmiştir. Bunca tutkulu beklentinin, bunca büyük umudun konusu, önceden hazırlığı yapılan olağanüstü bir örgütsel çalışmanın son aşaması ve partinin tamamında ortak bir siyasal yaşamın çıkış noktası olan Kongre, daha şimdiden tarihi bir oldu bittidir. Hemen nedenini açıklayalım: Kongre, kendisinden beklenilenleri vermedi. Bir

şey katmadığı gibi, çok şeyi de alıp götürdü. Daha az çatışmanın beklendiği Kongrede, böylesine beklenmedik şekilde ortaya çıkan ateşli tartışmaların henüz soğumadığı bir sırada, Kongrenin artılarını ve eksilerini saymak ve çalışmalarının siyasal bilançosunu çıkarmak bizim için güçtür. Rus sosyal-demokrasisinin gelecekteki tarihçisi, bunu, bizden daha tarafsız ve en iyi şekilde yapacaktır. Ancak bizim de bu raporu yazmaya hakkımız var. II. Kongre kararları, parti politikamız için çıkış noktası olacak olan ve kendisine sık sık başvuracağımız kesin bir temel ilkedir. Ve bu, III. Kongreye kadar, süresi belirlenemeyen bir dönem içindir yoldaşlar! Kongre çalışmalarında ortaya çıkan ipuçlarını, Kongre arkadaşlarımızın öznel mantığı ile değil de, partimizin gelişiminin nesnel mantığı bağlamında gün ışığına çıkartmaya çalışmasaydık, size karşı tüm görevlerimizi yerine getirmemiş olurduk. Eğer Kongredeki tutumumuzun anlamı ve siyasal nedenleri ile tutanakları en iyi şekilde açıklama zahmetine girmeseydik, size karşı tüm görevlerimizi yerine getirmemiş olurduk. Bazı arkadaşlar, resmi tutanaklardaki önemli belgeleri öğrenmek istediğinde, raporumuzun onlara kılavuzluk edeceğini umuyoruz. Ayrıca partinin gelecekteki tarihçisi, belki de bu belgeyi "insanlık belgesi" olarak kullanacaktır.

Yoldaşlar, Kongreyi ne şekilde değerlendirdiğimizi biliyorsunuz. Önce onu, partimizin geleceğinde onurlu bir yere koyduk. Ama hiç kimse bizi, Kongrenin "yaratıcı" niteliğini abartmak suçuyla eleştirmeyecek. Bir an bile, Kongrenin suyu şaraba dönüştürebileceğini ya da kitlelerin açlığını birkaç lokma ekmekle gidermekle yetinebileceğini düşünmedik. Parti, yerel komitelerin aritmetik toplamı değildir. Parti, "organik bir bütünlüktür". Bu nedenle, parti, kendi teknik ve ideolojik bütünlüğünü gerçekleştiren uzun bir çalışma ile kurulduğu ölçüde, Kongre de partiyi kurmaya muktedirdir. Bu,

çalışmamızı, "alnımızın teriyle" gerçekleştirmemizden ötürüdür. Kazanımlarımızı kesin bir şekilde sabitleştirme gerekliliğini hissedeceğimiz an gelmektedir. Kongrenin su götürmez bir şekilde müdahalede bulunacağı an, bu andır. Kongre, kısmen haberimiz olmadan olup biten her şeyi ortaya çıkarmakta, bireysel ve toplu çabalarımızın sonucunu saptamakta, kesin sınırları belirlemekte, hukuki normları hazırlamakta, tüzükleri düzenlemekte, kurulları oluşturmakta ve tüzük maddelerini yazmaktadır. Kongre, bir "denetçi", bir kaydedicidir, ama "yaratıcı" değildir. Bildiğimiz kadarıyla bütün yoldaşlar, bu görünüm altında tasarlanmış Kongreyi benimsemeye hazır değillerdi. Aşırı umutların, yerini abartılı bir düş kırıklığına ve yersiz bir karamsarlığa bırakmasından endişeleniyoruz. Ama siz yoldaşlar; doğal olarak Kongrenin rolü konusunda bizden farklı bir görüşte değilsiniz. Vaktiyle, Örgütlenme Komitesine(9) dikkatli olma tavsiyesinde bulunduğumuz karar,(10) bu konudaki güvencedir.

Kongrenin sadece bir kaydedici olduğunu söyledik. Bu, biçimsel şekilde anlaşılmamalı. Kongre de partinin birleşmesi için organik çalışmayı bütünleyen bir parça olmak zorundadır. Uzun paragraflarda, önceden gerçekleşmiş bir çalışmayı dile getirirken, hukuki bir kuralı yerine getirmiş olmuyoruz; edindiğimiz tecrübe unsurlarının analizinden son derece değerli bilgiler çıkarıyoruz ve bundan sonraki çalışma için daha kusursuz bir tekniğin yollarını belirliyoruz, başka bir ifadeyle: pratik ve teorik tecrübelerimizin sonuçlarından birbirimizi haberdar ederek, bir öz-eğitim çalışması gerçekleştiriyoruz. Kongre, değişik yörelerden gelen arkadaşları, parti çalışmasında çeşitli branşlardan, ki bu özellikle önemlidir, aktivistleri ve teorisyenleri birkaç haftalığına biraraya getirmek zorundaydı. Teorisyenler, vardıkları sonuçları, uygulamada yorumlamakla görevli kişilerle görüşmek durumundaydı.(11) Aktivistler, ajitasyon

çalışmalarını geliştirmek için genel görüşlere yeni rezervler getirmek durumundaydı. Geçen yıl Rus yoldaşlar ya da yabancılarla yaptığı tartışmalar sırasında, Kongrenin bu eğitici yanı üzerinde ısrarla durarak vurgulayan Axelrod'dur.

*Kongre Neden Beklentimize Cevap Vermedi**

II. Kongre (şeklen değil, aslen oluşturulan) konusundaki bir raporun, her şeyden önce program ve taktik kararların ortaklaşa hazırlandığı bir tablo; düşünce ve eylemimizin temel çizgilerini, bize kendimizi Sosyal-Demokrat Parti olarak adlandırma hakkı veren çizgileri gösteren kollektif bir çalışma tablosu vereceğini ummaya herkesin hakkı vardır.

Böylesi bir anlatım bekleyen yanılır.

Kongrenin bize bir program sunduğu, daha doğrusu Iskra ve Zaria(12) yayın-düzeni tarafından sunulan bir program taslağını temelde bir değişiklik yapmadan kabul ettiği doğrudur. Kongre çalışmalarının bu kısmı, itiraz götürmez hiçbir kuşkuya mahal vermeden gerçekleşmesine karşın, bu konuda söylenecek hiçbir şey yoktur. Zira aslında Kongre, sadece, bu alanda "her şeyin yolunda gittiğini" saptamıştır. Martynov ve Akimov(13) yoldaşlarla Bund'dan birkaç delegenin eleştirel sesleri, boşlukta yankılanmıştır. Taktik(14) kararlara gelince; üzerinde düşünce yürütmek için yeterli zamanımız olmadı. İkisi-üçü dışında kararlar, onları Kongre toplantıları molalarında çarçabuk gözden geçiren "azınlık" tarafından önerildi ve kaleme alındı. Kongre, kararları, son oturumda, iki ya da üç saat içinde kabul etti.

Yoldaşlar, raporumuzda arádıklarını bulamazlarsa, onu ka-

*Altbaşlıklar çevirmene (Rusça-Fransızca) aittir.

leme alanları suçlamayacaklardır. Raporda, bazı tüzük sorunları ve seçimler üzerine görüşlerin tanımlanması ve kaydedilmesi, temel konuyu oluşturuyorsa, bu sadece, kongre ağırlık merkezinin bu alanlarda bulunuşundandır. "Oturumların ikinci yarısında Kongre, tamamiyle seçimle ilgili bir talih oyununa dönüştü."

Kongre, daha önce gerçekleştirilmiş örgütsel çalışmaya bir anlam vermek ve bilincine kaydetmek yerine her şeyi unutturdu ve ilahi bir düşüncenin etkisiyle yönetici masasına yerleşmeye başladı. Kongre, olaylar içinde oluşan, güçlenen ve saygınlık kazanan örgütleri gözönünde bulundurmadı. İstediği gibi hareket ederek (24 kişi),(15) eksilmiş birimler yeni gruplarla tamamladı ve maddeler (tüzük) aracılığıyla onlara hayat vermeye çalıştı. Yaratmayı düşünüyordu, sadece yıktı.

Tali gibi görünen örgütsel tüzüklerle ilgili birkaç ayrıntının gün ışığına çıktığını; bu ayrıntılar konusundaki ayrılıkların, çok dar bir temelde biraraya gelen ve bu arada mücadele için ve mücadele içinde oluşan eski örgütlerin tesfiyesine kendini adayan bir "çoğunluk" yarattığını görünce şaşıracaksınız. Kongreyi karıştıran şeyin, siyasi mücadelenin genişletilmesi ve birleştirilmesi ile ilgili sorunlar değil, Merkez Komite ve Merkez organ yayın-düzeni üyelerinin "karşılıklı olarak seçilip alınması" sorunu olduğunu göreceksiniz. Örgütlü işçilerin 2/3'si yerel komite yönetimleri dışında yer alan bazı kentlerde yaşamaktadır: Ateşli tartışmaların konusu bu sorun değildir, ama Merkez Komiteye yeni üyeler almak için gerekli olanının, 2/3 oy çoğunluğu mu yoksa oybirliği mi olduğu sorunu ele alınmaktadır. Hayır! Bu; önemli bir süreci, içinde eriten silahlı gösterilerin sorunu değildir; Kongrede beklenmedik şekilde ortaya çıkan ve şu an devrimci sosyal-demokrasi için nerdeyse ölüm kalım meselesi haline gelen esrarengiz bir şahsiyetin sorunudur; "beşinci" sorundur.

Olayları, verildiği şekliyle değerlendirmek gerekir. Bu olayların ötesinde genel nedenleri ortaya çıkarmak, "karşılıklı üye alımı" ve "oybirliği" konulu tartışmaların, saf bir hukuki zihin jimnastiği olmadığını açıklamak ve "beşinci"nin, "Hızır gibi imdada yetişmediğini" göstermek gerekir. İşte görevimiz!

Bund Niçin Partiden İhraç Edildi?

Kongre bir kaydedicidir, bir denetçidir ama bir yaratıcı değildir. Bu, öncelikle, bize çok zaman kaybettiren Bund(16) sayesinde ortaya çıktı. Bund heyetinin Kongredeki tavrı, bir tek cümle ile özetlenebilir: sonunu sergilemek. Sonucun, partiden çıkarılması olduğunu zaten biliyorsunuz. Bu eylem yalnızca, Bund ve partimiz arasındaki gerçek ilişkilerin ya da daha uygun bir ifadeyle, "uzaklıklarının" hukuki ifadesiydi.

Bund, partimizin yaşadığı anarşi dönemi sırasında doğdu ve güçlendi. Yöneticilerinin uygulamaya dayalı enerjisinden kaynaklanan alacağını iade etmeye hazırız. Bund yöneticileri, "temel kavramlara" ve ne yazık ki "sağduyuya" rağmen örgütlerini kurdular; dini çıkarların sınırlı "haklılığıyla" değilse de, en azından bütün partinin ortak çıkarlarının "haklılığına" rağmen kurdular. "Yahudi yerleşim bölgesinin"(17) daracık alanında harcadığı çabalar, eğer çalışma daha geniş bir alanda yapılmış olsaydı, daha yararlı sonuçlar verebilecekti.

Onlar için parti, bir kurgu, resmi bir firma idi. Ve partinin hayati görevleri ile ilişkileri sadece yönetimseldi, yani kurgusaldı. Örgütlenme Komitesi kurulduğunda, Bund yöneticileri, Komiteye delegelerini gönderdiler. İşte Bund'u, partiye(18) bağlanmak zorunda bırakan tek neden budur.

Partinin 1898'den sonraki trajik kaderi, Bund'un geleceğini

belirlemiştir. Bund'un örgütsel soyutlanışı, militanlarının gücünü, dar bir alana hapsetti ve acımasızca -ve öyle görünüyor ki uzun bir süre için- liderlerinin siyasal ufkunu daraltı. "Belli bir sosyal harekete katılan bireylerin sayısı ne denli azsa, bu hareket o ölçüde bir kitle hareketi olarak ortaya çıkar ve bu bireylerdeki gereklilik ve genellik anlayışı ne denli azsa, raslantısallık ve kişisellik o oranda fazladır." (Kautsky, Sosyalist Devrim, s. 21).

Proleterya partisinin, siyasal sınırlardan başka sınırı olamaz, ancak devlet "çerçevesi" içinde gelişebilir. Bu sadece, "genel" ve "gerekli" bu durumdan ötürüdür, yani sosyal-demokrasi ilkeleri, hareketin temeline yerleşir. Bund'un eylem alanı, devlet değil ulustur. Bund, Yahudi proleterya örgütüdür. I. Kongre sırasında bu görüşün, siyasal değil teknik anlamı vardı ("geniş" bir görüş açısından). Bund, partinin, halkın çoğunluğunun Yidişçe* konuştuğu yerlere uyarlanmış örgütüydü. Gevşeklik ve bölünme sırasında, parti çoğunlukla düşsel bir "galip" rolü oynadı: "raslantısal" ve "özel"; "genel" ve "gerekli" karşısında üstünlüğünü ele geçirdi. Örgütsel ve teknik bir olgu, ulusal-siyasal bir "teori" haline geldi. Parti V. Kongresi öncesinde yapılan V. Bund Kongresi, yeni bir tez ileri sürdü: "Bund, sosyal-demokrat bir örgüttür. Etkinliği, belli çizgiler çerçevesinde sınırlı kalmayacaktır. Bund, Yahudi Proleteryanın örgütüdür ve 'Yahudi proleteryasının tek temsilcisi olarak' parti üyesidir." Böylece "özel" ile "genel" arasındaki mücadele Bund'da çözümlendi. Bununla birlikte Bund, en azından niyette, Yahudi proleteryasının bir bölümü için Sosyal-Demokrat Partinin çıkarlarının temsilcisi idiyse de, şimdi, Sosyal-Demokrat Parti karşısında Yahudi proleteryasının çıkarlarının savunucusu

(*) Yidişçe, Aşkenazi ya da Aşkenazi dili olarak da bilinir. İbrani alfabesiyle yazılır. İbranice ve Aramcayla birlikte Yahudilerin üç temel yazı dilinden biridir. Yidişçe, İki ayrı dil öbeğinin (Sami ve Germen) kaynaşması sonucunda ortaya çıkmıştır.(t.ç.n.)

haline geldi. Tez, ayrıca şunu getiriyordu: "Bund'un faaliyet gösterdiği bölgede, partiye ait bir başka örgüt, Bund'un ortağı olsa bile, yerel proleterya adına hareket edemez." Sınıf görüşü, ulusal bakış açısına tabi olmakta; parti, Bund'un kontrolüne geçmekte ve "genel", "özel" ilkesi altında toplanmaktadır. Politik kent psikolojisinden -dar anlamlı "kendine ait kent" yurtseverliği- kurtulmak ve devlet görüşünü açıklamak için çok şey yaptık. Bu çalışma, kongre tarafından ödülendirilmeliydi. Oysa, Bund heyeti ile çatıştık; Bund'un siyasal görünümü, devrimci hayatımızın çok kısa bir süre önce geride bıraktığımız dönemin ağır bir mirası olan "militan taşralılık ve hemşerilik anlayışı" izi taşıyordu. Ulusal eğilimler, örgütsel ayrılıkçılığın teorik temeli olarak, bu tabloya olumlu çok az şey ekledi. "Genel" ve "özel", Kongrede karşı karşıya geldi. Geriye sadece oyları saymak kaldı. Üç çekimser ve dörde karşı beş oyla Bund, partiden ayrıldı.

Bolşevikler ve Menşevikler Arasında Bölünme

Kongre, sadece bir kaydedicidir, yaratıcı değil. Bu tezin doğruluğu ile ilgili en büyük şüpheler, Kongrenin en dramatik anı, yani parti tüzüklerinin hazırlanması ve parti "merkezlerinin" oluşturulması konusunda yaşanan şiddetli ve öfkeli mücadele sırasında doğdu: bu mücadele, oybirliği ile Bund'un federalizm yanlısı önerilerini reddeden, Iskra'yı parti organı olarak belirleyen ve Iskra ile Zaria yayın-düzeni tarafından sunulan programı kabul eden, birbirine sıkı sıkıya bağlı "Iskrist" çoğunluğu parçaladı. Şu söylenmek isteniyordu: eğer Kongre, yaratıcı değilse, yıkıcıdır, kararsız girişimler karşısında bir yıkıcıdır. Zira, bir süre önce Iskra'yı parti Merkez Organı olarak kabul edenler, "Iskrist" Kongrenin, gazete yayın-düzen kurulunu acımasızca ezeceğini düşünebilecektir.(19) Hangi siyasi müneccim, Martov ve Lenin'in arkadaşlarının, iki düşman frak-

siyonun liderleri olarak Kongreye müdehale edeceklerini tahmin edebilirdi?

Bu çok ani oldu. Bununla birlikte, daha çok üzüntü veren beklenmedik olaylar, sadece, partinin yapması gereken hesaplarda kaçınılmaz bir unsurdu. Ölüler, isteklerini yaşayanlara zorla benimsettiriyorlardı. Yakın geçmişin -Shakespeare'in Shylock'u gibi acımasız tarih, partinin diri örgütünün kanını istiyordu- borçlarını ödemek için bizden astronomik bedeller istediler. Ödemek zorunda kaldık.

Tarihin, her türlü kişisel özellikten uzak gerekliliklerinden söz ediyoruz. Açıktır ki bunu yaparken, Lenin yoldaşın kişisel sorumluluğunu inkar etme niyetinde değiliz. Lenin, II. Rus Sosyal-Demokrasi Kongresinde, onu karakterize eden bütün enerjisi ve yeteneği ile yıkıcı bir rol oynadı. Hatanın tümünü ona yüklemek, sorunun kabul edilemez biçimde basite indirgenmesine yol açacaktır. Kongre çalışmalarının ikinci yarısında Lenin'in arkasında, "yumuşak" Iskristlere muhalefet eden ve birbirine sıkı sıkıya bağlı yeni bir "sert" Iskrist çoğunluk vardı. Biz, Sibirya Birliği delegeleri de "yumuşaklar" arasındaydık. Ve şimdi, hareketlerimizi ciddi şekilde değerlendirdikten sonra, devrimci açıklamalarımızı lekelemeyi düşünmüyoruz.

Evet, Kongre, program ve taktikte siyasal eğilim, örgütte de "merkezi" eğilimin zaferi ile sonuçlandı. Ama aynı Kongre, birçok yoldaş için, sadece "ekonomizm" ve "özenticiliğin" (dilettantizm)(20) anlamsız karşı tezi olan"politika" ve "merkeziyetçiliğin", her zaman yalnızca "salt biçimsel bir değere" sahip olduğunu ortaya koydu. "Siyasal kıpırdanış, kısa bir süre önce, haklı olarak, bir arkadaşın son dönemde bizden hayli soyutlandığını gösteriyordu; bu kıpırdanış, işçi kitlelerinin günlük ihtiyaçları ve somut hayatla pek ilgili değildi. Siyasal ajitasyonu-

muz, zaman zaman tümüyle kof, tumturaklı siyasal sözlere dönüşmektedir" (*Iskra* No: 43, Yayın-düzene Mektup). Olaylar, aşırı şematik bir şekilde şöyle özetlenebilir: Eskiden sendikacıydık (öyle gibi görünüyorduk). Şimdi, çarlığa karşı mücadelede sendikacılık okulundan geçen kitleleri öne sürmeye çalışıyoruz ve bu, tamamen demokratik şekilde boş, ama parlak sözler yoluyla yapılıyor. Sosyal-demokrat kışkırtıcıların saldırı ve savunma araçlarında şimdilik, törensel "siyasi" formüller, mutlakiyeti devirmek için basmakalıp çağrılar, soyutlamaları ile tümüyle devrimci içerikten yoksun hale gelmiş formül ve çağrılardan başka bir şey yok. Genellike her tür profesyonel (politik açıdan güvenilir bulunmayan) mücadeleye karşı güvensizlik eşliğinde görülen bu politika, sadece "ekonomizmin" yüzeysel bir karşı tezidir. Ve aynı zamanda, "politik dildeki" anlatımıdır yalnızca.

Örgütsel kavramlar alanında çok benzer bir gelişim süreci başlatılabilir. Bu nedenle, sonuçta bozguna uğratılmış gibi görünen "özenticilik", "merkeziyetçilik" üslubunu öğrenmiştir. Ve bu yüzden "merkeziyetçilik" de, yerel ve genel görevlerin sentezi gibi değil, sadece "özenticiliğin" mantıklı karşı tezi; "özenticiliğin" tam tersi bir biçimsel yapı olarak görünmektedir. Eğer felsefi ukalalıktan korkulmuyorsa, birçok yoldaşın, gerek taktik, gerekse örgütlenme konusundaki kavramlarının henüz diyalektik değil, metafizik düzeyde olduğu söylenebilir.

Geçmişte, "ekonomist" dönemde bu yoldaşlar, hizmet ettikleri özel profesyonel çıkarları, görmezden geldikleri sınıf politikasının genel amaçları ile birleştiremediyse ya da bunu istemediyse de bugün, "siyasi dönemde", siyasi devrimci mücadele görevleri (temelde sadece biçimsel olarak kabul ettikleri) ile günlük, acil talepler ve özellikle sınırlı profesyonel ihtiyaçları birbirine bağlamakta yetersiz oldukları görülmektedir.(21) Bu

yoldaşlar, eskiden, "özenticilik" döneminde, bilinçlerinde ayrıntılı yerel görevler ile parti bünyesinde merkezi bir ortak savaş örgütü oluşturma gerekliliğini birleştiremediler ya da bunu istemedilerse de, şimdi tam bir "merkeziyetçilikle", bu örgüt konusundaki yargı ve kararlarında partinin yerine getirmek zorunda olduğu görevlerin (örgütsel organ, kendine var olma imkanı veren görevlere uygun düşmek zorundadır) somut niteliğini ve uygulamadaki karmaşıklığını hiç gözönünde bulundurmamaktadırlar. -Belki biraz acele ederek söylüyoruz- Lenin'in tek çizgideki, yani tümüyle biçimsel "merkeziyetçiliğinin" en sıcak partizanlarının bazı eski "ekonomistler" oluşunun nedeni budur. Haklı olarak, en"sert Iskristler" bu kişilerdir.

İlk Çatışma Tüzük 1. Maddesi

Ayrılıklar, Kongrede birdenbire su yüzüne çıkmadı. Özel tartışmalar ve uzlaşma girişimleri sırasında yığılmışlardı; uzun süre de gizli kaldılar. Üst düzey "Iskristler" (yani Iskra örgütünün Kongreye temsilci olarak katılan üyeleri) arasındaki ilk ayrılık, Merkez Komitenin yapısı ve atanma yöntemleri sorununda ortaya çıktı. Bu sorun etrafında, merkezler (Merkez Organ ve Merkez Komite) arasında bulunması gereken karşılıklı ilişkiye bağlı bir dizi ayrılık sırayla üstüste geldi.(22) Iskra örgütünün özel toplantıları -aramızdan biri; raporun yazarı da katılıyordu- bizi birleştirmeye yaklaştırmadığı, tam tersi bizi giderek birleşmeden uzaklaştırdığı ölçüde, bu ayrılıklara körü körüne bir çıkış yolu aranması doğaldır. Tüzüğün "birinci maddesi" -parti üyesi kavramının tanımı- ilk açık çatışmanın temeli oldu. Bu anlaşmazlık, gerçekte, bizi bölen sorunlarla şu an doğrudan ilgili olmayan bir noktada kendini gösterdi. Her şeye rağmen, bu çatışma beklenmedik bir

yapıya büründü: Kongre, tüzükler komisyonu tarafından üretilen iki formül etrafında gruplaştı: Martov ve Lenin'in formülleri -"yumuşak" Iskrizm ve "sert" Iskrizm-. Kongreye katılan pek çok kişinin az da olsa afalladığı doğrudur. Cevaplanması gereken sorular vardır: Kim, "yumuşaktır", kim "sert"? Sonuç: Oylama çok renkli oldu. Mücadele şimdiden ateşli bir hal aldı. Sonuç, önceden seziliyordu.

Şimdi iki formülü hatırlatalım. Lenin'in formülü: "Parti üyesi, parti programı kabul eden, onu maddi olarak destekleyen ve parti örgütlerinden birinin etkinliğine katılan kişidir." Martov'un formülü: "Parti programını kabul eden, maddi yollarla destekleyen ve partiye, örgütlerinden birinin yönetiminde düzenli kişisel katkıda bulunan parti üyesidir."

Bunu, ayrıntılı bir eleştiriye tabi tutmayacağız. Bu çalışma, Kongrede yapıldı ve tutanaklara geçirildi. Son derece eğitici olan bir noktanın altını çizelim: Lenin yoldaşın önerisinin tümüyle soyut olan yapısını: "Parti üyeleri" üzerinde denetim gereklidir. Bu denetim ancak her üyeye ulaşmak mümkünse sağlanabilir. Oysa bu yalnızca, "bütün parti üyeleri", hukuki olarak saptanmışsa, yani parti örgütlerinden birine uygun şekilde kaydolmuşlarsa yapılabilir. O zaman, her yerde hazır ve nazır olan Merkez Komite, her yere sızarak her şeyi gözönünde bulundurarak her parti üyesine suç yerinde ulaşabilecektir. Aslında bu, oldukça masum bürokratik bir düştür; eğer sorun bu düzeyde kalsaydı, RSDİP II. Kongresinin uyaroğluluk (oportunizm) ve aydın bireyciliğine karşı en güvenilir yasal çareyi keşfettiğini bilmenin düşsel sevinci, Lenin formülü savunucularına gönül rahatlığıyla verilebilecekti. Ama partide ortaya çıkan gerçek sorunlarda, sonu bir yere varmayan bu şekilcilik yaşansa da, Lenin yoldaşın formülü, o dönemde bazı sakıncalar getirmektedir. Bazı kentlerde parti komitesi dışında, örgütlü

güçlü birmuhalefet (Petersburg, Odesa, Ekaterinoslav, Voroneje ...) olduğu hiç kimse için bir giz değildir. Lenin yoldaşın formülü, bütün bu işçi örgütleri üyelerini parti dışına koymaktadır, örgüt yayınları her zaman kendi himayesinde çıkarken. Bu grupların partiden çıkarılmaması amacıyla Merkez Komite -Lenin'in formülüne göre- onları "parti örgütleri" olarak ilan etmek zorunda kalacaktı. Ama öyle yapmadı, yapamadı, çünkü bu örgütler, partinin uygun bulduğu ilkelere göre kurulmamışlardı. Geriye bunu, örgütlerin üyelerine söylemek kalıyordu: Baylar! isterseniz partide kalın, örgütünüzü feshedin ve partinin yasal örgütüne katılın. Hiç tereddütsüz, "Kendinizi feshedin!" : Yönetimin çok belirgin şekilde basite indirgenmiş bir yöntemle, uygulamaya dayalı ciddi bir sorunu çözmesi söz konusudur -hiç kuşku yok ki, sorunun çözümü, çok sayıda nitelikli "Iskristin" boyun eğmesidir. "Bu merkeziyetçi" çözüm, üstün bir siyasal sağduyunun ürünü gibi gelmiyor bize: Çünkü işçi örgütü, "üye" olup olmadığını bilme konusunda pek kaygı duymayacak ve kendini feshetmeyecektir. Merkez Komitenin, muhalefet gruplarının sözel feshi ile ilgilenmek ve genelde zamanını "merkezci" eylemlerle geçirmek yerine, partide daha ciddi birçalışma yapması, partinin dağılma döneminde muhtemel bütün işçi örgütlerini yeniden eğitmesi, yeniden yapılanmasını sağlaması ve onları akıllıca kullanması daha iyi olurdu diye düşünüyoruz. Bunun için, Lenin'in I.madde tasarısının bizi yükümlü kıldığı "bu örgütleri yasa dışı ilan etme" noktasından işe başlamamak gerekir. Tam tersine Martov'un formülü, Merkez Komitenin elinde mükemmel bir araca dönüşebilir (Martov da bunu belirtmiştir). "İşçi örgütü temsilcilerine, eğer partide kalmak istiyorsanız, parti örgütü yönetiminde yerel komitede olmak zorundasınız denecektir." Bu, işçi örgütünün, Komiteden bir temsilciyi kendi ortamında kabul etmesi için yeterli olacaktır ve temsilci, olaylarda, parti

genel görüşlerine uygun olan "çizginin" sağlanmasına çalışacaktır.

Bu konuda; Lenin'in örgütsel planlarına karşı çıkanların hareketsiz kalmasını engelleyen aynı "görevlilerin", Lenin'in formülüne göre şimdi parti dışında yer alacaklarını belirtmekte fayda vardır. Örneğin, "Parti örgütü yönetiminde" çalışan, ama yapısı içinde yer almayan Merkez Komite elemanları, kurallara uygun sınırlar dışına itilmiş durumda olacaklardır. Meğer ki fazla uzatmadan partiye girmek için bir "Merkez Komite Görevlileri Örgütü" kurmak zorunda kalmasınlar! O halde Martov Yoldaşın formülü, partinin "herkesçe küçümsenen insanlarına" yani son iç polemiklere yoğun şekilde maruz kalan "görevlilere" yasal bir örtü sağlayan bu avantaja daha çok sahiptir.

Parti Merkezleri Arasındaki İlişkilerin Dinamiği

Partinin üçlü "idari" örgütü, bir Kongre üyesi tarafından "korkunç" olarak nitelenmiştir. Bu çok ağır bir nitelemedir; örgüt, sadece çok karmaşıktır. Örgütün kalıcı hale geleceği noktayı daha önceden tahmin etmek zordur: partimizin örgütlenme alanında hemen hemen hiç deneyimi yoktur. Her şeyi boş bir kağıda yazar gibi gerçekleştirmek gerekmektedir.

Üçlü merkezin "ürkütücü" yapısının tasarladığı her yeni birim parti bütünündeki ortak ihtiyaçlara; tek, bölünmez, hatta sadeliği ile son derece çekici bir Merkez Komiteden daha iyi hizmet edecektir. Zaten Iskra yayın-düzeni, ideolojiye dayalı yönetimin doğal merkezi olarak ortaya çıkmıştır. İdeolojik yönetimin yanısıra, her şeyden önce uygulamalı -örgütsel çalışma ile ilgilenen bir başka yönetim olması gerekir. Bu merkezin çekirdeği de örgütlenme komitesiydi. İki kuruluş tümüyle

özerktir, her biri kendilerini ilgilendiren alandadır. Yayındüzene parti uygulamasını yansız şekilde değerlendirme imkanı veren tek garanti budur. Merkez Komitenin bağımsızlığının garantisi bu noktada yatar; bağımsızlık, Merkez Komiteye, partide güçlü bir unsur olarak ortaya çıkma imkanı verir. Ama bu, partinin özerk merkezleri arasında bir çatışma etkenidir aynı zamanda. Ve çatışmalar, üstüste gelerek, sonunda bölünmeye yol açabilir.

Üçlü bir yargı kurulu ilkesine göre oluşan, arabulucu ve birleştirici Konsey fikrinin ortaya çıkışı, bu dönemdedir.

Konsey fikri, birkaç günde olağanüstü biçim ve yapı değişikliğine uğradı. Fikir için kongre atmosferi bir sera ortamı oldu. Uzlaşma Birimi, birkaç günde "Parti Yüksek Mercii" haline geldi. Konsey, yaşamının gösterişsiz ilk günlerinde, Merkez Komite ile Merkez Organ arasına yerleşti; Kongrede ise, ikisinin de üstünde bir yere yükseldi. Konseyin beş üyeden oluşması önerilmişti. Uzlaşma birimi olarak, Merkez Komite ve Merkez Organdan gelen eşit sayıda heyetten oluşmak (beşincisi, diğer dördü tarafından üye olarak seçiliyordu) ve merkezlerden birinin isteği üzerine toplanmak zorundaydı. "Yüksek Merci" olarak ise Konsey, tümüyle, bizzat Kongre tarafından seçilme durumundaydı; Konseyi toplantıya çağırmak için o dönem, üyelerden ikisinin bunu istemesi yeterliydi. Lenin Yoldaş, Konsey fikrinin geliştirilmesinde bu düzeyde durdu.

Bu gelişimin ana noktalarını belirtelim: Merkez Organın, Merkez Komiteye oranla bağımsızlığı ve bu noktada "tek bir merkez" fikrinin kesin olarak reddi: işte, çıkış noktası. Onu izleyen aşama da; iki merkezin varlığının kaçınılmazlığı ve düzenleyici olarak bir Konsey. İşte son nokta: Konseyin, başlangıçta reddedilen bu tek merkeze dönüşümü. Bu biçim ve

yapı değişikliğinin sonucu: Merkez Organ ve Merkez Komiteye karşılıklı olarak kesin bağımsızlık vermek, ama sadece, bu bağımsızlığı Konseye nazaran kaybettikleri ölçüde. Ve Lenin yoldaşın düşüncesine göre, Kongre, her organ için iki kişiden az olmamak üzere Merkez Organ yayın-düzeni ve Merkez Komite üyeleri arasından Konseyi seçer. Bir başka ifadeyle; Kongre, yaym-düzenden üç, Merkez Komiteden iki üye seçer.(23) Birbirine bağlı "çoğunluk, her şeye hazırdı ve sadece yayın-düzen üyelerinin Konseye seçilebileceği konusunda hiç şüpheleri yoktu; Lenin yoldaş bu kadar ileri gitmedi. Aşağıdaki aşamada durdu: üç redaktör Konseyde, Konsey de, yayın-düzen ve Merkez Komite üzerinde baskın bir güce sahip olacak. "Tez": Yayın-düzen ve Merkez Komite özerktir. "Karşı-tez": Yayın-düzenin üç üyesi, Merkez Komite kararlarını değiştirme hakkına sahiptir. "Sentez": Henüz yoktur. Böylece, "bağımsız" iki merkezin tüzüğe uygun Saga'sı* tamamlandı.

Kongre oturumlarından birinde Plehanov yoldaş, iki merkez kavramının, matematiksel mantığa ters düştüğünü gösterdi. Bir Kongre üyesi, Plehanov'a, parti yönetiminde "iki merkez" olduğunu hatırlatmıştı. Plehanov derhal şunu ileri sürdü: "O halde, bu merkezler odak olarak adlandırılır." Bu kurnazca cevap, yaratıcısının düşündüğünden de öte bir anlam taşımaktadır. İki merkezden biri (uzaktan bakınca) her zaman gizil güce sahiptir; öyle görünüyor ki bu, bazı durumlarda, parti "odaklarına" da uygundur.

Eğer "ilk haliyle" Konseyin, manevi otoritede gözü olsaydı, bu sadece ona verilen aynı biçim yüzünden olurdu; Konsey, siyasi nüfuza sahip olma beklentisi içinde olsaydı, bu güce sahip tek merci olurdu, çünkü iki bağımsız yönetici merkezin faaliyet-

(*) Eski İskandinav efsanesi (ç.n.)

lerini uzlaştırmada kaçınılmaz yapıydı. "Yeni" Konsey, egemen durumdaki Kongrenin kesin iradesiyle verdiği lütfa sahip olduğu için sadece iktidar için çok hevesli olabilir. Tek başına "lütuf" yeterli değildir ve bunu Lenin yoldaş, çok iyi anlamıştır. Söz sahibi olma arzusunu gerçekleştirmek için Konseyin maddi araçlara ihtiyacı vardır. Ama iktidarın teknik örgütü, Merkez Komitenin elindedir. Sonuç olarak; eğer Merkez Komite, gerçekten bağımsızsa (sadece "yeni" Konsey tarafından doğrudan siyasi güçten yoksun bırakılmış yayın-düzenin tümünden değil, Konseyde baskın bir güce sahip üç yayın-düzen üyesinden de bağımsız), Konseyin kılı kırk yaran koruyuculuğundan kurtulmak için ister istemez, "parti yüksek mercii" gibi kabul edilmenin heyecan verici zevkini tümüyle Konseye bırakarak, elverdiği ölçüde Rusya'daki Parti uygulaması ile "yurtdışı" arasındaki mevcut her türlü bağı kesmek zorunda kalacaktır. İngiliz Anayasası, krala, muhteşem büyüklükte bir güç sağlamaktadır. Bunu unutmamak gerekir.

Iskra'nın Merkez Komite Üzerinde Korumacılığı

Lenin yoldaş, İngiliz Anayasasının krala verdiği geniş yetkileri hatırlıyordu, hem de çok fazla. Ve Merkez Komitenin kendini bağımsız hissetmemesi için önlemler almanın gerekli olduğuna karar verdi: Bu amaçla ana kaynağın kotrolü yetersizdir (Konseyin, Merkez Komite üzerindeki kontrolü). Merkez Komite üyeleri üzerinde yayın-düzenin doğrudan kontrolü kaçınılmazdır. Bu; şu şekilde formüle edilebilir: Yayın-düzen ve Merkez Komiteye üye seçimi, karşılıklı anlaşma ile meydana gelir. Bu şekilde eşitlik devam etmektedir. Oysa eski Iskra yayın-düzeni, üç yıl boyunca hep aynı elemanlarla çalışmıştır, bu süreçte Merkez Komite ise, sık sık yeni üyeler seçemek zorunda kalacaktır -yalnızca önemsiz ayrılmalar nedeniyle-. Mer-

kez Komite üzerindeki yaym-düzen koruyuculuğunun, "karşılıklı olarak kendi üyelerini seçip alma" görünümüne, biçemsel hak eşitliği altına gizlenişini anlamak zor değildir. İşte, iki merkezin "özerkliği" görüşünün gelişimi!

Yayın-düzenin Merkez Komite elemanları üzerindeki koruyuculuğu! Oysa, Yayın-düzenin dört üyesi -Axelrod, Zasuliç, Martov ve Starover yoldaşlar- böylesi bir koruyuculuk istememektedir. Korumacılığı sadece, Merkez Komite ile yaym-düzen arasında, yararsız çatışmalar ve gereksiz anlaşmazlıklar oluşturmanın nedeni olarak görmektedirler. "Manevi Dayanışma adına" (iki merkezin dayanışması) bunu isteyen tek kişi Lenin yoldaştır. Dört yayın-düzen üyesinin "karşılıklı olarak üye seçip alma" konusuna muhalefeti -işte, eski yaym-düzen kurulu üzerinde acımasızca bir operasyona girişmek ve "güçlü iktidar" yolunda Lenin'i izlemek istemeyen eski yaym-düzen çoğunluğundan kurtulmak için geçerli nedenlerden biri... Daha sonra, böylesi bir operasyonu izleyen iktidar mücadelesinin Lenin için "mutlak gereklilik" olduğunu göreceğiz.

O halde yayın-düzenin Merkez Komite personeli üzerindeki korumacılığı, iki kurulun "manevi dayanışması" ya da daha basit ifadeyle Merkez Komite personelinin, yayın-düzene oranla bağımlılığının garantilerinden biri olmak zorundaydı. Lenin, Merkez Komiteye yeni üyelerin seçimi için "oybirliği" isteyerek, bir başka garanti bulmaya çalıştı. Aslında, "kişisel inisiyatif ve bağımsızlık" eğiliminde olan herkesi veto edebilmesi için Merkez Komiteye "güvenilir" birini yerleştirmek yeterlidir. Bu konuda Lenin yoldaş, Kongreye, taban tabana zıt iki görüş sundu. Önce, "oybirliğine" karşı "yeterli çoğunluk" (2/3 ya da 3/4); birkaç gün sonra da "yeterli çoğunluğa" karşı "oybirliği". Bu hareket, Lenin'in hemen hemen muhtemel Merkez Komite

adayları olarak gördüğü tabandan bazı yoldaşların, Lenin'in, "Iskrist" Kongre anlayışı haline getirmeye karar verdiği yönteme kesinlikle olumsuz bir tavır almaları ile kuşku götürmez şekilde belirlendi. Eğer bu yoldaşlar, Merkez Komiteye girselerdi -belli bir konjonktürde- bu gizilgüç halindeki "odağın" bağımsızlığı için kaçınılmaz olarak mücadeleye girişeceklerdi. Böylesi koşullarda, Konsey erki, tümüyle biçimsel olacaktı.

Kongre tarafından kabul edilen tüzükler, bir maddeler mozayiği görünümündedir. "Karşılıklı olarak üye seçip alma" konusu reddedilir, "Oybirliği" ise kabul edilir. Martov, bir değişiklik önerisi getirir: Eğer Merkez Komite ya da yayın-düzene yeni birinin üye olarak alınması için gerekli olan oybirliği sağlanamazsa, çoğunluk, sorunu Konseye iletebilir ve Konsey tarafından yargının bozulmasından sonra sorun, ilgili kurulda basit çoğunlukla çözülür. Değişiklik önerisi kabul edilir. Lenin Yoldaşın, Konseyin bütün üyelerinin Kongrede seçilmesi önerisi reddedilir. Onaylanan öneri ise Martov'unkidir: Yayındüzen ve Merkez Komite, kendi üyelerinden iki kişiyi Kongreye delege olarak gönderir. Geriye beşinci üye sorunu kalır. Martov yoldaş, dört üyenin, beşinciyi seçmesini önerir. Lenin yoldaş için ise, bu seçimi bizzat yapacak olan Kongredir, aksi taktirde; Parti Yüksek Mercii "çatısız" kalabilir, diğer dört üye, beşincinin seçiminde anlaşmaya varamayabilir, Konsey, kendi yıkımına doğru gidebilir... vb. Zasuliç yoldaş; 1) hakemliklerin her zaman var olduğunu, 2) eğer Konseyin dört üyesi, beşincinin seçiminde anlaşmaya varamazsa, bunun, Konseyin iki merkez arasında ortaya çıkan sorunları çözmekteki yetersizliğini gösterdiğini saptamaktadır. Bu saptamalar, Lenin yoldaşı ikna etmez. Kongre, kendi önerisini kabul eder ve böylece, yayın-düzenin, Konseyde, Merkez Komiteye sayıca üstün gelip gelmeyeceği sorununu önceden çözer.

Sonuçta, yayın-düzene konseyde sayısal üstünlük verme kararı alındı. Ama bu, Konseyin izleyeceği politika konusunda hiçbir güvence vermez. Gerçekten de yayın-düzenin dört üyesi, Merkez Komitenin gizilgüce dönüşmesi kararlarının tersine Kongrede etkin oldular. Yayın-düzen çoğunluğunu oluşturan bu dört üye, içlerinden ikisini, Konseye gönderebilecekti. O halde Lenin yoldaşa kılavuzluk eden "yetki arzusu"; "Wille zur Macht", açıkça ortaya konmuş bir ikilemle karşı karşıyadır: Ya Konseyde söz dinletirlikten vazgeçmek ya da yayın-düzenin bir kısmından kurtulmak. İlk olasılığı seçmek, geri çekilmek anlamına gelecekti. Oysa Lenin yoldaş mantıklıdır. İkinci çözümü seçer. Lenin, daha önceden önerdiği gibi Kongrenin, eski yayın-düzeni onaylamak yerine, üç kişilik bir yayın-düzen kurulu seçmesi için müdahaleye karar verir."İktidar için mücadelenin" diyalektiği böyledir. Çıkış noktasını şöyle tanımlar: Merkez Komitenin muhtemel baskıları karşısında Merkez Organa bağımsızlık sağlamak. İkinci sorun: Komitenin, yayın-düzene bağımlılığını sağlamak için yasal garantileri yaratmak. Ve sonuç: Merkez Komitenin bağımsızlığını savunmaktan yana olan yayın-düzeni ortadan kaldırmak.

"İktidar için mücadeleden" söz ediyoruz. Bu sözlere hiçbir kişisel içerik katmıyoruz. Kişisel mücadele bir prensip niteliğine büründü. Adeta kişisellikten arındı. Bu sistemin sonucuydu. Lenin'in üzerinde böylesi ısrarla durduğu "sıkıyönetim", "güçlü bir iktidar" ister. Örgütlü güvensizlik hareketi, demir yumruk gerektirir. Terör sistemi, bir Ropespierre* ile tamamlamaktadır. Lenin yoldaş, parti üyelerini zihniyet açısından

(*) Maximilien François Robespierre. Fransız devriminin Jakoben önderi. Siyasete, Ulusal Meclise milletvekili olarak girerek başladı. Özgürlük uğrunda tutkulu bir mücadeleye başladı. Ayaklanmaya önderlik etti.. Bir dönem diktatörlükle suçlandı. Terör estirdi. Bugünkü Concord Meydanında giyotinle idam edildi. (t.ç.n.)

gözden geçirdi ve demir yumruğun sadece kendisi olabileceği sonucuna vardı ve haklı çıktı. Lenin'in mantığına göre, sosyal-demokrasinin, "kurtarıcı" mücadeledeki hâkimiyeti, "sıkıyönetim" anlamına geliyordu. Lenin'in bu mücadelede sosyal-demokrasi üzerindeki hakimiyeti de, görüldüğü kadarıyla kişisel niteliğini kaybediyor ve sistem zincirinin son halkası olarak ortaya çıkıyordu. Lenin'in başarısı, sistemin başarısıydı.

Seçimler ve Iskra'nın Dağıtılması

Parti yüksek mercilerinin Kongre tarafından atanması anına geliyoruz. Bu sırada raporlar önceden hazırlanmış, "Çoğunluk" (dört oyun çoğunluğu) da zaten oluşmuş durumda.(24) Seçimler sorunu, iki taraf için de öncelikli bir anlam taşıyor, çünkü normal anayasal düzen taktiği ile diktatörlük tarafından güçlendirilmiş "sıkıyönetim" taktiği arasındaki prensip mücadelesi, bu sorunda özetleniyor, adeta simgeleştiriliyor.

Zaten, yayın-düzen ve Iskra örgütü içindeki iki eğilimin, seçimlerin yöntemi ve gelecekteki Merkez Komite üyelerinin seçimi konusunda anlaşmaya varmaya çalıştığı bir dizi özel toplantı yaptık. Bu toplantılar, tek bir şeyi kanıtladı: anlaşmaya varmanın imkansız olduğunu ve ayrılıkların, Kongre oturumlarında tartışılması gerektiğini. Yayın-düzen seçiminin ise kimse için sorun yaratmadığını belirtmek gerekir. Çünkü "Iskra eski yayın-düzeninin onaylanacağı, bizzat kendisi tarafından zımnen söyleniyordu."

Aynı şekilde Merkez Komite seçimlerine de gidilmiyordu. Birçok delege, ayrılıyor ve kendilerine işaret verilmesini bekliyordu. Yayın-düzen ve Iskra örgütünün düşüncesi, belli bir ağırlığa sahip olmaktı. Ama anlaşma umudu içinde, özel toplantılarda bu konudaki görüşlerimizi dile getirmezlik etmedik

ve bunu, birçok yoldaşın acil sorunlarına rağmen yaptık. Aynı dönemde diğer taraf, toplantılarda "Iskristler" arasından önerdiğimiz adaylara karşı ölçüsüz bir hareketlilik içindeydi. Bunu farkettiğimizde çok geç olmuştu. Gerçek bir duvarla bizden ayrılmış, kararlı bir "çoğunluk" oluşuyordu.

Seçimler arefesinde, 24'ler hazırlık toplantısı yapıldı. Martov yoldaş; kendisi, yayın-düzenin diğer üç üyesi (Zasuliç, Axelrod ve Starover) ve Emek Özgürlüğü grubundan Deutsch Yoldaş için bu toplantıya katılmalarına izin verilmesi amacıyla yazılı talepte bulundu; talebin reddi de aynı şekilde yazılı olarak iletildi.

Ertesi gün, yoldaşlar; Iskra'yı toprağa gömdük. Iskra'nın kurucusu eski yayın-düzen kurulunun faaliyetini sürdürmesi konusundaki karar reddedildi.(25) Üç üyeli yeni bir yayın-düzen seçme önerisi iki oy fazlasıyla kabul edildi. Geriye seçimlere geçmek kalıyordu. 40 kişiden 20'si, oylamaya katılmayı reddetti. Sonuç: Plehanov yoldaş için 23 oy, Lenin yoldaş için 23 oy, Martov yoldaş için 22 oy, Koltsov yoldaş için de 3 oy kullanıldı.(26) Böylece Martov yoldaş kendisine düşman "sert" çoğunluk tarafından seçilmiş oldu: Bu, Martov yoldaşın Iskra'da oynadığı rol için ödenen, kaçınılmaz bir bedeldi. "O halde Martov yoldaşın adaylığı, 'yumuşak' olarak girmesinin yasaklandığı 24'ler toplantısında kabul edilmişti."

Martov yoldaş, eski yayın-düzen kalıntıları üzerinde yapay olarak yaratılmış üçlü yapı içine girmeyi reddetti. Bu yapı, Martov için ahlaki açıdan kabul edilemezdi. Siyasi açıdan ise, kendisini, sürekli olarak azınlıkta kalmaya mahkum ediyordu. Martov'un gazetecilik görevini kabul eden yoldaşlar, bizimle anlaşmaya varacaklardı: egemen durumdaki "birbirine bağlı çoğunluk", Martov'u, Iskra için çalışmanın siyasi ve manevi imkansızlığı içine sokarak, Konsey tarafından somut hale getirilen

büro merkeziyetçiliği görüşü adına bu gazeteye kıyıp, ihanet etti. O andan itibaren artık Iskra yok. Iskra'dan ancak geçmiş olarak söz edebiliriz. Henüz hiçbir şey gerçekleştiremeyen, hâlâ düşünce aşamasında bulunan ve henüz idari çalışmalarına başlamayan Konsey, çok yüksek bir fiyata satın alındı.

Iskra eski yayın-düzeninin onaylanmasını öneren ilk kişi olan Koltsov yoldaş, Martov'un yerini almayı reddeder. Bu redden sonra aşağıdaki öneriler getirilir: 1) İlk seçimlerin gerekli sonuca ulaşmaması durumunda yeni seçimlere gitmek, 2) Tek bir redaktör atamak, 3) Yeni koşulları gözönünde bulundurarak, Iskra yayın-düzenini mevcut bütünlüğü ile sürdürmek. Bu üç öneri reddedilir. Kabul edilen öneri, Plehanov ve Lenin'den kalan; yayın-düzen oluşturma önerisidir. "Azınlık", sadece Lenin'e şu sözlerini hatırlatmak zorunluluğunu duymuştur: "Konseyin dört üyesi, beşinciyi seçme konusunda anlaşmaya varamayabilir. Parti yüksek merciini maceraya sürüklememek gerekir."

Bu Kongrede, seçimlerin tekniği, yayın-düzenin atanması sorununda "demokrasi"ye saygı için yapılan bu beklenmedik çağrıyı yerine getirmek için umulmadık ölçüde kusursuz olarak hesaplanıyordu. Oysa bu tekniğin sonu, tamamen maceracılığa varıyordu. Gerçekten de, seçimlerde mutlak çoğunluk istenmedi. Adaylardan hiçbirinin gerekli çoğunluğu sağlayamaması dolayısıyla seçimin sonuçsuz kalması gibi bir sorun yaşanmadı. Hangi ekonomistin ya da oportünistin yayın-düzene girebileceğinin önemi kalmadı: tek bir oy almak yeterliydi. Belki de Lenin yoldaşa bu dersi vermek yerinde olacaktı. Şu ana kadar haklı çıkmadık.

Böylece, iyi ya da kötü, Iskra adının şanını yanlış anlama sonucu koruyan Merkez Organ yayın-düzeni, çalışır duruma geti-

rildi. "Birbirine bağlı çoğunluk", iki "odağından" birini oluşturmuştu.

Geriye Merkez Komite seçimine geçmek kalıyordu. Zaten komiteye üç üye seçilmesine karar verilmişti. Gizli oylama. Herkes, bir kağıt üzerine seçtiği üç kişinin adını yazdı. Martov yoldaş, bu biçimdeki bir oylamanın, kurul çalışmalarını yerine getirme kapasitesi sağlayamayacağını vurguladı. Oy sahibi 44 kişinin kullandığı her pusulanın sunduğu listenin, birlikte çalışabilecek üçlü bir yapı oluşturduğunu kabul edelim. Ama seçilenlerin, farklı listelerden gelen kişiler olması gibi bir durum ortaya çıkabilir: Üç teknisyen, üç teorisyen, vb... Bunu engellemek için belli bir imza sayısını takiben açıkça ilan edilen listelere göre, üçlü aday grubu listelerini oylamak zorunludur. Bu yöntem, iktidara karşı yürütülen mücadelenin kurallarına uymadığı gerekçesiyle eleştirilerek, karalanmaya çalışılmaktadır. Aday listelerini açıklamamak gereklidir. Sanki özel toplantılarda muhtemel adayların tümü gözden geçirilmemiş gibi! Ve 24 oy, Martov'un önerisini reddeder.

Merkez Komite seçimi: 24'ler oylamaya katılır. Diğer 20 kişi seçime katılmaktan kaçınır. Oturum başkanına oyların sayımı ve seçilen yoldaşlardan birinin adını ilan etme görevi verilir. Bir sorun ortaya çıkar: Üç Merkez Komite üyesinden her birinin aldığı oy sayısı, Kongrede açıklanacak mıdır? "Çoğunluk" buna karşıdır; ne yazık ki bu kez, aday listelerinin hazırlanması sırasında "çoğunluğun" kılıf olarak kullandığı "kurallara uymama" sorunu ileri sürülemez. Sorun oylamaya konur ve kongre ikiye bölünür. Sadece 22'si, oy sayısının gizlenmesini ister: "Çoğunluk" delegelerinden biri, iki oyunu "azınlık" lehine kullanır. O halde bir delegenin geri çekilmesi ve artık yok olan galip "çoğunluğun", Iskra, yayın-düzenini ezen "çoğunluğu" sona erdirmesi yeterlidir. Böylece, Kongre yönetmeliğinde bir

istisna oluşturan, oylama sonuçlarının açıklanmaması önerisi reddedilir. Başkan, Merkez Komitenin yeni seçilen üyelerinden birinin adını verir ve her üçünün de 24 üzerinden 24 oyla seçildiğini açıklar; ve bu, gizli oylama sırasında herkese açık kolektif adaylık olmaksızın gerçekleşir.Plehanov yoldaşın iyimser ifadesi işler hale gelsin diye ikinci "merkezin" oluşturulması böyledir işte yoldaşlar...

Geriye konseyin beşinci üyesinin seçimi kalır: Sorun, oylamadan sonra seçilen ismin açıklanıp açıklanmayacağıdır. "Çoğunluk" üyesi, delege N., Konsey beşinci üyesinin, doğası gereği bir "göçmen" olması durumunda açıklanmasını önerir. "Azınlıktan" biri, "o halde bu önceden mi kararlaştırıldı?" sorusunu sorar. Ancak "kenetlenmiş çoğunluk", beşinci üyenin adının açıklanması aleyhinde oy kullanır. Sonuç: bir yoldaş 21 oyla seçilir, iki boş oy pusulası kullanılır, bir oy da başka bir yoldaşa verilir, 20 kişi oylamaya katılmaz. (27)

Ve seçimler sona erer.

Kimler Menşevikti?

24'e karşı 20! "Koalisyon" karşısında "gerçek" İskristler!(28) Çoğunluğa seslenmeyeceğiz: Çoğunluk içide Plehanov ve Lenin yoldaş dışında, ünlü ve Rus Sosyal-Demokrasisinin devrimci eğilimine bağlı başka hiçbir isim bulamıyoruz.

"Azınlığın" yapısından da biraz söz edelim. Bizim gibi, yayın-düzen, Merkez Komite ve beşinci üyenin seçimi için yapılan oylamaya katılmayan Petersbourg işçi örgütü(29) temsilcisi ile birlikte kafamız şişirildi. Merkeziyetçilik ilkesine ve genelde Iskra görüşlerine karşı olan bu yoldaş, yayın-düzen için az da olsa, yandaşlarından biri için oy kullanmaya eğilimliydi.

Eğer bu yoldaşın "merkeziyetçiliğe" muhalefeti, görünüşte, "merkeziyetçiliği alaya almak için planlanan girişime" karşı itirazlarımızla aynı biçimde ifade edilseydi, yani oylamaya katılmayı reddetme görünüşde olsaydı, bu gerçekte hiçbir şeyi değiştirmezdi herhalde. Zaten siyasi açıdan aşırı titiz unsurlar, açıklamamızdan hoşnut kalmasaydı, Petersbourg işçi örgütü delegesinin, Lenin tarafından kaleme alınan tüzük I. maddesinin yorumunu gözönünde bulundurarak oy kullandığını onlara açıklama zevkine erecektik.

Seçimler sırasında Bund delegeleri artık Kongrede değildi. Tüzüklerin incelenmesi sırasında çoğu zaman, yapılanmakta olan(30) "kenetlenmiş çoğunluğa" karşı bizi destekledikleri bir iki sorun dışında çekimserlerdi. Bu destekle, temeli pek sağlam olmayan bir korkuluk yaratılmaya teşebbüs edildi. Siyasi ilişki açısından Bund liderlerinde neyin eksik olduğunu çok iyi biliyoruz. Ama herkes Rus yoldaşların çoğunda eksik olanın onlarda bulunduğunu kabul edecektir: "Örgüt deneyimi".

Kongrede; Nikolaev, Kırım, Harkov, Maden Ocakları Birliği, Sibirya (2 oy), Moskova, Rostov, Oufa ve Odesa'dan (1 oy) delegelerle birliktey[illegible]ik. Bütün bu komite ve örgütler, zamanında Iskra'yı, yönetici organları olarak tanımışlardı.

Yoldaşlar, Youjny Rabotchi grubunun,(31) kongreden çok önce Iskra örgütüne katıldığını biliyorsunuz.

Iskra'nın parti merkez organı olarak tanınması kararı, Kongrede Youjny Rabotchi grubu tarafından kabul edilmişti. Gruptan iki delege, bizimle birlikteydi.

Yoldaşlar, Iskra örgütünün, genelde parti faaliyeti, özelde de II. Kongre hazırlıklarındaki rolünü biliyorsunuz. Bu örgütten

tek delege; Martov yoldaş (2 oy) bizim yanımızdaydı.

Emek Özgürlüğü grubunun takdim edilmeye ihtiyacı olmadığını düşünüyorum. İki delegesinden biri olan Deutsch da bizimleydi.(32)

Iskra yayın-düzenine gelince; Altı üyesinden dördü bizim taraftaydı. Ne yazık ki üçünün sadece oy kullanmadan, tartışmalara katılma hakkı vardı. Kongreyi toplantıya çağırma kurallarına göre bu hak, parti için vekillik elde edemeyen "birkaç militana" verilmişti.

Örgütlenme Komitesinden(33) iki üye; Koltsov ve Kafkasya'dan bir yoldaş -ikisinin de oy kullanmadan tartışmalara katılma hakkı vardı- bizimle birlikteydi. Ne yazık ki Zasuliç, Starover, Axelrod gibi militan yoldaşlara tanınan bu hakkın, sadece manevi bir niteliği vardı, hukuki ağırlığı yoktu. Ve biz galip geldik.

"Çoğunluk" delegelerinden birinin, Iskra'nın ortadan kaldırılmasından sonra bizim tarafa geçtiğini ve böylece "azınlıkla" "çoğunluğun" eşit duruma geldiğini belirtmiştik. Kongrenin sonuna doğru, tam olarak çalışmaların son günü, "çoğunluk" delegelerinden bazılarının artık gerekli "sertliği" göstermediğini eklemek gerekir. Son oturumda, taktik kararların bir çırpıda kabul edildiği sırada, "azınlığın" şimdiden "çoğunluk" olarak kendini gösterişi böylelikle anlaşılabilir. İçlerinden bazılarına "çoğunluğun" gösterdiği muhalefete rağmen, bir dizi karar (Axelrod, Martov ve Starover yıldaşın kaleme aldığı) geçirttik. Lenin ve Plehanov yoldaşlar tarafından sunulan karara, onların direnişini gözönüne almadan köklü değişiklikler getirdik. Tutanakların yayımlanması ile görevli üç kişilik komisyona (ne Merkez Komite ne de merkez organ

karşısında sorumlu olan) "azınlıktan" iki üyeyi yerleştirdik. Yakıp yıkan ve o ölçüde az yaratan "kenetlenmiş çoğunluğun" umutlarını kesin olarak yok etmek için geriye yalnızca Iskra eski yayın-düzeninin onaylanmasını -ya da merkez organ adının değiştirilmesini- yeniden önermek kalıyordu. İşi oraya kadar götürmedik.

Böylece II. Kongre tarafından kabul edilen temel taktik kararlar, sadece, bu kararların Iskra yeni yayın-düzeninin(34) katılımı olmaksızın hazırlandığı tanımı çerçevesinde "İskrist" olarak nitelenebilir (zaten öyle de yapıldı); hatta bu kararlardan bazıları, Iskra yeni yayın-düzeninin isteğine aykırı olarak kabul edildi. Açıklıktan asla zarar gelmez.

Evet yoldaşlar, Kongrenin ikinci yarısındaki çalışmaların sonucu böyledir. Temel niteliği de tasfiyeci oluşudur. Yayın-düzen ortadan kaldırılmıştır. Merkez Komite uzun bir süre için tasfiye edilmiştir. Öyle görünüyor ki, Kongrede zafer takı üzerinde bir galip gibi görünmek zorunda kalan '"merkeziyetçilik" görüşünün bile tasfiyesini düşünmek hakkımızdır. İşte, "sert" ve "nitelikli merkeziyetçi" İskristlerin zaferinin sonuçları!

Böylece, yapabileceğimiz her şeyi yaptık yoldaşlar!

Iskra eski yayın-düzen kurulunun dokunulmazlığını savunduk, zira "İskrist" olarak kabul ediliyor ve Iskra'yı yalnızca kolektif birinin yaratısı olarak görüyorduk. Partinin mücadeleci önderi Merkez Komitenin bağımsızlığını ve özerkliğinie savunduk, çünkü kendimizi "merkeziyetçi" olarak kabul ediyorduk.

Yenilgiye katlandık, zira gelecekle ilgili kitaplarda, merkeziyetçiliğin değil, desteğini, pişman olmuş ekonomistler ve

özenticilerin psikolojisinde bulan bir ben-merkezciliğin zaferi önceden belirtiliyordu. İşte gerçeğin açıklaması ve "galiplerin" tarihi olarak aklanmasını içeren formül, zina bizce, onlar mağlup değil, ama parti önünde aklanmaya ihtiyacı olan "galipler".

Bolşevikler
Pişman Olmuş Ekonomistler

Kongrenin ikinci yarısında "çoğunluk", kendine karşı bile daha çok Wille zur Macht (yetki arzusu) sergiledi. "Çoğunluğun" tavrı ve yaptığı işler, karmakarışık hale gelmiş bu "iktidar isteğinin" psikolojik temelinin, gelişmiş parti disiplini duygusu ile değil, kargaşa yaratan özenticiliğin iflasından doğan bir duygu ile oluştuğunu açıkça gösterdi. "Gelin hükmedin ve bizi yönetin"(35) -işte, "çoğunluk" anlaşıymn nasıl dile getirildiği görülüyor. Hayata geçirilemeyeceği ortaya çıkan uygulamacılığın yerini, öncü militanlara karşı tam bir güvensizlik ve sürgündeki yayın-düzen görevlilerinin gücüne duyulan, sağduyudan yoksun bir inanç aldı. Umutsuzluğa duyulan bir inanç, Kongrede değil, ama Kongreye pek uzak olmayan bir yerde, Volga Nehrinin Hazar Denizine döküldüğü Astrahan'da ancak üstü kapalı şekilde dile getirildi. Yerel komite, Kongeredeki temsilcisi aracılığıyla, Rusya'daki militanlar sürekli olarak tutuklanma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı için "Parti Merkez Komite" yayın-düzeninin atanmasını öneriyordu (ne yazık ki bu açıklama zaman yokluğu nedeniyle Kongrede okunmadı); onlara göre, yurt dışından Rusya'yı, ajanları aracılığıyla yönetmesi gereken yayın-düzendir. Böylece, ilkelere bağlılığını korumak için partinin yönetici militan merkezi sürgüne razı olmak zorundaydı. O halde? Oysa ki bütünüyle akılalmaz olan bu proje -Rostov olayları, Kişinev Yahudi kıyımı ve Güneydeki genel grevleri hatırlamak yeter- pek açık

olmayan bir şekilde, "çoğunluk" tarafından kongrede benimsendi. II. Kongre tarafından oluşturulan Merkez Komite, yayındüzenin ikinci kaynağı olan Konseyin yönetimi altındaki bir şubeden başka bir şey değildi. Hiç kuşku yok ki böylesi bir Merkez Komite, siyasi bir yönetim haline gelme tehlikesi ile karşı karşıya değildir. Bağımsız şekilde hareket etmesini ve düşünmesini beklememek gerekir. Yaratıcı çalışma, özgür girişim gerektirir; özgür girişim de "boyun eğmezlikle" yürütülebilir. Lenin'e göre, Merkez Komitenin görevi tamamiyle farklıdır. Merkeziyetçiliğin acımasız gözeticisi olmak zorundadır. Muhalifleri dağıttır ve partinin kapılarını kapattır. Lenin yoldaş kongrede, Merkez Komitenin anlamını açıklamak için, Merkez Komitenin siyasi sembolü olarak yumruğunu gösterdi (istiare yapmıyoruz). Bu merkeziyetçi işaretin, tutanaklara girip girmediğini bilmiyoruz. Umarız öyledir, zira bu yumruk, bütün yapıyı kaplamaktadır.

Bir gazeteci, Iskra'yı Ortodoksluğa/gelenekçiliğe ihanet etmekle suçladığında ve Martov yoldaşı "tipik oportünist" olarak niteledığinde, Plehanov yoldaşın da dediği gibi "diğer papaz çömezlerinin zihinsel yoksulluğu" üzerine kuramlar yürütüyordu. (*Iskra*, no: 43) Yani bir tür zihinsel yoksulluk; Ortodoksluğun/gelenekçiliğin yeniden dirildiği bir günah çıkarma dönemi ile geçen, iflas etmiş "ekonomist" ve Bernstein'ci* zihinsel yoksulluk.(36)

Siyasal hayatın zorunlulukları karşısında teorik abartılarının

(*) Eduard Bernstein: Alman Sosyal-demokrat siyaset adamı, kuramcı, tarihçi. Kapitalist ekonominin yakın gelecekte çökeceği ve proletaryanın iktidarı zorla ele geçireceği gibi görüşleri inkar ederek Karl Marx'ın koyduğu temel ilkeleri gözden geçirmeye girişen ilk sosyalitlerden. "Revizyonizmin babası" olarak adlandırılmış ve özel girişimciliği toplumsal reformla kaynaştıran bir tür sosyal-demokrasi öngörmüştür. Türkçede, *Evrimsel Sosyalizm* adlı temel kitabı yayımlanmıştır.(Kavram Yayınları)

ve uygulamaya dayalı güçsüzlüklerinin farkına vararak, hayran oldukları her şeyi çabucak geride bırakmaya, inanç ve kanılarından 180 derece dönüş yapmaya başladılar. Bu psikolojide, "ekonomizm", "oportünizm" gibi sözcüklerin uyutucu bir etkisi vardır. Sözü edilen gazeteci, bu çok güçlü yolu kullanmaya çalıştı. Ne yazık ki çok geç kaldı. Başaramadı. "Resmi" oportünizm ile safkan "İskrizm" arasında "yumuşak ya da Girondin"* bir İskrizm olduğunun anlaşılması için Kongreyi beklemek gerekti. Pişmanlarımız, yararlı olmak için can atıyordu. Ve şu parola eksikliklerini tamamladı: "Vatan tehlikededir. Partinin kapıları yeniliklere ağzına kadar açıktır." Kısa bir süre sonra yayın-düzenin 2/3'si şüpheli olarak kabul edildi. Ortodoks kitle içinde kendi kendini yok etme süreci başladı. "Vatan tehlikede! Caveant Consules! (37) Ve Lenin yoldaş, doğruluktan ayrılmaz rolünü üstlenmek için ılımlı Konseyi, çok güçlü bir Halk Kurtuluş Komitesi ihaline getirdi. Yoluna çıkan her şeyi temizlemek zorundaydı. İskrist topluğu ortadan kaldırma perspektifi, Lenin yoldaşı durdurmadı. Sadece, hiçbir direnmeyle karşılaşmadan, konsey aracılığıyla bir "erdem ve terör Cumhuriyeti" kurmak söz konusuydu.

"Sadık" insanlar bizzat komiteden seçilip devletin bütün önemli mevkilerine getirilse de, Robespierre diktatörlüğü, Halk Kurtuluş Komitesi aracılığıyla ancak "yoldan çıkarılamaz" insanlara tutunabiliyordu. Aksi takdirde Tanrı gibi güçlü diktatör, havada asılı kalacaktı. Çarpıtılmış Robespierre diktatörlüğümüzde ilk koşul, eski yayın-düzenin tasfiyesi idi. İkinci koşul da yerine getirildi. Merkez Komite üyelerinin uygun şekilde ayıklanması ve "oybirliği" ile "karşılıklı olarak üye seçip alımının" süzgeçten geçirilmesi.

(*) Girondin: Fransız Devrimi sırasında bir parti. (t.ç.n.)

Merkez Komiteye bağlı "bütün yüksek onurlu kişilerin" atanması; Merkez Komite faaliyetinin Konseyin özenli denetimine verilmesi. İşte, yoldaşlar, Ortodoks "erdem" ve merkeziyetçi "Terör Cumhuriyeti"ni yönetecek idari organ!

Böylesi bir rejim, sonsuza kadar süremez. Terör sistemi, tepkiye yol açar. Paris proleteryası, kendisini sefaletten kurtarması umuduyla Robespierre'i yetiştirmişti. Ama diktatör, proletaryaya bir lokma ekmek ve terör getirdi. Robespierre giyotine gitti ve düşerken kitleyi de peşinden sürükledi ve genelde demokrasi davasının doğuşuna yol açtı.

Şu anda ciddi bir tehlike tehdidi ile karşı karşıyayız; kaçınılmaz çöküş ve birçok Rus yoldaşın gözünde, merkeziyetçilik görüşünün genelde Lenin "merkeziyetçiliğine" yakın bir anlam taşıması riski. Parti "yönetimine" bel bağlanan umutlar, çok ama çok fazlaydı. Komiteler, hükümetin kendilerine; güvenilir insan, genel kültür, düzen ve maddi araçlar vereceğinden emindiler. Oysa var olmak için teorik ve uygulamalı alanlardaki en iyi militanlarını başından atmakla işe başlayan böylesi bir rejim, az ekmek ve çok baskının habercisidir. Kaçınılmaz olarak, sadece Robespierre'ler ve bilinçsiz merkeziyetçiler için değil, genelde tek bir mücadele örgütü görüşü için de karşı konulmaz şekilde kendini gösterecek bir düş kırıklığına yol açacaktır. Bunlar, o dönemde duruma hakim olacak sosyalist oportünistliğin "Thermidor'larıdır"* ve parti kapıları gerçekten de ağzına kadar açılacaktır.

İşte bu olamaz!

(*) Thermidor: Fransız Devrim Takviminin onbirinci ayı. (20 temmuz-18 ağustos) Termidorlar:Robespierre'in diktatörlüğüne son veren milletvekilleri.

Sonuç Olarak Birkaç söz
Organik Merkeziyetçilik;
Leninist Merkeziyetçiliğin Son Aşaması

Kongre sona erdi.(38) Delegeler, evlerine döndü. "O zaman, yaraları saymaya başladık." Yaralar çok, yoldaşlar azdı. Zaten bu, henüz "merkeziyetçilik" hipnozunun zayıflamaya başlamadığı sırada kısmen "muhalefet" propagandası, özellikle de "çoğunluğun" kendi kendini yok edici örgütsel "çalışması" sayesinde- ilk dönemlerde kaldı.

24 oyla yaratılan yayın-düzenin yaşamayacağı belli oldu. Martov yoldaş, Kongreden itibaren yayın-düzen dışında kaldı. Lenin yoldaş, Kongreden sonra "reformun" hazırlayıcısı oldu. Yönetici gazete yayın kurullarının "oylarla" yaratılmayacağı apaçıktır.

Lenin yoldaşın yayın-düzenden çıkması ile "çoğunluğun" örgütsel kavramları -merkezler arasında karşılıklı ilişki ile ilgili olanlar- tümüyle çöktü.(39) Ama o andan itibaren parti tarihimizin henüz yazılı olmayan yeni bir aşaması başlamaktadır.

Kuşkusuz ilk günden itibaren örgütsel ayrılıklar, Merkez Komite ile Merkez Organ arasındaki ilişkilerin sınırlı çerçevesinde sıkışıp kaldı. Merkez Komite ile yerel komiteler arasındaki ilişkilerle ilintili bir dizi somut sorun, parti önünde ortaya çıkıverdi. Ve aşağı yukarı bu sorunların tümüne "muhalefet" ve "çoğunluk", bir cevap hazırlamaktadır.

"Azınlığın" acil görevi, örgütsel kavramlarını kesin şekilde dile getirmek ve ayrıntılarıyla belirginleştirmektir. Bu arada yazar, iki yıl önce yazdığı kısa bir açıklamayı yeniden ele almakla yetinmektedir.(40)

Bu açıklamanın çıkış noktası şuydu: "Bu karşılaştırmayı bir kez daha kullanmak için, basmakalıp formülleri tekrarlayarak olağanüstü bir güç yaratan ve bu güce hükmetmek gerektiğinde tümüyle aciz kalan kurnaz acemiler olduk." Tek bir çıkış var: Başında Merkez Komitenin yer aldığı, bütün partiyi kapsayacak ortak bir örgüt. Bu amaçla toplantıya çağrılan bir Kongre, sorunu çözemez. Merkezi, ilan etmeden önce kurmak kaçınılmazdır. İşte basılmayan bu kısa açıklamanın özü budur. Yazar, iki yıl önce bu "narodovolist"(41) ("demokratik olmayan" eğilimleri nedeniyle) açıklamayı bulan yoldaşların bugün, rapor'un yazarının "merkeziyetçilik karşıtı" önyargılarıyla bozulmuş gibi görünen merkeziyetçilik yolunda hayli mesafe katettiklerini sık sık hat rlatmaktan hoşlanmaktadır. Böylesi bir hızla partimiz gelişme yolunda ilerlemektedir!

Açıklama şunları dile getirmektedir:

"Eğer yerel örgütlerden biri, Merkez Komitenin tam yetkisini tanımayı reddederse, Komite, "güç" kullanacak ve bu örgütü tanımama hakkına sahip olacaktır. Ona gerekli bilgileri ve diğer çalışma araçlarını iletmeyi kesecektir. Merkez Komite, örgütün faaliyet alanına kendisine bağlı bir grup göndererek ve eylem için gerekli araçları sağlayarak onu yerel komite ilan edecektir.

Ancak böyesi kahramanca bir önlemin tek bir stisnai uygulaması vardır: Genel kural olarak, maddi baskı önlemlerinin kullanımı anlamsız olacaktır: Merkez Komitenin, bütün partiyi sürükleyen bir akıma karşı durmaya çalışması, gerçekleştirilemeyecek bir düş anlamına gelecektir!"

"Ama Merkez Komite, örgütle ilgili sezi yeteneğine sahip olur ve hareketin amaçlarını anlarsa, yerel komitelerle arasında çatışmalar olması imkansızdır, zira bu ilişkilerin nor-

mal gelişimi halinde Merkez Komitenin düzenlemeleri, sadece parti bünyesindeki ortak isteklerin dile getirilişidir... Yerel komitelerin parti ile aynı hızla ilerlediğini farkeden Merkez Komite, yerel örgütlerin işlerine burnunus okmaktan vazgeçecektir".

Bu görüşler son derece basitti, ama bu "merkeziyetçi" dönemde, onları en azından italik harflerle yazmak gerekir.

LENİN'LE POLEMİK

Lenin yoldaş tarafından, yayın düzenden çıkışını açıklamak amacıyla yazılan "Iskra yayın-düzenine Mektup"(42) yayımlandığı sırada, raporda zaten düzeltmeler yapılmıştı. Bu son derece garip bir belgedir.

Lenin yoldaş, azınlığın, komiteleri göçe boğan ve şimdiden Rusya'yı kısmen yabancı bir ülke haline getirmeye başlayan "yasadışı" (metinde aynen!) bir yazın yaratmasından şikayet ediyor.

Sibirya delegesinin Raporu", özellikle bu "yasadışı" (ya da anonim?) yazın içine yerleştiriliyor. Lenin yoldaş, bununla tam olarak ne söylemek itiyor? Bu raporu yayımlamadığımız için bizi eleştiriyor mu? Ama bunu, Parti Kongresi ile ilgili açıklamanın yayımlanışından önce yapmak imkansızdı. Yoksa Lenin yoldaş bu sözle raporun sadece, "bazı" gruplar içinde ya da "bazı" kişiler arasında elden ele geçtiğini mi göstermek istiyor? Ama o zaman da Lenin'in, yayımlanmak için hazırlanmayan bir belgeye nerden yola çıkarak basında atıfta bulunduğunu anlamak hayli zorlaşıyor. Evet, devam edelim, Lenin yoldaş, yasadışı olarak adlandırdığı bu tür yazına hiçbir zaman başvurmadığını mı söylemek istiyor? Eğer başvurduysa, "kendisine uygun gelen gizli edebi belgelere" atıfta bulunmakta

sakınca görmediğine göre, kendine ait az çok "gizli" belgeleri de yayımlamak zorunda olduğu düşünülmez mi? Meğer ki dolambaçsız şekilde bu hakkı "azınlık" için de tanımaya hazır olsun! Umarız Lenin yoldaş, bize gerekli açıklamaları yapar.

Yasadışı yazın, Lenin konusunda "hayli eğlendirici suçlamalarla" doludur; "mutlakiyet" yanlısı olmakla, "Robespierre benzeri bir baskı (metinde aynen!) rejimi" yaratmakla suçlanmaktadır. Lenin'in, "yasadışı" yazınla ilgili "eğlendirici" eleştirilerle eğlenmesinden sevinç duymaya hazırız. Ancak "Robespierrevari" uygulamaları cidiye alması boşunadır. Sibirya delegesinin "yasadışı" raporu, "çarpıtılmış" bir Robespierre anlayışından söz etmektedir. Kaba bir güldürünün, tarihi trajediden ayrılması gibi bu anlayış da kendi modelinden farklıdır. Hiç kimseyi yönetmeyen bir "mutlakiyetin" ve "uygulayıcılara", parti içindeki önemli görevleri yerine getirme imkanı veren "uygulamaların" hiç de eğlenceli bir yanı olmadığını kabul etmeye hazırız.

Lenin yoldaş, örgütlerle ilgili ayrılıkların, "azınlığın" konumu ve "merkezlerdeki" kadro değişimi için kullanılan mücadele yöntemlerinin bizim tarafımızdan şiirselleştirerek sunulduğunu düşünmekte ya da en azından yayımlamaktadır. Lenin yoldaş, hiçbir "bürokratik merkeziyetçiliği" tanımaz. Buna karşılık, parti merkezlerine sızmak için "azınlık" tarafından alabildiğine entrika çevrildiğini kabul eder. İnsan sadece görmesine imkan verilen şeyi görür.

Ama, çok yakın bir geleckte şu şekide başlayan bir broşür yayımlanacağını düşünüyoruz.

"Yurtdışındaki sosyal-demokrat yazınımızda bir süredir, yeterli bilgi sahibi olmayan okuyucuya hayli garip gelen bir

tartışma sürmektedir; konu şudur: Genç Rus sosyal-demokrasisinde "bürokratik merkeziyetçilik" olarak adlandırılan bir eğilim var mıdır yok mudur? Karşı karşıya gelen tarflardan birinin görüşüne göre, örneğin Axelrod, böyle bir eğilim olduğu gibi "bazı koşullarda", partinin ilerdeki gelişimine çok zarar verecek bir etkiye bile sahip olabilir. Karşı taraf; yani Lenin yoldaş ise, Axelrod'la uzlaşmak istememektedir. Lenin, Axelrod'un görüşünün temelden yoksun olduğunu düşünmektedir.

Partimizin iç işlerinden uzakta kalan biri, böylesi bir tartışmayı yararsız olarak niteleyecektir, çünkü mücadele eden taraflar, düşüncelerini bazen imalı şekilde dile getirecek ve bunları anlayabilecek pek az kişi çıkacaktır. Gerçekte bu tartışmanın uygulama da çok büyük önemi vardır. Ve bu yüzden "azınlık", aşağıdaki derlemeyi yayımlayarak, bu tartışmada çözüme katkısı bulunacağı kanısındadır".

Lenin yoldaş, belki de bunu hatırlayacaktır: Rabotcheie Dielo'ya vakfedilmiş Vademecum (kılavuz-cep kitabı) da bu şekilde başlamaktadır. Bize yalnızca "ekonomizm" yerine "bürokratik merkeziyetçilik" ve R. Dielo yayın-düzeni yerine-Lenin yoldaşın adını koymak kalmıştır. Axelrod yoldaşa gelince; onu bir yere koymadık. Ekonomizmi ilk ortaya koyan kişi oldu ve"bürokratik merkeziyetçilikle" ilgili eğlenceli sitemlerde bulundu. Vademecum'un da dediği gibi, daha sonraki olayların, Axelrod'un görüşlerinin "kapsamlılığı ve uzak görüşlülüğü" için parlak ve çürütülemez bir kanıt olduğunu da ekleyelim.

R. Dielo'dan yoldaşlar, Axelrod yoldaşın suçlamalarına ne cevap verdiler? Emek özgürlüğü ile aralarındaki tartışmanın, programlama ayrılıklarından değil bu grubun yayın-düzen kad-

rosunda her türlü değişikliğe karşı çıkışından kaynaklandığını doğruladılar. Resmi gerçek buydu."

"Tarih, tekerrürden ibarettir..."

Lenin yoldaş örgütsel konularda ciddi ayrılıklar olduğunu inkar etmektedir. Öyle görünüyor ki Parti Kongresinde "sıkıyönetim" taktiği, Birlik kongresinde de "Bundofiller, Raboçedielistler ve Youjnoraboçistler"in(43) ihracı konusunda yaptığı açıklamayı unutmakta acele etmiştir.

Lenin yoldaş, ayrılıkları inkar ediyor. Böylelikle, onu Kongreden, eski yayın-düzenin ortadan kaldırılmasını istemeye iten tali nedenleri parti karşısında açıklama yükümlülüğüne girdiğini düşünmüyor mu? Şimdi Lenin yoldaştan, "çoğunluğun görüşünün, merkezlerin kadrosunun değişip değişmemesi konusunda partideki görüşlere baskın çıkması mümkün ve zorunludur" açıklamasını bekliyoruz.

Oysa Lenin yoldaş -şimdi ortaya çıktığı gibi-, "merkezlerin kadrosunda değişiklik" yapmak istese de, bunu yaparken sadece "kendi görüşün" düşünüyor; "parti içinde baskın olmanın" kendisi için gerekli olduğunu kafasından geçiriyordu. Böylesi durumlarda ultimatomların, "çoğunluk görüşünü" geçersiz kıldığı açık değil midir?

Lenin yoldaş, dönüp dolaşıp, "İskrist olmayan" elemanlarla "İskrist azınlığın" koalisyonu konusuna geliyordu. Lenin yoldaşın ayak diremesinin bizi şaşırtmasına içtenlikle hazırız, çünkü bizzat kendisinin, parti ve Birlik Kongreleri tutanaklarını, iddialarında taş üstüne taş bırakmadığını bilmemesi mümkün değildir. Bu rapor, bu konuda bazı şeyleri aydınlığa kavuşturabilir.

Ayrıca Lenin yoldaşın kullandığı dilde "sert İskristler", sonuç olarak "merkeziyetçi" anlamına gelmiyor mu?

Yoldaşlardan biri, "sert İskrist sonuç olarak merkeziyetçidir. Descartes ilkesine göre 'Merkez Komite tarafından tanmıyorum, o halde varım' kavramını yaratan odur" açıklamasını yaparak bizi aydınlatıncaya kadar, bu konuda bir şeyler anlamak için şahsen zaman harcadık.

"Yumuşak" İskristlere, yani tanınmayan ve daha yeni ortaya çıkanlara gelince; Lenin'e göre, "göçmenler demeğ" temsilcilerinden başka bir şey değillerdir. Bu dernek, merkez organı boykot ettiği, Merkez Komite kararlarını engellediği ve "çalışmanın tümünü" frenleyen bozguncu faaliyeti ile parti komitelerinden tepki aldığı görülmektedir. Lenin, bu noktada mantığın temel kurallarını dinlememektedir.

Okuyucunun, gerçek ilişkileri, kafasında yeine oturtmak için yapacağı tek şey, Kongreyi 22'ye karşı 22 oyla terkettiğimizi hatırlamaktır.

Lenin yoldaşın "Iskra yayın-düzenini niçin terkettim" başlıklı "mektubunu" okuyup bitirdikten sonra okuyucu, kendine şunu sormadan edemeyecektir: "Peki ama Lenin yolaş, tam olarak, niçin Iskra yayın-düzeninden ayrıldı?"

Eğer okuyucu, bu sorunu, kendisine mektupta iletilenlerle bağdaştırırsa, şunları söyleyecektir:

"Lenin yoldaş Kongrede, parti merkezleri kadrosunda değişiklik yapılması için mücadele etti." Bu mücadelede, hiçbir ilke temeli yoktu. Her şeye rağmen başardı. Iskra yayın-düzeni ve örgütlenme komitesi yok edildi. Oysa bu yıkımın en ani so-

nucu, bizzat Lenin'in yayın-düzenden çıkışı oldu. Lenin yoldaşın, "temel düşüncelerle yönlendirilmeyen" taktiği, bazı eksikliklerden zarar gördü. Ama bu, böylesi hassas girişimlere dek varmamalıydı. Lenin yoldaş için kötü sona erdi. Bu, harkesin başına gelir. Bu durumda, mümkün olduğunca ağırbaşlılıkla ve düzeni, olabildiğince az bozarak çekilmek yerinde olur.

Okuyucu, bu şekilde düşünerek, haklı çıkacaktır.*

*Rusçadan, Deniz Authier tarafından, Uluslararası Çağdaş Dokümantasyon Kütüphanasi'nde korunan Sibirya Heyeti Raporu kopyasına göre çevrilmiştir, Paris.

NOTLAR

(1) Keşiş Laurent, Rus tarihinin başlarında, hemen hemen efsanevi uzun bir öykü olan Povest Vremennych Let'in en önemli kopyasını bırakmıştır. (çn.)

(2) Bu açıklama, Rus Sosyal-Demokrasisi merkez organı Iskra'nın 53. sayısında yayımlanmıştır. yani Kongrenin bitiminden üç ay sonra, Lenin'in de Iskra yayın-düzeninden ayrılışından bir ay sonra, 1903 Kasımı sonunda. (ç.n.)

(3) Yurtdışında bulunan Rus Devrimci Sos yal Demokrat Birliği 1901'de (I. Kongre) "Iskristler" ve Emek Özgüriüğü grubu kıdemlileri tarafından, yani 1894'te kurulan sosyal-demokrat Rus göçmenlerin ilk örgütü olan ve çoğunlukla "ekonomist" yönelimi kabul etmiş olan Yurtdışındaki Rus Sosyal-Demokratlar Birliği'nde, artık özel çalışmalarını yürütemeyen elemanlar tarafından kurulmuştur. Birlik, RSDİP II. Kongresi tarafından partinin yurtdışındaki tek temsilcisi olarak kabul edilmiştir. 1903 Ekiminde Birlik, Bolşeviklerle Menşeviklerin yeniden çatışmaya girdiği bir sırada II. Kongresini toplamıştır. Menşevikler ezici çoğunluğa sahipti, Bolşevikler ise, Lenin'le birlikte 4. toplantıda Kongreyi terkettiler. Birlik, 1905 yılında dağılıncaya kadar Menşevizmin bir kalesi olarak kaldı. (ç.n.)

(4) Bu tersine dönüş, özellikle Merkez Komite ile merkez organ arasındaki ilişkiler sorununda açıkça ortaya çıktı. Rusya'daki çalışma koşulları (polis baskısı), Rusya'da parti yönetiminin bile her an ortadan kaldırılabildiğini gösteriyordu. O halde, partinin en istikrarlı "merkezi", merkez organ (Iskra) idi. Kongrede tartışılan sorunlardan biri, bu iki "merkez" arasındaki ilişkiler sorunu olmuştu. Lenin, o zamanlar, kararlı biçimde merkez organın, Merkez Komite üzerindeki üstünlüğü için müdahalede bulunuyordu. Plehanov'la anlaşmazlığa düşünce (daha sonraları), Iskra yayın-düzeninden ayrıldı, Merkez Komite tarafından üye olarak seçildi ve sağda solda, Merkez Komitenin, artık kontrol edemediği merkez organa üstünlüğünü dile getiren Lenin'den, diğer "merkezin" haberi olmadan üçüncü bir Kongre hazırlanması istendi. (Bertram D. Wolge, *Lenin ve Trotsky*, 5. bölüm, Cacmann. Levy yay.) (ç.n.)

(5) Plehanov sözkonusudur. O ve Lenin, II. Kongreden bu yana Iskra'nın mevcut iki redaktörüydüler. Lenin'le aynı "sert" tutumu sergiler gibi görünen Plehanov, Birlik Kongresinde Menşeviklerin uzlaşmaz tavrı ile sarsıldı. Böylece, Menşevik olan eski yayın-düzen üyeleri Axelrod, Zasuliç ve Potressov'u, "Parti birliğini" sağlamak için seçip üye olarak almaya karar verdi. Bu

durumda Lenin, Plehanov'la tümüyle anlaşmazlığa düştü ve ona, 1 kasımda, Iskra yayın-düzeninden ve parti Konseyinden istifa ettiğini bildiren bir mektup gönderdi. Plehanov, gazetenin 52. sayısını (7 kasım) tek başına kaleme aldı. Lenin'i eleştirdiği, Menşeviklere pas verdiği ve Trotsky'nin ima ettiği makale, bu sayıda yer aldı. Plehanov, "tüzüğün 12. fıkrasına dayanarak", dört eski yayın-düzen üyesi Martov, Axelrod, Zasuliç ve Potressov'u üye olarak seçtiğini duyurdu. (ç.n.)

(6) Lenin merkeziyetçiliği. (ç.n.)

(7) Lev Davidoviç Bronstein, 1902'de, Sibirya'dan kaçışı sırasında N. Trotsky takma adını aldı. Bu isim, Odesa cezaevi başgardiyanının adıydı. Bu raporun yazarı, orada bir yıldan fazla kaldı. N. Trotsky'nin L. Trotsky adını alması, ancak devrimden sonradır. (çn.)

(8) Rapor, Biriiğin iki delegesi adına yazılmıştır (Trotsky'nin notu).

(9) II. Kongre hazırlıkları için Örgütlenme Komitesi söz konusudur. Bund'un (Lenin, Martov, Plehanov'un Iskra'sına muhalif) girişimiyle Rusya'da toplanan bir konferans (Bialystock Konferansı) tarafından 1902'de kurulmuştur. Iskra delegesi ve aynı çizgideki Rus komiteleri, bu Kongrenin, Parti II. kongresi gibi değil, bu kongreye hazırlık konferansı gibi yapılmasını sağlamışlardır. Sonuçta, başlangıçta, "Bundist" ve "ekonomistlerden" oluşan örgütlenme komitesi çıkmıştır ortaya. Ama bu ilk komite, kısa sürede polis tarafından dağıtıldı. Lenin tarafından yönlendirilen, Rusya'daki Iskra örgütü derhal, ağırlıklı olarak "Iskristler"den oluşan ikinci bir komite kurdu. Çalışmaları, 1903 yılında, II. Kongre için Iskra lehine bir çoğunluk oluşturarak sonuçlandı.

(10) Kararın anlamı şudur: Kongre, ancak partinin birliği "gerçekten" yeterince sağlam olduğunda, meşru olarak ortaya çıkmak zorundadır.

(11) O halde Trotsky, devrimci proleterler ve teorisyenler arasındaki ilişkiler konusunda Kautsky'nin (Lenin tarafından ele alınan) gerici görüşünü paylaşmaktadır. Jean Barrot, "Dönek" Kautsky ve Öğrencisi Lenin, *Marksizmin Üç Kaynağı* Spartacus A. no: 35

(12) Zaria, Iskra'ya oranla ciddi bir teorik organdı. Sadece dört sayısı çıktı. Söz konusu program taslağı Plehanov tarafından yazılmıştı. Kongreden önce Lenin, Rusya'daki mücadeleye uyarlanmış somut bir program söz konusu olmazsa, karşı çıkacağını belirtmişti. (ç.n.)

(13) Yurtdışında yayımlanan, ekonomist eğilimli Rabotchéié Diélo gazetesinin temsilcileri. (ç.n.)

(14) Taktik kararlar; sosyal-demokratların, liberal akım, polis tarafından kurulan sendikalar vb... karşısında almak zorunda oldukları tavır konusundaydı.(çn.)

(15) Lenin çoğunluğunun 24 oyu (Bolşevikler).

(16) Bund: Yahudi İşçileri Genel Birliği. 1897'de kuruldu. Rusya, Ukrayna, Polonya, Litvanya Yahudi işçilerini bünyesinde topluyordu. Slav proleterya içinde de yayıldı. Büyük ölçüde, Yahudilerin siyasal özgürlüğü için ulusal mücadele ile ilgileniyordu. Özerklik isteğini reddeden SDİP II. Kongresine yalnızca beş delege katıldı. (ç.n.)

(17) Rusya imparatorluğunda Yahudilerin yaşayabildiği bölgeler. (ç.n.)

(18) Trotsky'nin bu sözü, besbelli ki yanlıştır (bkz. Bertram D. Wolfe, *age*, 4. ve 5. bölüm). Bund, Sosyal-Demokrat Partiyi kendi etrafında birleştirmek istiyordu, aynı şeyi Iskra da istiyordu. Bu amaçla Bund, Byolistock Konferansını topladı. Örgütlenme komitesinde Bund'dan tek bir temsilcinin bulunuşu, Komiteyi istila eden "Iskristlerin", bu kararı vermiş olmalarındandır. (ç.n.)

(19) Iskra yayın-düzeninden Axelrod, Vera Zasuliç ve Potressov'un bertaraf edilmesi sözkonusudur.(ç.n.)

(20) Örgütlenme konusunda "ekenomistlerin" "zanaatsal özenticiliği" (*Ne Yapmalı?*) (ç.n.)

(21) Bu sorun, Trotsky tarafından esas olarak Geçiş Programı'nda ele alınacaktır. (ç.n.)

(22) Bu kanıtlamayı anlamak için sorunu tersine çevirmek gerekir. Lenin'e göre partinin gerçek yöneticisi olması gereken, yurtdışında bulunduğu için istikrar taşıyan merkez organdır (Iskra). Merkez Komite, ona bağımlı olmak zorundaydı. Uygun bir üye seçim sistemi, merkez organa (o dönemde sorumlusu Lenin'di), Merkez Komiteyi (sürekli olarak polis tarafından dağıtılma tehlikesi ile karşı karşıyaydı) istediği gibi oluşturma imkanı vermeliydi. Sistem sadece, bu tür koşullarda sık sık görüldüğü gibi, sorunun öncelikle karmakarışık bir durumda ortaya çıkmasına engel olmaktadır. (ç.n.)

(23) Hiç kimse aksini istemedi ve Pavloviç (politbüro üyesi), Kongre oturumlarından birinde, Konseyin oluşumu konusunda kendisinin de aynı şeyi düşündüğünü açıkça belirtti. (Tutanaklar) (Trotsky'nin notu).

(24) İskrizm karşıtı delegelerin (Bund, Rabotcheie Dielo) ayrılışı ile. (ç.n.)

(25) Bu karar, Trotsky tarafından sunulmuştu. (ç.n.)

(26) "Çoğunluk" delegelerinden Ts. yoldaş, tek kişilik bir yayın-düzenden yanaydı. Hiç kuşku yok ki iki oyumuzu sadece Plehanov yoldaşa verecektik. (Trotsky'nin notu)

(27) Beşinci üye Plehanov idi. (ç.n.)

(28) 20 oy (Menşevikler), Bolşevikler tarafından "tutarsız İskristler, İskrizm karşıtı unsurlar ve ılımlılar (Kongredeki ne Iskra yanlısı ne de karşıtı 6 delege) koalisyonu" olarak adlandırılmaktadır.(ç.n)

(29) Bu delege, ekonomist bir çizgi izliyordu. (ç.n.)

(30) Özellikle I. madde konusunda. (ç.n.)

(31) Bkz. önsözümüz. Lenin (Bir Adım İleri...), Youjny Rabotchi delegelerini, Menşevik değil, merkeziyetçi "ılımlı" olarak değerlendirir. (ç.n.)

(32) Diğeri Plehanov'du. (ç.n.)

(33) Örgütlenme Komitesinin, Kongreye katılan beş üyesinden dördü azınlığın yanındaydı. (Trotsky'nin notu)

(34) Bu raporun, eski yayın-düzenin yeniden diriltilmesinden önce yazıldığını hatırlatalım. (Trotsky'nin notu)

(35) Rus tarihinin en eski dönemlerine ait belgelerden alınmış çok ünlü bir pasaj: Varegleri (İskandinav boyu) denizaşırı yerlere geri püskürttüler (Slavlar), onlara artık haraç ödemediler ve kendi kendilerin yönetmeye baladılar. Ama aralarında adalet yoktu: Aileler karşı karşıya geliyordu ve birbirleriyle savaşmaya başladılar. Ve dediler ki: "Bizi yönetecek ve adil şekilde yargılayacak bir prens arıyoruz." Ve denizin ötesine geçip, Vareglerin; Rusların topraklarına gittiler. Varegler, Rus olarak adlandırılıyordu, diğerleri de İsveçli ve Norman olarak.(...) Slavlar dedi ki: "Toprağımız büyük ve zengindir, ama düzen yoktur.Gelin hükmedin ve bizi yönetin." (ç.n.)

(36) Bu tez, B. D. Wolfe tarafından da sunulmuştu. *Lenin'in Gençliği,* Calmann-Levy, s. 245.(ç.n.)

(37) Konsüller uyanık olsun. (ç.n.)

(38) "Sonuç bölümü", bu broşür için yazıldı. Raporun bir parçası değildi. (Trotsky'nin notu)

(39) Gerçekten de Iskra yayın-düzenini ve Konseyi terkeden Lenin, Merkez Komite tarafından, bazı Bolşeviklerle birlikte seçilip alınmıştır. Menşevikleri kesin olarak ezmek için kendisinden üçüncü bir parti kongresi hazırlaması istenerek (diğer iki merkezin haberi olmadan) bu organdaki ilk görevi verilmiştir. (Wolfe, *age,* 6. bölüm) (ç.n.)

(40) O sıralar yazar, uygulamaya dayalı ve gazetecilikle ilgili faaliyetini tümüyle kesmişti. (Trotsky, Sibirya'da sürgündeydi, (ç.n.) Henüz Iskra'yı tanımıyordu ve bu gazetenin Rusya'daki örgütlenme çalışmalarından haberdar değildi. Lenin yoldaşın *Ne Yapmalı?* broşürü henüz yayımlanmamıştı. Kısa açıklama, 1901 olayları ilee ilgili bölük pörçük haberlerin etkisi altında yazıldı. (Trotsky'nin notu)

(41) Yönetime karşı faaliyette bulunan halkçı Narodnaya Volia örgütünün adından geliyor. (*Ne Yapmalı?*, 4. bölüm) (ç.n.)

(42) Lenin, *Bütün Eserleri,* cilt 7, s. 119. (ç.n.)

(43) Bund, Rabotcheie Dielo ve Youjny Rabotchi partizanları. (ç.n.)